

somuncubaba

AYLIK İLİM KÜLTÜR VE EDEBİYAT DERGİSİ YIL: 32 • SAYI: 306 • NİSAN 2026 • ISSN:2791-9595

Tedbîri Alıp Takdire
Rıza Göstermek:
Tevekkül

Ali AKPINAR

Bir Yaşam
Biçimi Olarak Şükür
Medeniyeti

Ramazan ALTINTAŞ

Peygamber
Efendimiz'in Hâlinin
Tevekkül, Sünneti

Kadir ÖZKÖSE

Dünden Bugüne
Boğaz'ın İncisi
Beylerbeyi Sarayı

M. Nihat MALKOÇ

Kültür ve
Şiirimizde
Çınar Ağacı

Oğuzhan AYDIN

ISSN:2791-9595

9771302 080076 00267

DİVÂN-I HULÛSÎ MOBİL UYGULAMASI YAYINLANDI!

20.Yüzyıl Mutasavvıf Dîvân Şâiri
Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi'nin
Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî adlı eseri
Mobil Uygulamaya Aktarıldı!

- Oku - İncele - Dinle
- Fihrist - Arama
- Sözlük - Kelimeler
- Dîvân Radyo
- Dîvândan Görseller

Android ve IOS
Platformlarından
Ücretsiz
İndirebilirsiniz.

ANDROID & IOS İNDİR

ES-SEYYİD OSMAN
HULÛSÎ EFENDİ VAKFI

Devletin Vakarını Temsil Eden Bir Yapı: Beylerbeyi Sarayı

Boğaziçi'nin Anadolu yakasında, suların mavi bir ipek gibi kıyıya serildiği yerde zarif bir hatıra gibi yükselen Beylerbeyi Sarayı, Osmanlı'nın son devir ihtişamını hem sessiz hem vakûr bir dille anlatan nâdîde bir eserdir. Sultanların dinlenme mekânı, devlet erkânının ağırılanma sahnesi ve zarâfetin mimarîye bürünmüş hâli olarak bu saray, yalnız taş ve mermerden ibaret değil; aynı zamanda bir medeniyetin incelik anlayışının tezâhürüdür.

Sultan Abdülaziz tarafından 19. yüzyılın ikinci yarısında inşa ettirilen saray, Batı tesirleriyle şekillenen Osmanlı estetiğinin en rafine örneklerinden biridir. Ancak bu tesir, bir taklitten ziyâde bir terkip, bir sentezdir. Doğu'nun zarâfeti ile Batı'nın düzeni burada ahenk içinde buluşur. Sarayın iç mekânlarında kullanılan kristal avizeler, Hereke dokuması halılar ve ince işçilikli ahşap süslemeler; bir devrin sanat anlayışını fısıldar gibi ziyaretçiye kendini anlatır.

Boğaz'ın serin rüzgârlarıyla temas eden bu yapı, yalnızca bir yazlık saray değil; aynı zamanda devletin vakarını temsil eden bir misafirhâne hüviyetindedir. Nitekim pek çok yabancı devlet adamı ve hükümdar burada ağırılanmış, Osmanlı'nın ihtişamı bu duvarlar arasında sergilenmiştir. Bu yönüyle saray, diplomatik bir zarâfetin de mekânı olmuştur.

Mimarî bakımdan bakıldığında, iki ana bölümden oluşan saray; Mabeyn ve Harem daireleriyle hem devlet işlerinin hem de hususi hayatın sınırlarını zarifçe çizer. Denize paralel uzanan cephesi, Boğaz'ın akisleriyle âdeta yaşayan bir tabloya dönüşür. Bahçelerinde yer alan havuzlar, mermer köşkler ve teraslar ise tabiatla mimarînin iç içe geçtiği bir estetik anlayışın nişaneleridir.

Bugün İstanbul'un kalabalığı ve modern yüzü arasında hâlâ sükûnetini muhafaza eden Beylerbeyi Sarayı, geçmişin ihtişamını bugüne taşıyan sessiz bir tarih muhafızıdır. Onun duvarlarına sinmiş hatıralar, yalnız bir devri değil; aynı zamanda bir rûhu, bir medeniyet telakkisini yaşatmaya devam eder.

Bu zarif yapının bir başka dikkat çekici yönü de, mevsimlerin rûhunu içinde yaşatabilen mimarî inceliğidir. Yazın harareti günlerinde serinlik temin eden mermer zeminler ve alt katlarda yer alan havuzlu salonlar, suyun ferahlatıcı tesiriyle adeta tabiatın saraya davet edilmiştir. Kışın ise daha içe dönük ve sıcak mekânlar, insanı sükûnete çağırır. Bu yönüyle Beylerbeyi Sarayı, yalnız bir ikametgâh değil; insan ile tabiat arasında kurulan ince bir dengenin, estetik bir ifadesidir. Zamanın yıpratıcı akışına rağmen bu dengeyi hâlâ muhafaza ediyor oluşu, onun ne denli derin bir anlayışla inşa edildiğinin en açık delilidir.

Velhâsıl Beylerbeyi Sarayı, Osmanlı'nın son asrında estetik ile kudretin, zarâfet ile ihtişamın nasıl bir araya geldiğini gösteren müstesna bir nişanedir. Onu anlamak, yalnız bir sarayı değil; bir medeniyetin inceliğini ve derinliğini idrak etmek demektir.

Kurucusu

A. Şemsettin ATEŞ

Yaygın Süreli - ISSN:2791-9595

Yıl: 32 Sayı: 306 - Nisan 2026

Yayın Tarihi: 01 Nisan 2026

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Adına

İmtiyaz Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni

Dr. Kemal DEMİR

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

M. Hulûsi ERDEMİR

Yayın Editörleri

Hulusi KESKİNTEPE

Ayhan İŞÇEN

Yönetim Yeri: Çamlıca Basın Yayın Eğitim Sağlık

Turizm İnşaat San. ve Ticaret A.Ş

Zâviye Mahallesi Hulûsi Efendi Caddesi

No: 41

44700, Darende /MALATYA

Tel: (0422) 615 15 54

www.somuncubaba.net • bilgi@somuncubaba.net

Grafik Tasarım

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı

Dergimizi, Web Sayfamız ve Mobil

Uygulamalarımızı Üzerinden Okuyabilirsiniz:

android

ios

10

Bir Yaşam Biçimi Olarak Şükür Medeniyeti

 Ramazan ALTINTAŞ

"Kur'an perspektifinden bakıldığında şükür, sadece dille söylenen kuru bir teşekkür ifadesi değildir. Kalbin ikrarı ve dilin itirafıyla başlayan bu süreç, bedenın aktif bir eylemiyle taçlanmalıdır. Her nimetin şükürü kendi cinsindedir; paranın şükürü infak, ilmin şükürü öğretmek, sağlığın şükürü ise hayırlı işlerde koşturaktır."

14

Peygamber Efendimiz'in Hâlinin Tevekkül, Sünneti

 Kadir ÖZKÖSE

"İslâm düşüncesinde tevekkül, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kalbi bir 'hâli' iken; çalışmak, rızık peşinde koşmak ve sebeplere sarılmak onun 'sünnetidir'. Gerçek bir mütevekkil, üzerine düşen sorumlulukları terk eden bir 'hazır yiyici/müteekkil' değil; tohumunu tarlaya ekip sonucunu Allah'a bırakan basiretli bir mü'mindir."

Somuncu Baba Dergisi'nin içeriğinde bulunan yazılar ile ilgili çıkabilecek olan hatalı bilgilerden dolayı dergi herhangi bir sorumluluk kabul etmemektedir. Yazıların sorumluluğu yazarlarına ilanların sorumluluğu ise reklam verenlere aittir. Dergimizde bulunan fotoğrafların ve görsellerin kullanılması ve kopyalanması yasaktır. Yazılar kaynak gösterilerek iktibas edilebilir. Somuncu Baba Dergisi'nin bütün telif hakları Çamlıca A.Ş.'ne aittir.

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK /Prof. Dr. Ali YILMAZ

Prof. Dr. Sebahat DENİZ /Prof. Dr. Bilal KEMİKLİ

Prof. Dr. Abdullah KAHRAMAN /Prof. Dr. Ali AKPINAR

Danışma Kurulu

Prof. Dr. Mehmet AKKUŞ /Prof. Dr. Oğuzhan AYDIN

Prof. Dr. Hanifi ÜZÜM /Prof. Dr. Kadir ÖZKÖSE

Prof. Dr. Mahmut YEŞİL /Prof. Dr. H. İbrahim ŞİMŞEK

40

Dünden Bugüne Boğaz'ın İncisi Beylerbeyi Sarayı

✍ M. Nihat MALKOÇ

"Sultan Abdülaziz tarafından yaptırılan ve Batı mimarisini Türk evi planını ustalıkla kaynaştıran Beylerbeyi Sarayı, İmparatoriçe Eugénie'den İran Şahı Rıza Pehlevi'ye kadar pek çok dünya liderini ağırlayan görkemli bir devlet konukevi kimliği taşır."

46

Münâkaşa Âdâbı

✍ Enbiya YILDIRIM

"Tartışmanın gayesi karşı tarafı yenmek değil, hakikatin ortaya çıkmasına hizmet etmek olmalıdır; şayet maksat sadece "haklı çıkmak" ise bu durum kişiyi kibre sürükleyen beyhude bir enâniyet yarışına dönüşür."

56

Kültür ve Şiirimizde Çınar Ağacı

✍ Oğuzhan AYDIN

"Türk kültüründe birliğin, devletin ve bekânın simgesi olan çınar ağacı; kökleri yerin derinliklerinde, dalları göğe uzanan heybetli yapısıyla geçmişle gelecek arasında kurulan manevi köprünün en güçlü temsilcisidir."

Devletin Vakarını Temsil Eden Beylerbeyi Sarayı	1
Kemal DEMİR	
Tedbîri Alıp Taktîre Rıza Göstermek: Tevekkül.....	6
Ali AKPINAR	
Bir Yaşam Biçimi Olarak Şükür Medeniyeti	10
Ramazan ALTINTAŞ	
Peygamber Efendimiz'in Hâlinin	
Tevekkül, Sünnetinin Çalışmak Olması.....	14
Kadir ÖZKÖSE	
Engin Ol Gönül	19
Yusuf DURSUN	
Eğitimci - Yazar Vehbi Vakkasoğlu ile Röportaj	20
Musa TEKTAŞ	
Bir İrfan Deryası: Eşrefoğlu Rûmî	28
Mahmut KAPLAN	
Dürr-i Yetim	32
Vedat Ali TOK	
İbret Nazarı	35
Ramazan PAMUK	
Gençlik Nereye Gidiyor?.....	36
Erol AFŞİN	
O'ndan Gelir O'na Gider	39
Bestami YAZGAN	
Dünden Bugüne Boğaz'ın İncisi Beylerbeyi Sarayı	40
M. Nihat MALKOÇ	
Münâkaşa Âdâbı.....	46
Enbiya YILDIRIM	
Beylerbeyi Sarayı ve Son Misafiri II. Abdülhamid Han.....	50
İsmail ÇOLAK	
Eyüp Sultan	55
Bekir OĞUZBAŞARAN	
Kültür ve Şiirimizde Çınar Ağacı	56
Oğuzhan AYDIN	
Sırlı Geyik	61
Satılmış ŞEN	
Güzelce Hisarı	62
Rasul KESENCELİ	
Siğın Redifli Gazel.....	65
Ahmet Sami BENLİ	
Babaeski'li Şühûdî Mehmed Efendi ve	
Dîvân'ında Mânevî Seyrin İlkeleri	66
Fatih ÇINAR	
İyiliğin Vakti Gelsin.....	71
Celalettin KURT	
Gözyaşı Mürekkebi, Kirpik Kalemî.....	72
Hamit DEMİR	
40 Hadis 40 Hikâye.....	76
Yusuf HALICI	
Japonya Fâtihî Nimetullah Yurt Hoca.....	78
Aydın BAŞAR	
Kaderde Varsa	81
Halil GÖKKAYA	
Şehirlerin Şirini	82
Bilal KEMİKLİ	
Unutulmaya Yüz Tutan Bayram Geleneklerimiz	84
Ali YILMAZ	
İhtifalci Mehmed Ziya Bey Unutulamaz	88
M. Nuri YARDIM	
Bizim Dağlar	93
Şükrü ÜNAL	
Veli, Öğretmen ve Öğrencilerle İletişim	94
Ali ÖZKANLI	
Bahar.....	97
Ekrem KAFTAN	

باشراوستنده فاجز
مُحَبَّتِ ايله طرلدو
آلدقه الده ايسه ك
صوسوز بر هرلده ايسه ك
مُحِبِّي اُفنده گل
بر دم اولوب باده گل

عَلَّاجِ ايله عِلَّاجِز
عَشْوِ و شَوِ ايله آجِز
بيلدكه بولده ايسه ك
دوش بولده فالله عاجز
عاشو آزاده گل
مَفْصُودِ بِلَكِه بر باجِز

غايصي بر پرست گنج
اگرني بر دوست گنج
صالافاروق مست گنج
گل گوز بزي سر فاجِز

Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî

Es-Seyyid Osman Hulûsî Efendi (k.s.)

1. Başlar üstünde tâcız
Hallâc ile Hallâc'ız
Muhabbet ile dolduk
Aşk ü şevk ile açız

2. Aldıkda elde isen
Bildikde dilde isen
Susuz bir çölde isen
Düş yola kalma âciz

3. Muhyî-i üftâde gel
Âşık-ı âzâde gel
Bir dem olup yâda gel
Maksûduna bir pâcız

4. Hulûsî bir post gibi
İğreti bir dost gibi
Sallanarak mest gibi
Gel gör bizi ser-tâcız

Nesre Çeviri

1. Biz başlar üstünde tacız, Hallâc ile Hallâc'ız. Sevgi ile dolduk ancak aşk ve neşeye açız.

2. Aldığımızda elde isen, öğrendiğimizde gönülde isen, susuz bir çölde isen, yola koyul âciz kalma.

3. Ey düşkün Muhyî! Ey her türlü bağdan kurtulmuş âşık! Gel; bir nefes olup gönle gel, biz senin isteğine verilmişiz.

4. Hulûsî bir posta benzer, hemen kaybolacak bir dosta benzer, sallanarak meste benzer, gel, gör bizi, biz baş tacıyız.

Nesre Çeviren: Prof. Dr. Nihat Öztoprak

Tedbîri Alıp Takdîre Rıza Göstermek: Tevekkül

“Tevekkül bir kalp işidir ancak bu durum, organların çalışmasına ve rızık peşinde koşmaya engel değildir. Peygamberlerin her birinin bir meslek sahibi olması ve alın teriyle geçinmesi, inanan bir insanın ‘hazır yiyici/müteekkil’ olmak yerine, tohumu toprağa ekip sonucu Yaratan’dan beklemesi gerektiğini gösteren en büyük örnektir.”

Tevekkül, "birinin işini üstüne alma, birine güvence verme; birine işini havale etme, ona güvenme" anlamlarına gelir. Birine güvenip dayanan kimseye mütevekkil, güvenilen kimseye de vekîl denir. Tevekkül, bir kimsenin kendini Allah'a teslim etmesi, rızkında ve işlerinde Allah'ı kefil bilip sadece O'na güvenmesidir. Tevekkül, kalbin yalnız Allah'a güvenmesi anlamına gelir, ama bu, tedbîr alıp sebeplere başvurmaya aykırı değildir. Tevekkülün aslı îmândır; tevekkül var olan her şeyin gerçek yapıcısı ve yaratıcısının Allah olduğuna inanmanın ve kadere rızâ göstermenin adıdır. Tevekkül, kulun kendi gücünü aşan hususlarda işin sonunu Allah'a havale etmesidir.

Kur'ân-ı Kerîm'de tevekkül kavramı kırk âyette değişik fiil kalıplarında, dört âyette mütevekkil şeklinde yer almakta, vekîl kelimesi çoğu Allah'ın sıfatı şeklinde yirmi dört yerde geçmektedir. Bu âyetlerde peygamberler başta olmak üzere Allah'ın sâlih kullarının yalnızca O'na güvenip dayananlar olduğuna vurgu yapıp inanan insanlardan da yapılması gerekenleri yapıp sonuçta yalnızca Yüce Allah'a güvenip dayanmaları istenmektedir. Yüce Allah önce Peygamberimiz'e, ardından da mü'minlere tevekkül etmelerini emreder: *"İşini onlara danış, karar verince de Allah'a dayan; çünkü Allah kendine dayanıp güvenenleri sever."* *"İnananlar, Allah'a güvenip dayansınlar."*

Hız. Mûsâ'nın, *"Ey kavmim! Eğer siz gerçekten Allah'a îmân etmişseniz, eğer O'na teslim olmuş kimseler iseniz, artık sadece O'na tevekkül edin."* sözünde gerçek tevekkülde Allah'a îmân ve her konuda O'na teslimiyetin şart olduğuna dikkat çekilmiştir.

Talâk Sûresi'nde, *"Kim Allah'a güvenip dayanırsa O, ona yeter."* buyrulurak Allah'a tevekkül eden kimseye O'nun kâfi geleceği ve Allah'ın mutlaka emrini yerine getireceği bildirilmiştir. Abdullah b. Mes'ûd tevekkülle ilgili bu âyet için, *"İşi Allah'a havale etme hususunda Kur'ân'ın en önemli âyeti"* demiştir.

"Gerçek tevekkül, kişinin üzerine düşen tüm görevleri yerine getirip gerekli tedbirleri alması, ardından sonucu Allah'a bırakarak O'na güvenmesidir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) 'Önce deveni bağla, sonra tevekkül et' uyarısında belirttiği gibi; çalışmadan, çabalamadan ve sebeplere sarılmadan beklemek tevekkül değil, bir yanılgıdır."

Tevekkül, insanın âcizliğini ve yetersizliğini görüp, erişilmez güç ve kudretin sahibi olan Yüce Allah'a kendini ve işini havale etmesidir. Tevekkül, kul olarak yapılması gerekeni yapıp sonuçlar için Yüce Allah'ı yardıma çağırmanın ve O'ndan gelecek sonuçlara râzî olmanın adıdır.

İnsan, yapılması gereken şeyleri organları ile yapar, tevekkül ise kalp işidir. Tevekkülün üç derecesi vardır: İlki sızlanmayı bırakmaktır, ikincisi başa gelene râzî olmaktır, üçüncüsü ise Allah'ın kendisi için takdîr ettiğine yürekten/sevgi ile boyun eğmektir.

Tevekkülü olan kimsenin îmânı vardır, îmânı olanın da tevekkülü. Bir kimsenin îmân gücü, tevekkül gücü ile doğru orantılıdır. Allah'tan başka varlıklara, söz gelimi ölümlere, dirilere, cinlere tevekkül şirktir. İmtihanın gereği hasta olanların, tedavi yollarına başvurduktan sonra Allah'a güvenip O'ndan şifa dilemeleri ve şifayı O'ndan beklemeleri asıldır.

Tevekkül konusunda bizlere en güzel örnekleri sunan peygamberler, her konuda yapılması gerekenleri hakkıyla yerine getirmekten geri durmamışlardır. Onlar kendi geçimlerini kendi el emekleri, göz nuru ve alın teriyle kazanmışlardır. Sözelimi kaynaklarımız Hız. Âdem'in ziraatçı, değirmenci ve ekmekçi; Hız. Nuh'un gemici marangoz; Hız. Zekeriya'nın marangoz; Hız. Süleyman'ın zenbil-küfeci; Hız. Davud'un demirci; Hız. İbrahim'in elbiseci

olduğunu söylerler. Bu seçkin insanların bu farklı mesleklerde çalışmış olmaları, hem onların kendi hayatlarını kendi el emekleriyle kazandıklarına, hem de insanlığın yararına olan her mesleğin değerli ve onurlu olduğuna işaret eder. En güzel tevekkül örneği olan Peygamberimiz, iyi bir tedbîr adamıydı. Hicrette pek çok sahâbî açıktan hicret ederken o, ümmetine örnek olmak için geceleyin ve gizlice hicret yolculuğuna çıkmış, kendisini takip eden müşriklere karşı üç gün Sevr Mağarasında kalmış, izini belli etmemek için farklı yollardan Medine'ye hicret etmiştir. Bedir Savaşı öncesi bütün hazırlıklarını yapmış, zırhını-miğferini-kılıcını kuşanmış, ordusunu hazırlayıp öylece yola çıkmış ve savaş öncesindeki gecede de uzun uzun Rabb'ine duâ etmiştir. "Devemi bağladıktan sonra mı tevekkül edeyim yoksa bağlamadan mı?" diye soran bir sahabîsine, "Önce bağla, sonra tevekkül et." buyurarak önce tedbîrini alıp sonra Allah'a güvenmesini istemiştir.

Biz Müslümanlar, peygamberliğinden önce de sonra da durup dinlenmeden çalışan bir Peygamber'in ümmetiyiz. Bizim Peygamberimiz, bütün diğer peygamberler gibi elinin emeği ile geçinen, insanların eline bakmayan, işini iyi yapan ve ölüm döşeğinde dahi işini bırakmadığı gibi, dilinden duâyı gönlünden tevekkülü de terk etmeyen bir peygamberdir. Peygamber olmadan önce çobanlık yapan Hz. Muhammed (s.a.v.), aynı zamanda iyi bir ticaret adamıydı. Hem de Mekke dışına da gidip gelen uluslararası bir tâcir. O, altmış üç yıllık hayatını dolu dolu geçirmiş bir insandır. Bu sınırlı ömründe o, ne insanların haklarını görmezden gelmiş ve ne de Yüce Yaratıcı'ya karşı görevlerini aksatmıştır. Gecesini gündüzünü insanlığın kurtuluşuna adanmış bir güzel insandı Peygamberimiz. O, ömrünün son anlarında Suriye taraflarına göndermek üzere bir ordu hazırlamış ve ölüm döşeğinde o ordunun yola çıkıp çıkmadığını sorup durmuştur. O, hep sâlih amellerin, kutlu eylemlerin içerisinde bereketli bir hayat sürmüş ve onların içerisinde iken bu dünyadan ayrılmıştır.

Tevekkül konusunda samîmî olmanın gereğini açıklarken Peygamberimiz şöyle buyurmuştur: "Eğer siz gereği gibi Allah'a tevekkül etmiş olsaydınız, tıpkı sabahleyin kursakları boş olarak çıkıp (akşam) doymuş bir şekilde dönen kuşların rızıklandırıldığı gibi sizler de rızıklandırılırdınız."

O, mü'minin her zaman Yüce Allah'a güvenip dayanmasını isterken de şu tavsiyede bulunmuştur: "Kişi evinden çıkacağı zaman, 'Bismillâh tevekkeltü alallâh, lâ havle velâ kuvvete illâ billâh/Allah'ın adıyla. Allah'a tevekkül ettim. Güç ve kuvvet sadece Allah'tandır.' dediğinde (ona) şöyle denilir: '(İşte şimdi) sana rehberlik edilir, ihtiyaçların karşılanır ve korunursun."

İnsanın yapılması gereken hiçbir şeyi yapmadan, hedefine ulaşmak için çaba ve gayret göstermeden yalnızca, "Ben Allah'a güvenip dayandım, O'na tevekkül ettim." demesi doğru da değildir, yeterli de değildir. Öyle olsaydı Yüce Allah, "Şunları şunları yapın, şunları şunları yapmayın." demezdi. Kur'ân'a göre insanın ve yeryüzünün yaratılış gayesi onun sâlih amel işlemesidir: "İnsanların hangisinin daha iyi iş işlediğini ortaya koyalım diye, yeryüzünde olan şeyleri, yeryüzünün süsü yaptık." "Hanginizin daha iyi iş işlediğini belirtmek için, ölümü ve dirimi yaratan O'dur. O, güçlüdür, başlıyandır."

İnanan kişi işini sağlam yapmalı, evrende kendisine sunulan nimet ve imkânlardan en iyi bir biçimde yararlanmasını bilmelidir: "Ey dağlar ve kuşlar! Dâvud tesbih ettikçe siz de onu tekrarlayın, diyerek and olsun ki, ona katımızdan lütufta bulunduk; geniş zırhlar yap, dokumasını sağlam tut, diye ona demiri yumuşak kıldık. Ey insanlar! Yararlı iş işleyin; doğrusu Ben yaptıklarınızı görenim." "O size yeri boyun eğer yaptı. Haydi, onun omuzlarında yürüyün ve Allah'ın rızıkından yiyin. Dönüş O'nadır."

Bir gün Hz. Ömer, Yemen halkından (boş gezen) bazı insanlarla karşılaştı. Onlara, "Siz kimsiniz?" diye sordu. Onlar da, "Biz tevekkül eden mütevekkilleriz." dediler. Bunun üzerine

Hız. Ömer onlara, "Aksine siz hazır yiyiciler/ müteekillersiniz. (Gerçek anlamda) tevekkül eden, tohumunu yere atıp (sonra) Allah'a tevekkül edendir." dedi.

Bir aslanın av artıklarıyla beslenen topal tilkiyi görüp "Allah tilkinin bile rızkını ayağına getiriyor, o hâlde çalışmaya ne hacet." deyip yatan adama, onun şahsında bütün hazır yiyicilere millî şairimiz şöyle seslenerek gerçek tevekkülü terennüm eder:

*Dolaş da yırtıcı aslan kesil, behey miskin!
Niçin yatıp kötürüm tilki olmak istersin?
Elin kolun tutuyorken çalış, kazanmaya bak!
Ki artığınla geçinsin senin de bir yatalak.*

...

*Ömer, tevekkülü elbet bilirdi bizden iyi.
Ne yaptı 'Biz mütevekkilleriz' diyen kümeyi?
Dağıttı kamçıya kuvvet, 'gidip ekin!' diyerek.
Demek, tevekkül eden, önce mutlak ekecek.*

* * *

*Kadermiş, öyle mi? Haşa, bu söz değil doğru;
Belânı istedin, Allah da verdi... Doğrusu bu.*

*"Çalış" dedikçe Şerîat, çalışmadın, durdun,
Onun hesabına birçok hurâfe uydurdun!
Sonunda bir de "tevekkül" sokuşturup araya,
Zavallı dini çevirdin onunla maskaraya!
Bırak çalışmayı, emret oturduğun yerden,
Yorulma, öyle ya, Mevlâ ecîr-i hâsın iken!
Ya Sen Nesin? Mütevekkil! Yutulmaz artık bu!
Biraz da saygı gerektir, ne saygısızlık bu!
Hudâ'yı kendine kul yaptı, kendi oldu Hudâ;
Utanmadan da "tevekkül" diyor bu cür'ete,
ha?!..*

Dipnot

*Prof. Dr. Ali AKPINAR, Necmettin Erbakan Üniversitesi.

Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz..

Bir Yaşam Biçimi Olarak Şükür Medeniyeti

“Kur’ân perspektifinden bakıldığında şükür, sadece dille söylenen kuru bir teşekkür ifadesi değildir. Kalbin ikrarı ve dilin itirafıyla başlayan bu süreç, bedenın aktif bir eylemiyle taçlanmalıdır. Her nimetin şükürü kendi cinsindedir; paranın şükürü infak, ilmin şükürü öğretmek, sağlğın şükürü ise hayırlı işlerde koşmaktır. Unutulmamalıdır ki, şükür, eldeki nimetin en güçlü sigortası ve artışın anahtarıdır.”

nsanlık tarihi boyunca insanoğlunun en büyük imtihanı, sahip olduğu imkânlarla kurduğu bağ üzerinden şekillenmiştir. Kur'ân-ı Kerim perspektifinden bakıldığında şükür, sadece dille söylenen sıradan bir "teşekkür" ifadesi değil, kalbin derin bir ikrârı, dilin samîmî bir itirafı ve bedeninin aktif bir ameliyle bütünleşen kuşatıcı bir yaşam biçimidir. Arapça köken itibarıyla "verilen nimeti anmak ve onu açığa çıkarmak" anlamına gelen şükür; "artış ve bereket" gibi mânâları da içinde barındırır. İlâhî kelâmında şükür, "küfür" kavramının tam zıttı olarak konumlandırılır. Buradaki küfür, sadece inançsızlık değil, aynı zamanda küfrân-ı nimet demek olan; "nimeti örtmek ve nankörlük etmek" demektir. Dolayısıyla Kur'ân nazarıyla bakıldığında insan, ya şükrederek varlığını bereketlendiren bir "şâkir" ya da nimeti görmezden gelerek kendi sonunu hazırlayan bir "nankör" yolundadır.

Kur'ân, insanın bu dünyaya gönderiliş gayelerinden birinin şükür olduğunu açıkça beyân eder. Nahl Sûresi 78. âyette buyurulduğu üzere: *"Sizi annelerinizin karnından hiçbir şey bilmez halde çıkararak Allah, şükredesiniz diye size kulaklar, gözler ve kalpler verdi."* Bu âyet, biyolojik varoluşumuzun ardından bize bahşedilen algı kapılarının (işitme, görme ve idrak) nihâî hedefinin hakîkati kavrayıp şükretmek olduğunu hatırlatır. Şükür, sadece geçmişe yönelik bir teşekkür değil, geleceğe yönelik bir yatırım ve eldeki nimetin en güçlü sigortasıdır. İbrâhîm Sûresi 7. âyetteki ilâhî va'd, bu sebep-sonuç ilişkisini evrensel bir yasaya bağlar: *"Ant olsun, eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım. Eğer nankörlük ederseniz, hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir."* Burada şükür refahın anahtarı, nankörlük ise azabın kapısı olarak sunulur. Nimet, şükürle bağlandığında kalıcı bir rahmete, nankörlükle karşılandığında ise elden çıkan bir yıkıma dönüşür.

İslâm düşüncesinde şükür, pasif bir minnet duygusundan ziyâde aktif bir eylem olarak tanımlanır. Sebe' Sûresi 13. âyette Hz. Dâvud ve

"Şükür, bireyi sonsuz hırs ve doyumsuzluk döngüsünden kurtarıp elindeki kıymetini bilen huzurlu bir kişiliğe dönüştürür. Ecdadımız Osmanlı'nın hayat tarzı; 'israf etmemek' ve 'nimetin sahibini unutmamak' üzerine kurulu bir şükür medeniyetidir."

ailesine hitâben buyurulan, *"Ey Davud ailesi, şükür olarak amel edin!"* emri, şükürün mutlaka bir "iş" ve "eylem" ile taçlandırılması gerektiğini gösterir. Sadece "çok şükür" demek, sahip olunan gücün ve saltanatın hakkını vermek için yeterli değildir. Şükür, her nimetin kendi cinsinden bir bedeli olduğunu bilmektir. Paranın şükürü infak, ilmin şükürü öğretmek, sağlığın şükürü ise o bedenle hayırlı işler koşturmasıdır. Şeytanın (İblis) insan üzerindeki nihâî stratejisinin "şükürü engellemek" olması tesadüf değildir. A'râf

Sûresi 17. âyetinde İblis'in, insanın sağından, solundan, önünden ve arkasından yaklaşarak, "Sen de onların çoğunu şükredenler olarak bulmayacaksın." demesi, nankörlüğün aslında en büyük şeytânî tuzak olduğunu kanıtlar. Bu yönüyle şükür, doğrudan imanla, nankörlük ise inkârla özdeşleşir.

Kur'ân, şükür bilincini diri tutmak için nankörlüğün ibretlik örneklerini de önümüze koyar. Bu örneklerin zirvesinde Kârun yer alır. Kârun'un trajedisi, sahip olduğu devasa hazinelerin kaynağını Allah'tan koparıp kendi zekâsına ve bilgisine dayandırmasıydı. "Bu servet bana ancak bendeki bir bilgi sayesinde verildi." diyerek sergilediği narsisizm, nimetin sahibini unutmanın en somut örneğidir. Benzer bir nankörlük örneği "Bahçe Sahipleri" kıssasında görülür. Onlar, babalarından kalan mirası yoksullarla paylaşmayı reddederek, nimetin üze-

rindeki "muhtaç payını" gasp etmeye kalkmışlardı. Sonuçta, şükür (eylemsel paylaşımı) terk ettikleri için bahçeleri bir gecede kül olmuştu. Bu iki örnek de bize şunu anlatır: "Nimetin kaynağını kendinden bilmek ve onu paylaşmaktan kaçınmak, o nimeti kendi eliyle yok etmektir."

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) için şükür, belirli zamanlarda hatırlanan bir ritüel değil, hayatın her anına yayılan bir oluş hâlidir. O'nun şükür anlayışının en sarsıcı tezahürü, gece namazlarında saklıdır. Ayakları şişene kadar namaz kıldığını gören Hz. Ayşe Vâlidemizin, "Neden kendine bu kadar zahmet veriyorsun?" sorusuna verdiği cevap, İslâm düşüncesindeki şükür zirvesini temsil eder: "Ey Ayşe! Rabb'ime şükreden bir kul olmayayım mı?" Bu cevap, şükürün sadece bir korku veya beklenti sonucu değil, Allah'ın sevgisine karşı duyulan sonsuz bir minnet borcu olduğunu gösterir. Peygamber

Efendimiz, en basit insânî ihtiyaçlarda bile şükür kapısını aralardı. Yemekten sonra, “Bizi yediren, içiren ve Müslüman kılan Allah’a hamdolsun.” diyerek; uyanınca, “Canımızı aldıktan sonra bizi dirilten Allah’a hamdolsun.” diyerek her ânı ibâdete dönüştürdü. Peygamber Efendimiz, şükür bilincini diri tutmak için modern psikolojinin bugün keşfettiği “referans noktası” yöntemini 1400 yıl önceden önermişti: “Dünyalık konusunda sizden aşağıda olanlara bakın, yukarıda olanlara bakmayın. Bu, Allah’ın üzerinizdeki nimetini küçümsememeniz için daha uygundur.” Bu bakış açısı, insanı sonsuz bir hırs ve haset döngüsünden kurtarıp elindeki kıymetini bilen huzurlu bir bireye dönüştürür. Ayrıca şükürün bir de “yatay”, yani toplumsal boyutu vardır: “İnsanlara teşekkür etmeyen, Allah’a da şükretmez.” Bu hadis, şükürün dikey planda Allah’a, yatay planda ise toplumdaki iyiliklere yönelik bir nezâket ve kadirşinaslık köprüsü olduğunu vurgular.

İslâm medeniyeti ve ecdâdımız Osmanlı’nın hayat tarzı, aslında “israf etmemek” ve “nimetin sahibini unutmamak” üzerine kurulu muazzam bir estetik anlayışıdır. Onlar için şükür, sadece dilde bir kelime değil; eşyaya, yiyeceğe ve zamana karşı gösterilen derin bir nezâkettir. Meselâ Osmanlı’daki “siftah geleneği”, bu ahlâkın en somut yansımasıdır. Bir esnaf sabah ilk satışını yaptığında, yan dükkândaki komşusu henüz siftah yapmadıysa gelen müşteriyi ona yönlendirir ve “Efendi, ben siftahımı yaptım, lakin şu komşum henüz siftah etmedi. Lütfen ihtiyacınızı ondan alınız.” derdi. Fatih Sultan Mehmed’in, “Bu ahlâka sahip bir milletle ben sadece İstanbul’u değil, dünyayı fethederim.” dediği meşhur bilincin temelinde bu şükür yatar.

Ayrıca tarihimizden bu bilinci yansıtan diğer çarpıcı örnekler ise şunlardır: Sokakta yerde bir ekmek parçası görüldüğünde, onun çiğnenmemesi için yüksekçe bir yere kaldırılması ve öpülüp başa konulması bir “refleks” hâlindeydi. Bu, nimetin Allah’ın bir lütfu olduğu bilincini diri

tutardı. Sadaka taşları geleneği de bunlardan birisidir. Zengin parayı bırakırken kimin aldığını görmez, fakir ise kimin verdiğini bilmezdi. Bu, “Bana bu nimet verildi, ben de onur kırmadan paylaşmalıyım.” demenin estetik yoluydu. Bununla birlikte Ramazan iftarlarından sonra ev sahibi misafirlerine “Soframa gelip bana sevap kazandırdınız.” diye hediyeler verirdi. Buna “diş kirası” denilirdi. Bu, misafiri bir nimet olarak görme anlayışıdır. Burada kuş evlerini de sayabiliriz. Mîmârîdeki bu zarâfet, “Varlığın şükür, var olanı korumaktır.” felsefesinin ürünüdür. Kendisi sıcak yuvada oturan ecdad, serçelere de yuva yaparak şükürünü edâ etmiştir. Son olarak “Haza Min Fazli Rabbi.” yazıları da çok çarpıcı bir örnektir. Evlerin girişindeki, “Bu, Rabb’imin bir lütfudur.” ibaresi, mülkü “Ben yaptım!” kibriyle değil, “Bana lütfedildi!” tevâzuuyla karşılaşmanın sembolüdür.

Sonuç olarak şükür, hayatın keşmekeşi içinde insanın yönünü kaybetmesini engelleyen mânevî bir pusula, varlığın özünü hatırlatan ilâhî bir frekanstır. O, sadece elde edilen bir kazancın ardından söylenen bir söz değil, her nefeste Yaratıcı’yla kurulan canlı bir bağdır. Modern dünyanın tüketim hırsıyla yorulan günümüz insanı için şükür; “daha fazlasına” odaklanan doyumsuzluktan, “olanın” kıymetini fark eden bir iç huzura hicret etmektir. Kendi yaratılış mucizesinden ecdadın estetik zarâfetine kadar uzanan bu yolculuk bize öğretmektedir ki, şükürle bereketlenen bir kalp hem dünyasını güzelleştirir hem de ebedî saâdetin kapısını aralar. Zîrâ kâinatın değişmez yasası uyarınca şükür, verilen nimeti ebedîleştiren en güçlü mühürdür.

Dipnot

* Prof. Dr. Ramazan ALTINTAŞ, Selçuk Üniversitesi

Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz..

Peygamber Efendimiz'in Hâlinin Tevekkül, Sünnetinin Çalışmak Olması

“İslâm düşüncesinde tevekkül, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in kalbi bir 'hâli' iken; çalışmak, rızık peşinde koşmak ve sebeplere sarılmak onun 'sünnetidir'. Gerçek bir mütevekkil, üzerine düşen sorumlulukları terk eden bir 'hazır yiyici/müteekkil' değil; tohumunu tarlaya ekip sonucunu Allah'a bırakan basiretli bir mü'mindir.”

Tevekkül; vekil edinmek, işinde Allah'a güvenip O'na itiraz etmemek, Allah'ın katında olanlara yapışmak ve insanlardan bir beklentiye koyulmamak ve sebeplerden uzaklaşarak, işleri Allah'a havale etmek, Allah'a tam anlamıyla güvenip dayanmaktır. Allah'ın er-Rezzâk olduğuna vurgu yapan sûfîler, imanın yegâne belirtisinin Allah'a tam anlamıyla tevekkül etmek olduğuna dikkat çekmişlerdir. Bu gerçeği ifade bağlamında Yahya b. Muâz (ö. 258/871), "Tevekkülü eksik olanın dini eksiktir." hatırlatmasında bulunmuştur.

Tevekkül aynı zamanda ilâhî kadere rızâ göstermek ve kazâ-yı ilâhînin tecellîlerini gönül hoşluğuyla kabul etmektir. Buna göre tevekkül; Allah'ın kulları için neyin iyi ve neyin kötü olduğunu bildiğine dair şüphe etmeden inanmaktır. Buna göre tevekkül mü'minin temel vasfı ve îmânın meyvesidir. Bu meyveden mahrum olan insanın kuvvetli bir îmâna sahip olması düşünülemez. Bu bağlamda âyet-i kerimelerde mü'minlerin Allah'a tevekkül etmelerine şu şekilde dikkat çekilmektedir:

"... Ve mü'minler ancak Allah 'a tevekkül etmelidir."

"... Mü'minler yalnız Allah 'a tevekkül etsinler."

"... Kim Allah'a tevekkül ederse O, ona yeter."

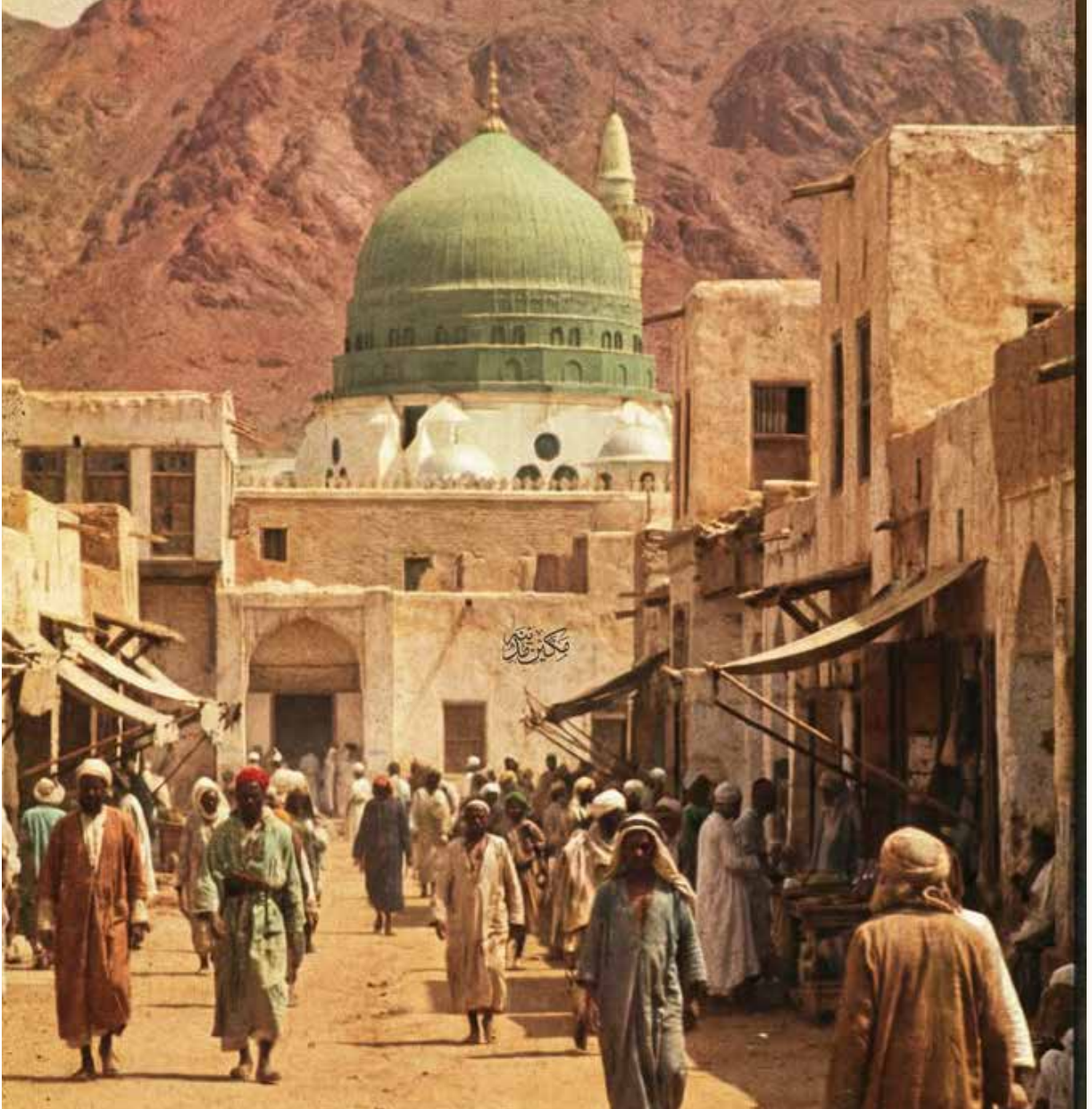
Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de bizleri her hâlimizde tevekküle davet etmiştir. Özellikle, bir kimse evinden çıkarken "Besmele" çekip "Ben Allah'a tevekkül ettim." derse, ona şöyle cevap verilir: "Hidâyete yöneltildin, ihtiyacın giderildi, sakındırıldın ve şeytandan uzaklaştırıldın." hatırlatmasında bulunmuştur.

Kur'ân-ı Kerîm'de, "Kim Allah'a dayanıp güvenirse Allah ona yeter." buyurularak Cenâb-ı Hakk'a teslimiyet gösterenin endişelenmemesi istenmiştir. Hz. İbrahim (a.s.)'in ateşe atılırken Rabb'ine tevekkül etmesi onun kurtuluşuna

"Tevekkülün asıl mahalli kalp olduğu için, bir kimsenin geçimini sağlamak amacıyla çalışması veya tedavi yollarına başvurması bu mânevî makama asla engel teşkil etmez. Kişinin önce 'devesini bağlayıp' sonra Allah'a dayanması, hem imandaki samîmîyetin bir tezahürü hem de ilâhî kadere duyulan gönül hoşluğunun bir ifadesidir."

sebeplere olmuştur. Müşriklerin ashâb-ı kirâmı onlarla savaştıkları büyük bir orduyla korkutmak istemeleri neticesinde âyet-i kerîmenin tabiriyle onlar, "Allah bize yeter, O ne güzel vekildir!" demişlerdir. Bir sonraki âyet-i kerîmede tevekkül sahibi bu mü'minlerin hiçbir kötülüğe uğramadan Cenâb-ı Hakk'ın yardımı ve hoşnutluğu ile karşılaştıkları bildirilmiştir. Tevekkül hâlini hayatına aksettirmiş mü'min bir bireyin nefis ve şeytanın kışkırtmasıyla bir kısır döngüye düşmeyeceği, onların esiri olmayacağı Kur'ân-ı Kerîm'de şu şekilde açıklanmıştır: "Gerçek şu ki o şeytanın, iman etmiş olanlar ve rablerine dayanıp güvenenler üzerinde bir hâkimiyeti olamaz." Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ise insanların, Allah'a hakkıyla tevekkül etmeleri hâlinde kuşlar gibi Allah tarafından zahmetsiz bir şekilde rızıklandırılacaklarını buyurmuştur.

Basra'da "Sâlimiyye" olarak şöhret bulmuş tasavvufî kelâm ekolünün kurucusu İbn Sâlim (ö. 297/909), tevekkülün Rasûlullah'ın hâli, çalışmanın ise onun sünneti olduğunu söylemiştir. Ona göre maîşetlerini tîmin etmek için çalışanlar, Rasûlullah'ın sünnetiyle amel etmiş olurlar. Böyle olmasaydı insanlar helâk olurlardı. Buradan hareketle Sehl et-Tüsterî, çalışmayı kötölemenin sünnete, tevekkülü kötölemenin ise imana dil uzatmak olduğunu

söylemektedir. Ona göre tevekkül ehli, yalnızca sünnete tâbi olmak niyetiyle çalışmalıdır.

Çalışıp çabalamadan, gerekli tedbirleri almadan, üzerine düşen görevleri yerine getirmeden kişinin Allah'tan rızık talep etmesi, yardım dilemesi veya başarıyı beklemesi uygun değildir. Her türlü gayreti ve çabayı gösterip, gerekli tedbirleri aldıktan sonra çabalarının sonucunu Allah'a bırakması tevekkülün rûhuna uygundur. Zîrâ sebeplere sarılmadan rızık bekleyen kişi Hz. Ömer'in (r.a.) ifadesiyle "mütevekkil" değil, "müteekkil", yani hazır

yyicidir. "Gerçek mütevekkil ise tohumunu tarlaya saçıp sonra da Allah'a güvenen kişidir."

Devesini bağlayarak mı yoksa başıboş bırakarak mı tevekkül etmesi gerektiğini soran sahabeye, Peygamber Efendimiz; "Onu bağla ve tevekkül et." diyerek cevap vermiştir. Abdülkerim el-Kuşeyrî bu hadisten yola çıkarak tevekkülün mahallinin "kalp" olduğunu; dolayısıyla takdirin Allah'tan geldiğine inandıktan sonra rızık kazanma ve benzeri türden faaliyetlerin tevekkül ile tezat teşkil etmeyeceğini söylemiştir.

Hakîm et-Tirmizî'ye göre maîşet temini için çalışmak, hastalığa karşı tedavi olmak ve benzeri sebeplere sarılmak tevekkülü terk etmek mânâsına gelmez. Zira bütün peygamberler, geçimlerini bizzat kendileri temin etmiş ve her biri birtakım meslekler icrâ edip ticaretle meşgul olmuşlardır. O halde tevekkülün terki ancak kalp ile olur. Allah'tan gâfil olduğunda kalp perdelenir ve bu durumda kişi, Allah'a değil sebeplere tevessül etmeye başlar. Hâl böyle olunca maîşet için çalışmak ve tedavi olmak birer fitneye dönüşür. Kalpteki perdelerin kalması, ancak kalbin gözünü bürüyen heveslerin ve şehevî arzuların kaybolmasıyla mümkündür. Kalpten perdeler kalktığında artık (gayba dair) her şey ayan beyan ortaya çıkar ve müşâhede edilmeye başlar.

Sûfîlere göre tevekkül; her türlü tedbiri alıktan ve gerekli bütün çabaları gösterdikten sonra işi Allah'ın takdirine bırakmak, Allah'ın katında olana güvenip insanların elinde olana ümit bağlamamaktır.

Hamdûn el-Kassâr (ö.271/884) tevekkülü, "Allah'a sımsıkı yapışmak ve O'na itimât etmektir." diye tarif ederken; Zünnûn-ı Mısırî (ö. 245/859) tevekkülü, "Nefsi Rab olma durumundan çıkarıp kulluk yapma vaziyetine getirmektir." diye tanımlamıştır. Ebu Hafs Ömer es-Sühreverdî (ö. 632/1234) ise tevekkülü, "Kişinin işini Allah'a havale etmesi, Allah'ın kazâ ve kaderinden kendisine gelenlerden râzî olması" şeklinde tarif etmiştir. Sühreverdî, zâhiren gayret etmenin kalbin tevekkülüne aykırı olmayacağını kaydeder. Sebeplere yapıştıktan ve gerekli tedbirleri aldıktan sonra başlayan tevekkül, kalbin Allah'a olan güvenidir. Allah'ın kullarına bahşettiği şeylerle tatmin olmayan kalbin huzur içinde bulunması mümkün değildir. Her şey kader ve kazâ ile sınırlıdır. Kulun sebeplere yapıştıktan sonraki vazifesi tevekküldür.

Tevekkül, insanlardan değil Allah'tan dilemektir; insanlara değil Allah'a güvenmektir. Tevekkül; bedeni ibâdete, kalbi Allah'a bağlamaktır. Tevekkül, iman kalitesine ermektir; kalbin kuvvet ve rahatıdır. Velîlerin ahlâkî fazîletlerindedir. Tevekkül edenler için güçlükler kalkar, kolaylıklar hazır olur, işleri zahmetsiz ve kedersiz olur. Tevekkül her şeyi Allah'tan bilmek ve O'ndan yardım dilemektir. Tevekkül eden her işi Allah'tan bildiği için asla gam ve keder duymaz. Kalbi rahat ve içi güvenle doludur.

Ebû Ali Dekkâk'a (ö. 405/1014) göre tevekkül eden kul, Allah'ın vadettiklerine güvenip huzur bulur ve teslim olur. Hâlinin Allah tarafından bilindiğini düşünerek rahat olur. Tevekkülün ötesindeki tefvîz makamına sahip olan kulun ise ilâhî hükme tam bir rızâ göstereceğini beyan eder. Ayrıca ed-Dekkâk tevekkül makamının başlangıç, teslim makamının orta, tefvîz makamının ise son mertebe olduğundan bahseder. O, tevekkülü mü'minin sıfatı, teslimi evliyânın sıfatı, tevfi ise tevhibi gerçekleştirenlerin vasfı olarak görmektedir. Onun ifadesiyle tevekkül tembelliği ve miskinliği değil, Allah'a iman ve güveni öne çıkaran bir haslettir.

Her şeyin gerçek sahibini Allah olarak görmek ve bütün sebeplerden yüz çevirerek Hakk'a yönelmek büyük bir teslimiyet ister. Abdullah el-Ensârî (ö. 481/1089) bu durumun üç derecede gerçekleşeceğini vurgulamaktadır. Ona göre ilk derecede gerçekleşen tevekkül, talep ile birlikte olup sebepleri terk etmeden, nefsi meşgul etme ve mahlûka fayda sağlama niyeti taşır. İkinci derecede gerçekleşen tevekkül, sebeplerden yüz çevirmek, arzuları bastırmak ve nefsi kontrol altına alarak farzları edâ etmeye odaklanmak şeklindedir. En yüksek derecede gerçekleşen tevekkül ise Allah'ın mülkünde hiçbir ortağın bulunmadığını idrâk ederek tam bir teslimiyetle O'na yönelmektir. Bu mertebeye ulaşan kişi, hiçbir şeye müdâhale etme arzusunda bulunmaz ve her durumda Allah'a dayanır.

Mutasavvıflar çalışıp, kazanarak hayatlarını devam ettirmeye, başkalarına yük olmamaya âzamî gayret göstermişlerdir. Hatta bu hususta onlar meslekleriyle, yaptıkları işlerle ilgili sıfatları kendilerine vermekten geri durmamışlardır. Tasavvuf tarihinde debbâs (şerbetçi), harrâz (boncukçu, ayakkabıcı), na'âl (pabuççu, nalbant), hallac (pamuk ve yün eğiren,

çırpan), nessâc (dokumacı), kassâr (çamaşırcı), kassâb (kamış satan), dekkâk (un tüccarı, değirmenci), haddâd (demirci) gibi sıfatlarla tanınan isimlere sıkça rastlamak mümkündür.

Tevekkül başlangıçta bir hâldir. "Allah'a güvenme hâline" tevekkül denilir. Tevekkül hâl olduğu için geçicidir ve devamlı değildir. Fakat sûfî, iradesine dayanarak çalışır ve çabalarsa tevekkülü sürekli ve kalıcı bir vaziyete getirebilir. O zaman tevekkül hâl olmaktan çıkar, makam vaziyetine girer. Mârifetullaha ulaşmaya sebep olan yolların başında tevekkül makamı gelmektedir. Tevekkül sadece dil ile ifadeden ibaret değildir. Gerçek tevekkül Allah'ın kendisi hakkındaki takdirine rızâ göstermektir. Tevekkül makamına eren kişi, tevekkül tecrübesiyle gündelik hayatta yaşadığı hâdiselerin kendisinde rûhî karışıklıklara yol açmasını önler. Tevekkül mü'minin emniyet supabıdır. Gönüllere huzur bahşeden yegâne duygu ve olgu tevekküldür. İşte bu gerçeği Hamdûn-ı Kassâr ne güzel ifade etmektedir: "Tevekkül odur ki bir pulun olmadığı hâlde bin dirhem borcunun ödenmesi için Hak'tan ümidini kesmeyesin. Tevekkül, Hakk'a yüz tutmak mahlûktan ümidini kesmektedir." Fudayl b. İyâz'ın ifadesiyle tevekkül makamına eren kişi, Allah'tan başka kimseye ümit bağlamaz ve kimseden korkmaz.

Dipnot

* Prof. Dr. Kadir ÖZKÖSE, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

Engin Ol Gönül

-Gel ha gönül havalanma,
Engin ol gönül engin ol-
Sivas/Şarkışla türküsü

Sendelersin bir an gelir,
"Engin ol gönül engin ol."
Elbet bir gün sıran gelir,
Engin ol gönül engin ol.

Bükülmeden servi boyun,
Gurur belasından soyun.
Son perdeyle biter oyun,
Engin ol gönül engin ol.

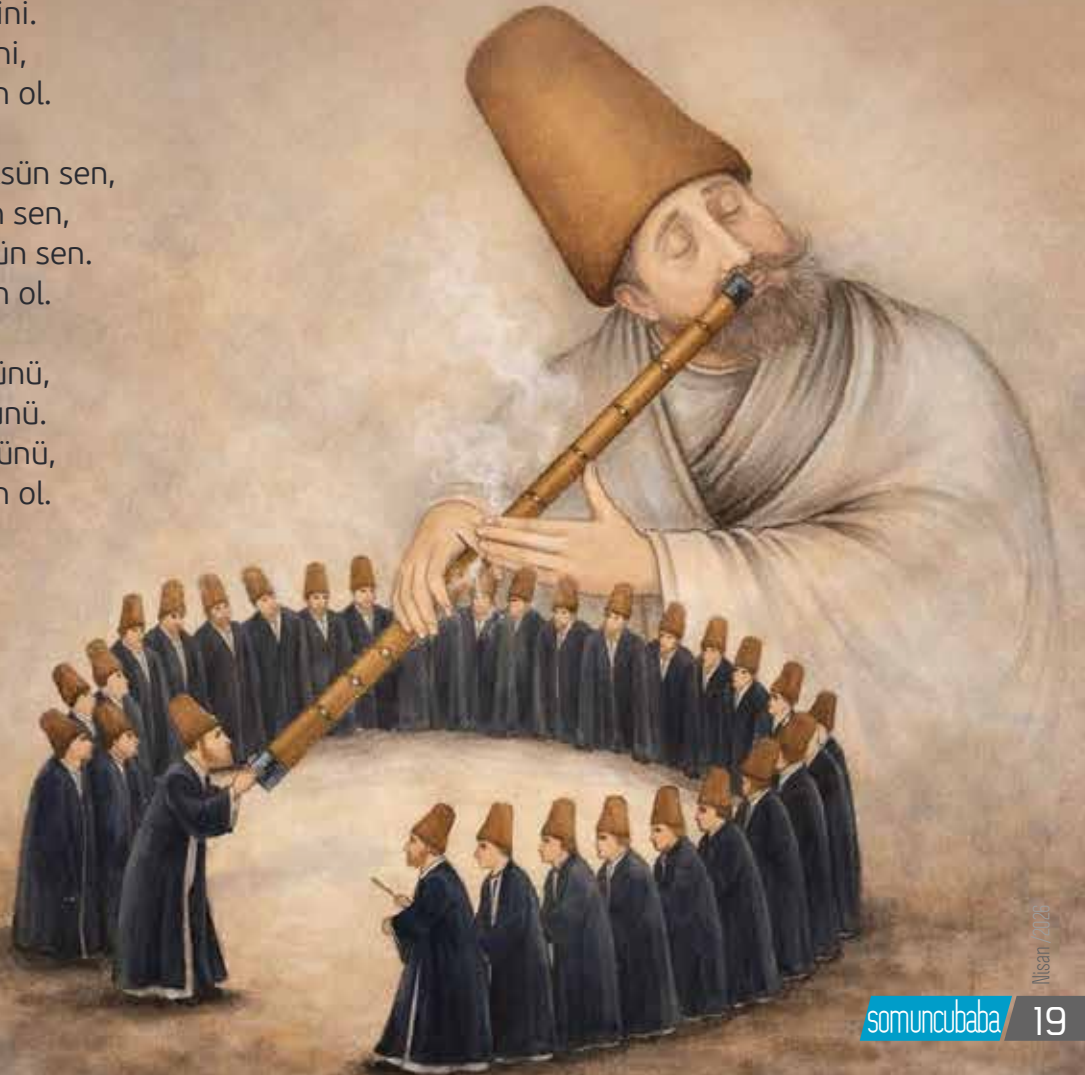
Kimi atlı kimi yaya,
Konan göçer bu dünyaya.
Bağlanmadan masivaya,
Engin ol gönül engin ol.

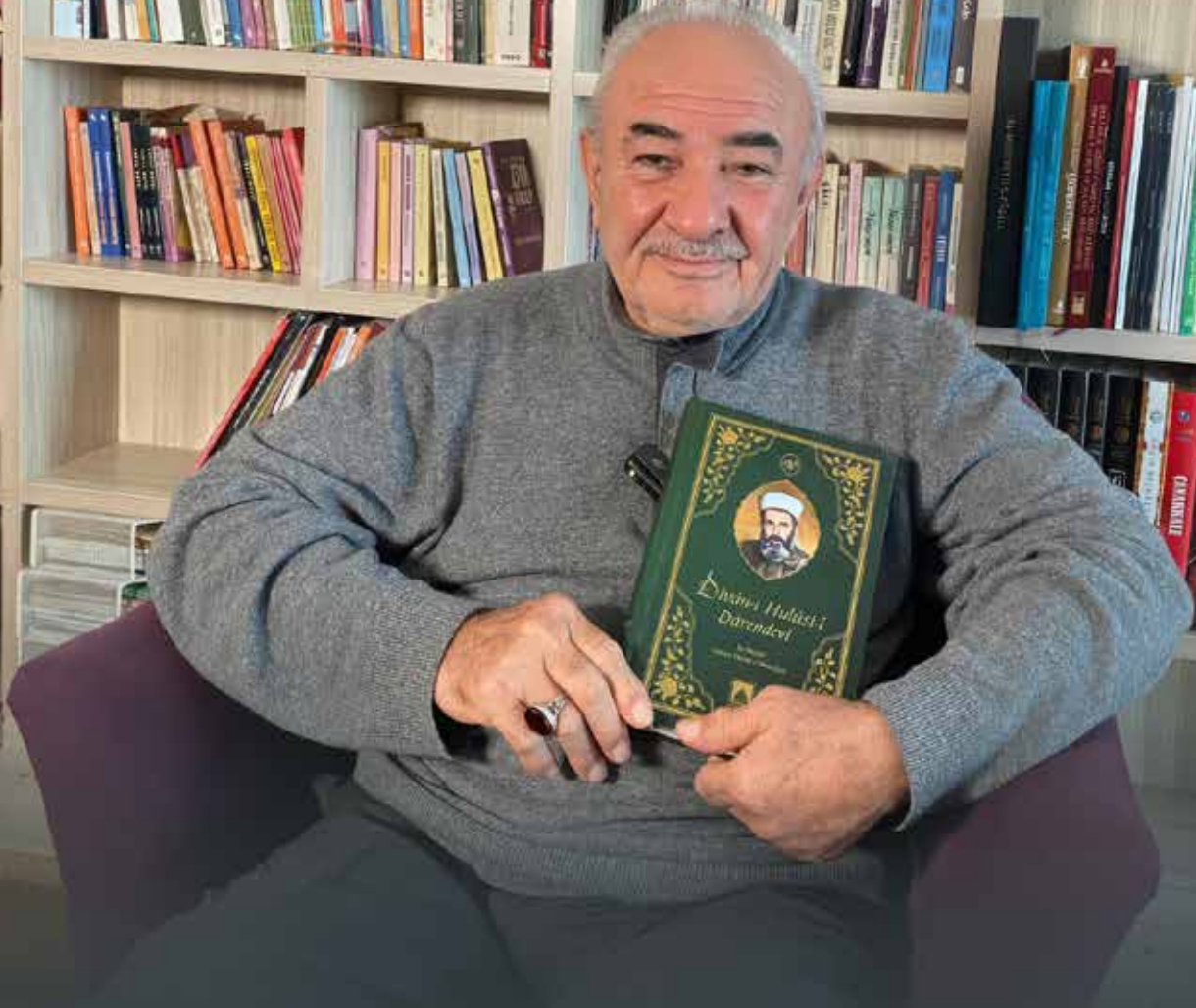
Üstün görme kör nefsinin,
Yüksek çıkarma sesini.
Verirken son nefesini,
Engin ol gönül engin ol.

Alçak dağdan küçüksün sen,
Tevazunla büyüksün sen,
Bil ki boynu büküksün sen.
Engin ol gönül engin ol.

İşit Peygamber sözünü,
Bulandırma can özünü.
Vakit varken aç gözünü,
Engin ol gönül engin ol.

Yusuf DURSUN

Eğitimci - Yazar Vehbi Vakkasoğlu ile Röportaj

“Hulûsî Efendi Hazretleri şöyle buyurmuş: ‘Yapmadığınızı yaptıramazsınız. Önce siz yapacaksınız. Önce söyleyen yapacak. Ben o güne kadar ağaç dikmemiştim ya da yakında dikmemiştim. Önce gidip hutbenin tavsiyesi olan ağaç dikme işini kendim yapayım ki, hutbem tesir etsin.’”

- Kıymetli hocam öncelikle Vehbi Vakkasoğlu kimdir? Kısaca özgeçmişinizden bahseder misiniz?

- Efendim Vehbi Vakkasoğlu'nu anlatmak çok kolay. Hayatımda fazla bir derinlik yok. Kahramanmaraş'ta doğmuşum. İlkokulun ilk dört sınıfını babamın işi gereği bugün Düziçi diyebildiğimiz Haruniye Kasabasında okumuşum. Biraz köy hayatım var. Ama Maraş İmam Hatip'te okutmak kararıyla babam tekrar memlekete dönmüş.

Diğer hayatım lise bitinceye kadar Maraş'ta geçti. İlk yedi imam hatipten biri olan Maraş İmam Hatip'ten mezun oldum.

Orada tabî en büyük şansım; inancı, dini, kültürümüzü, irfanımızı sevmekte çok değerli hocalarım oldu. En başta da kendisini "Sandal Hoca" diye yazdığım mübârek, muhterem, muhteşem hâfız, âlim, ârif Osmanlı dönemi müderrislerinden bizzat görmek oldu. Onun için hep duâ ederim.

Bir delikanlının, bir çocuğun hayattaki en büyük nasibi iyi bir hocaya denk gelmesidir. Allah yollarını açık etsin evlâtlarımızın.

Sonra İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü isimli merhum okuldan Şimdi Marmara İlâhiyata dönüşmüş olan okuldan mezun oldum.

Orada da yine her biri halk tabiriyle deve dişi gibi olan, Osmanlı'dan müntakil muhteşem hocalarımız oldu. İşte kelâm hocamız Ömer Nasuhi Efendi'den, Mehmet Âkif'imizin de talebesi olan tasavvuf hocamız Mahir İz'e; oradan Arif Nihat Asya'dan, edebiyat hocamız... Ahmet Davudoğlu; tefsir hadis hocamız, Arapça hocamız... Muhteşem insanlardı.

Hepsini birden anamadığım için rûhâniyetleri bize kızmazlar inşallah. Rahmetler olsun hepsine.

"Hamidettin Efendi'ye de çok duâ ettim. 'Allah razı olsun. Bir îmar ve bir tamir, restorasyon maddî mânevî ancak bu kadar güzel olur.' Dedim ki, Darende artık mâneviyatın bir uzay üssü gibi. Hiçbir şey anlamayan bile 'Allah Allah ne var burada?' diye kendine bir çekidüzen verir."

Ve tabî İstanbul'da büyük bir şansımız oldu. Babam Maraş'ta kitapçılık yapardı. Sırf Necip Fazıl'ı kimse satmıyor diye söz vermiş. Büyük Doğu'yu ve üstadın yayınlarını satmak için mesleğini kitapçılığa dönüştürmüştü. Yirmi yedi Mayıs darbesinin gölgesinde çok sopa yemiş filan ama dava adamıydı. Devam etti, kitapçılıktan emekli oldu dolayısıyla.

Oranın verdiği bir nasiple genç yaşında baba dostum olan Necip Fazıl'la, Osman Yüksel Serdengeçti'yle, eğitim konusunda duâyen hocamız Nurettin Topçu'yla ve benzerleriyle de okul dışında bir muarefem oldu. Programlarını, sohbetlerini devam ettirdim.

Sohbetlerimde, kitaplarımda onun için onların özel ve benim için çok önemli hatıraları çoktur.

Ve Adıyaman İmam Hatip Lisesi öğretmenliği ile başladım mesleki hayatıma. Dört yıl öyle devam etti. Sonra hep İstanbul'da geçti. Bir altı yıl yurt dışı Berlin Eğitim Ataşeliğine bağlı eğitimci olarak çalıştım.

Onun dışında hep İstanbul'dayım. Hayatım okumak, yazmak ve konuşmakla geçti.

- Aile köklerinizde bir Darende bağı var. Muhammed Hilmi Efendi, Vehbi Efendi... Darende Yenice'den Maraş'a giden ailenin mensupları. Sizin akrabalarınız. Aile büyüklerinizle ilgili neler anlatmak istersiniz?

- Evet, bizim ailede çocuk yaşımdan itibaren bir Darende efsanesi eser kafalarda anlatılır. Ama fazla da bilgi olarak açıklanmaz. Fakat orası ailenin gözünde mukaddes, mübârek bir yerdir ve orada olan gizemli şeyleri akılla kavramak mümkün değildir.

Benim ilk çocukluk yıllarımdan itibaren kafamda şöyle bir şey vardır: Darende sanki yeryüzüne ait bir parça değil, başka bir şey; başka bir gezegenden bir yer gibi iz bırakmıştır.

Onun için o yıllarda çok zordu tabîî. Kahramanmaraş'tan bizim yaşlarımıza bu kadarken Darende'ye gitmek çok sonraları nasip oldu. Görünce anladım. Büyüyünce hatıralarımı eşeleyince bunun çok önemli bir beklenti olduğunu da fark ettim benim için.

Benim babamın dedesi, yani annesinin babası Şeyh Vehbi Efendi.

Efendim Vehbi Efendi'nin de adını taşıdığım o mübârek kişiyi dünya gözüyle görmek nasip olmadı tabîî. 1936'da vefat etmiş Amcası. Ama

on beş yaşına gelinceye kadar babası bildiği zât Darenevî Muhammed Hilmi Efendi diye tanınan, şimdi Maraş'ta Şeyh Adil Mezarlığı'nda mezarı olan zâttır. Maraşlıların gençleri unuttu belki ama yaşlı, ellinin üzerinde olanlar hâlâ bayram ziyâretlerinde önce oraya gelirler. Adını bilmeyenler de Büyük Hoca diye anarlar. Muhammed Hilmi Efendi Hazretleri'nin mezar taşındaki yazı da zaten her şeyi ifade eder:

"Ulemâ-yı Nakşiyeden Darendeli Hacı Muhammed Efendi. Kutlu sesin rûhu, rûhuna Fâtiha."

Bu zât sonra Vehbi Efendi'nin kayınpederi de olmuş. Amcalık bir de babalıkla mühürlenmiş. Babası Yusuf Efendi ise çok mübârek bir zât. Söylemekte beis yoksa aileden bu da tembihat da sıkıdır bizde. Ben de son yıllarda böyle genel değil ama özel programlarda ağızdan kaçırıyorum. Seyiddirler ve mübârek neslin günümüzdeki güzel temsilcilerindendirler. Muhammed Hilmi Efendi'nin biraderi Yusuf Efendi, Vehbi Efendi'nin babası efendim,

Medine’de mücâvir olarak kalıyor ve orada hasr-ı ömür ederek kalmak istiyor. Ama Birinci Dünya Savaşı sonunda Fahreddin Paşa malum zorlanınca, askerlerini bile besleyemez hâlde gelince bir emir çıkarıyor: Dışarıdan gelmiş, yerli sivil halk dışında herkes geldiği yere gitsin. Artık Medine bir savaş alanına dönecek gibi.

Rica ediyorlar, minnet ediyorlar. “Ben askere yiyecek bulamıyorum. Askerime çekirge yesinler diye fetvâ almış bir hâlde iken asla müsâade edemem.” diyor.

Fakat bu Darendeli Yusuf Efendi’nin demek paşanın katında oldukça bir itibarı olmalı ki bu olaydan o anlaşılıyor. Rica minnet etmiş.

Demiş ki: “Verdiğin emir yerinde kalsın. Asker elbisesi giyeyim, askere de hizmet edeyim.”

Altmış yaşındaki adamın askerliği ne olacak gibi bir soruyla karşılaşıncı da:

“Efendim elim ayağım tutuyor. Ne olur beni Rasûlullah’tan ayırmayın. Onun askeri olayım. Emrinize gireyim.” demiş.

Paşa da herhâlde öyle duygusal bir boyutu olmuş ki hatırda var:

“Peki.” demiş.

Ama o gece âlem-i mânâda Peygamber Efendimiz teşrif buyurmuşlar ve eliyle böyle Türkiye haritasını göstererek:

“Şimdi vazîfe orada. Mücâvirlikten daha mühimdir evlâdim, git.” demiş. Artık neden Yozgat’ı seçtiğini öğrenemedim. Hatta içime şu geliyor: Acaba harita gibi Türkiye’yi, Anadolu’yu daha doğrusu gösterince parmağının işaretinden mi çıkardı, gönlüne mi doğdu? Yozgat’a gelip Maraş’a değil de Yozgat’a yerleşmiş. Ve Yozgat’ta kendini yine mücâvirliğin devamı gibi imân hizmetlerine adanmış. Orada bir şeyh efendiyle de ahbab olmuş. Kardeş gibi çok kaynaşmışlar. Onların ısrarıyla evlenmiş. Bir çocuğu olmuş.

Daha bebek o günlerde bir rüya görüyor. Daha doğrusu büyükler buna rüya demezler; âlem-i mânâda bir işaret olmuş. Rüyasında Medine-i Münevvere’de Babüsselâm’ın tam eşiğinde, Kanûnî Sultan Süleyman’ın yaptırdığı demir işlemenin altında görüyor. Bakıyor birkaç adım içeride, Peygamber Efendimiz’in medfun bulunduğu Ravza’nın hemen önünde tanınmış büyük sahâbeler ile birlikte ayakta bir konuşma yapıyorlar. Peygamber Efendimiz o tarafa bakmadığı hâlde, “Bu mu?” diye eliyle Yusuf Efendi’yi gösteriyor. Sahabe-i kiram da, “Evet efendim.” diyorlar.

Peygamber Efendimiz böyle eliyle işaret ediyor; gel işareti. Çok büyük bir heyecan içinde bir adım atarken beyaz bir güvercine dönüşüyor. Kanat çırparak oraya doğru giderken heyecandan uyanıyor.

Bunu Yozgat’taki şeyh efendiye anlatıyor. “Efendim böyle bir tecellî oldu, hâlâ tesirindeyim. Tabiri nedir sizce?” diyor.

O da diyor ki: “Kardeşim, hemen hazırlıklarını yap. Çok acele. Evlendirdik de sana ama kusura bakma. Hanımı boşa, mihrini ver. Çocuk da var; çocuğunu da çok emin bir ele emânet et. Hemen Medine-i Münevvere’nin yolunu tut. Tecellî orada belli olacak. Davet kesin.”

İnsan inanmıyor. Ve hakîkaten ben de büyük heyecan duyuyorum. Bu nasıl bir teslimiyet ki... Neden, niçin, başka bir yorum olmaz mı? Bana şöyle geliyor: Aması fakatı yok. Hemen hanımıyla ağlaşarak anlaşıyorlar. Boşuyor, mihrini veriyor. Çocuğu da en emin ele, Muhammed Hilmi Efendi’ye, yani amcasına emanet ediyor.

O da tabî kalp gözü açık, evliyâ kısmından bir mübârek zât. O da hiç irdelemiyor, tamamen onaylıyor. Bu iki mübâreğin onayıyla Yusuf Efendi yolu tutuyor. Kim bilir kaç ay sonra geliyor, Medine-i Münevvere’ye ulaşıyor. Aynen rüyasında gördüğü gibi Babüsselâm’ın önüne

geliyor. Birkaç adım atıyor. O aynen demirin altında:

“Geldim ya Rasûlallah.” cümlesini tamamlarken düşüp vefat ediyor. Ve Medine-i Münevvere’de o sûretle kalıyor. Dolayısıyla Vehbi Efendi amcası tarafından sahiplenilmiş ve ergenlik çağına gelinceye kadar da amcasını babası bilmiş. Evet, yani Darendeli Muhammed Hilmi Efendi muhteşem bir babalık yapmış ona maddî mânevî. O da babası bilmiş. Fakat “Evlâdım, İslâmî usullere aykırıdır. Sana bir hakikat açıklayacağım.” diye çok duygusal bir toplantı yapmış aile yakınlarıyla. Hikâyeyi anlatmış.

- Hocam Muhammed Hilmi Efendi ailesinin Hulûsi Efendi Hazretleri’nin askerlik yıllarında Maraş’ta sizin ailenizle münâsebeti nasıldır. 1940-41 yılları arasındaki askerlik vakitlerinden muhakkak Hulûsi Efendi ile ilgili bir hâtıralar veya aileden gelen anlatılan bir şey vardır diye düşünüyorum. Nakleder misiniz?

- Tabîî aklımda çok iz bırakmış. Çocuk yaşında beni çok etkilemiş. Ve “Asıl bu zâtı görmem lâzım.” diye çocuk çocuk, saf saf karar vermemdeki en önemli hatıra şu:

Hulûsi Efendi zannediyorum ikinci askerliği yani ihtiyat askerliği için tekrar Maraş’a geliyor. Dolayısıyla bunda askerlerin dışarıda oturmalarına, gündüz mesai gibi askerliğe gidip gelmelerine müsâade varmış. “Nerede oturayım?” diye düşünmüş. Hâlini bilenler, nasıl olduğunu bilmiyorum, bir karabet olmuş. Ya da ailenin köklerini biliyordu diye düşünüyorum. Kocaman otuz bin nüfuslu bir Maraş o zaman. Dedemin, babamın babasının kiralık evinde oturmuş. Dedem altta oturuyor. Dedemin kiracısı olmuş. Dolayısıyla ailenin çok yakından tanınması ve muhabbet etmesi böyle başlıyor. Tabîî o zaman Hulûsi Efendi genç. Kaç yaşlarında olabilir? Yani (19)40 olsa yirmi altı, (19)44 olsa

otuz... Evet, genç yaşında. Ama duruşuyla, hâliyle ailede öyle bir saygı uyandırmış ki dedem -tarikat olarak başka bir yolun dervişlerinden belki halîfelerinden biri olmasına rağmen- saygı duymuş. Demiş ki:

“Bu zâta sakın yan gözle bakmayın. İçinizi de sağlam tutun. Bu sıradan bir insan değil, çarpılırsınız.” Böyle bir hiza çekmiş. Şimdi dedem bunu söyleyince âlim ârif hoca bir adam. Hulûsi Efendi’ye tabîî bütün mahallenin bakışı değişmiş. “Değişti.” diyorlar. Ve şöyle bir şey yayılmış kulaktan kulağa. Hulûsi Efendi’nin bu duruşu, hâli etkileyince civar komşular “Aman bir bereket olsun.” diye sanıyorum hafta sonları evlerine yemeğe çağırıyorlar. Hazret gidiyor fakat birçok evde tadımlık bile almıyor yemeği. Sonra şu yayılmış:

“Rızkında haram olanların yemeğinin tadına bile bakmıyor Hulûsi Efendi.”

Onun üzerine babaanneciğim -Allah rahmet eylesin- mübârek kadın da davet etmiş. Allah rahmetler eylesin. Onu da ben görmedim tabîî, genç yaşında vefat etmiş.

Babam dedi ki:

“Oğlum, Hulûsi Efendi ile sen biraz muhabbeti artır ve bir gün bizim eve çağır. Ben rızkımızı merak ediyorum. Haramlık var mı yok mu? Eğer haramlık varsa bunu bir an önce irdeleyelim, inceleyelim, bu işten dönelim. Bizim geldiğimiz nesil bizi tokatlar, iflâh olmayız biz. Ama ölçü de önümüzdeymiş. Herkes böyle söylüyor.”

“Tamam anacığım.” dedim diyor. Babam çok yanında, daha bir yakınlık göstermiş. Sevmişler birbirlerini. “Gitmiyorum evlere.” filan dediyse de ısrar etmiş. Bir akşam Hulûsi Efendi teşrif buyurmuş. Annem mutfakta, yemek pişti. Ben de kardeşimle servis yapıyorum. Annem her gittiğimde soruyor: “Oğlum Hulûsi Efendi yedi mi?” Hulûsi Efendi de böyle bakıyor. “Yok anne,

daha şey yapmadım. Belki çorbayı yemeyecek.”
“Hele pilavı getirelim. Bizim de Buhâra pilavı meşhurdur.” Pilavı götürdüm filan. Meğer belki de Hulûsi Efendi yemekten önce duâ ediyordu, bir tefekkürü vardı, bilemiyorum. Biraz gecikmeyle besmeleyi çekmiş ve çorbadan içmeye başlamış. Herkesi şaşkırtan bir kabalıkla diyor:

“Ben biraz gürültülü kalktım, hemen fırladım. Anacığım müjde, Hulûsi Efendi başladı yemeye.”
Anacığım diyor, ellerini kaldırmış:

“Şükürler olsun Allah’ım, şükürler olsun Allah’ım. Demek ki kazancımızda haram yok imiş. Elhamdülillah.” diyor. Bu bizim hayatımızda çok önemli tesiri olan bir hatıra idi.

- Daha sonra Hulûsi Efendi Hazretleri ile gençlik veya öğretmenlik yıllarınızda bir irtibatınız oldu mu? Yoksa Darend’e’ye daha sonra mı geldiniz?

- Hulûsi Efendi Hazretleri’yle Rabb’im nasip etti demek ki bu ciddi, samîmî muhabbetim... Ömrümün liseden sonrası İstanbul’da geçmesine rağmen bir yazın, bir yaz ya da bahar mıydı, yok

yaz tatili olabilir, memlekete gitmiştim Maraş’a. Daha birkaç gün olmuştu. Babam telaşla geldi; “Oğlum bir işin gücün var mı? Birkaç şey, her şeyi bırak. Hemen gidiyoruz.”

“Nereye?”

“Maraş’ın Tekir Yaylası var, oraya.”

Babamın teyzesinin oğlu Ali Şirikçi Efendi var. O da babamın yaşıtı bir zât idi. Birbirlerini çok severlerdi. “Teyzoğlu.” derdi babam. Teyzeoğlu çoktu da biz hemen Ali Şirikçi Abi’yi, rahmetliyi hatırlardık. Onun Tekir’de bir lokantası, petrolü, bir şeyleri vardı. Bir de yazlık evi vardı. Ben de çok severim orayı; suyunu, havasını. Tekir deyince ben her şeyi bıraktım. Ama yolda:

“Baba niye bugün? Yarın hazırlık da yapsaydık, et, mangal filan...” “Oğlum bırak et mangalı. Hazine gelmiş. Hulûsi Efendi Hazretleri teyzeoğlu Ali Efendi’ye gelmiş misafir. Geç bile kaldık, sohbet başlamış olabilir.” dedi.

Şimdi güzel oldu o yollar, tüneller filan. O zaman biliyorsunuz çok riskli, tehlikeli. Türkiye’nin en bol virajlı yollarından biriydi.

Yollarda tozlar savurarak, arabanın lastiklerinden taşlar fırlatarak Tekir'e ulaştık. Ali Abi'nin -Allah rahmet eylesin- evinin önünde baktım, birbirine karışmış ayakkabılar yığın olmuş. "Baba nasıl gireceğiz, bekleyelim. Çıkarlarsa filan..." "Oğlum ne beklemesi? Yer açılır, hadi bakalım." dedi.

Öyle birkaç metre evin dışına kadar taşmış ayakkabıların üstüne basa basa girdik. Babam da merak ediyordu: "Acaba gençlik arkadaşım ama Hulûsi Efendi beni tanır mı?" Askerken yani kırklı yıllar. Bu dediğim yetmişli yıllar. Daha kapının eşiğinden görünce:

"Gel bakalım Hilmi Efendi, şöyle yanıma." dedi. Yandakini kaldırdı, babamı yanına oturttu. Tabî babamın ne hâle girdiğini o zaman tahmin buyurabilirsiniz.

Ondan sonra ben hemen oturmaya çalıştım. Oturacak bir yer yok. "Bu kim?" dedi. "Oğlum." dedi. "Sen de gel bakayım." dedi. Beni de sol tarafına oturttu, oradan birini kaldırdı. Ben iyice büzüldüm. Birkaç dakika sonra kalkmaya teşebbüs ettim çünkü daha da gelenler oluyor yaşlı abilerden. Sonra Ali Abi beni uyardı: "Burada emre uyulur, otur."

İyi ki de oturmuşum. İlk ve son yakın görüşüm orada oldu. Hem duâsını aldım hem de babam hakkımda birkaç şikâyette bulununca -hani evlat şikâyeti, tatlı sitem gibi- daha çok duâ etsin diye herhâlde: "İşte çok dağınık, kendine yetmiyor, aklında kalmıyor..." "Duâ buyurun." deyince: "Merak etme, hayırlı bir adam olacak." dedi.

Olamadım ama o duâ benim için çok önemlidir.

- Peki, sonra Darende'yi ziyâretiniz ne zaman oldu?

- Daha sonra Darende'ye hısım akrabalarımın çok giden gelenler var. Hep anlatıyorlar anlatıyorlar. Babamın sağlığında nasip olmadı, bari vefatından sonra gideyim dedim. Ama hep ben şunu düşünürüm: Böyle

yerlere davetsiz gidilmez. Onun bir vakt-i merhûnu vardır.

En son bir Elbistan konferansından sonra Mehmet Göçer Abi vardı, o da göçtü yakınlarda, Allah rahmet eylesin.

"Yav sende acayip bir hâl var. Sen hakîkaten Maraşlı mısın?" dedi.

"Evet abi."

"Benzemiyor mu Sütçü İmam torunlarına?"

"Şimdi köklerin Maraş'ta mı?"

"Maraş'ta." filan diyorum.

"Sen köklerini iyice araştırdın mı?" dedi.

Araştırdım. Sonra birden Darende gözümün önüne geldi.

"Abi baba köklerim, babamın annesi tarafı Muhammed Hilmi Efendi Hazretleri'ne dayanıyor, dolayısıyla Darende'ye dayanıyor."

"Acaba bunu mu kastettiniz?"

"Tabî ama eksik söyledin." dedi.

"Neden?" dedim.

"Darende'de de on sekiz kilometre ileriye, Yenice'ye dayanıyor."

"E abi tamam, canın sağ olsun. Yenice'ye de dayanıyor. Darende, Yenice ne fark eder." dedim.

"Yav ben de Yeniceliyim, hısım çıkacağız." diye rahmetli güldü.

Onunla çok şeylerimiz oldu. O da güzel bir adamdı.

Darende'ye gideyim filan derken her defasında bir şeyler oldu. En son Hulûsi Efendi Vakfı'ndan bir davet geldi. "Bu yaz mutlaka gideceğim." derken bir bahardı zannedersen. Tarihini unuttum ama on yılı çoktan geçmiştir. Hulûsi Efendi ile Somuncu Baba ile ilgili bir

konferans vermek üzere davet aldım. O zaman içim çok rahat oldu. Demek ki turistik bir gezi gibi kendi kafama göre değil; onlara, davalarına, yollarına bir hizmet için gitmem lâzımmış. Bu uygunmuş dedim. O gecikmemin verdiği üzüntü içimden sevince döndü. Öyle gittim.

- Hocam, bir Darende ziyâretinizde Vakıf Başkanı Hamideddin Ateş Efendi ile Darende'ye geldiğinizde görüştünüz. Onun vakıf çalışmaları ve külliye'nin bugünkü hâli hakkında da bir kültür edebiyat insanı olarak genel bir değerlendirme almak istiyoruz.

- Evet, en son deprem senesinde gördüm Darende'yi. Malatya'da bir konferansım vardı. Daha doğrusu depremzedelere bir teselli konuşması için davet almıştım. Arkadaşımıza da rica ettim: "Darende'den geçebilir miyiz Maraş'taki konuşmamıza?" "Olur, vaktimiz müsait." dedi.

Darende'den hızlıca bir geçtik, gördük. Tabî epey zaman geçmiş ben görmeyeli. Hamideddin Efendi'ye de çok duâ ettim. "Allah razı olsun. Bir îmar ve bir tamir, restorasyon maddî mânevî ancak bu kadar güzel olur." Dedim ki, Darende artık mânevîyatın bir uzay üssü gibi. Hiçbir şey anlamayan bile "Allah Allah! Ne var burada?" diye kendine bir çekidüzen verir.

Anlamak ister, dinlemek ister. Ticarete gelen, bir şey satmak için gelen, bizim gibi yol uğrağı yapanları bile etkileyecek bir güzellik hâline gelmiş. Daha da güzelleşsin inşallah. Ve çok etkilendik. Beni götüren arkadaş:

"Hocam zamanımız müsait ama bir yarım saat şöyle..." demişti.

Ben de tamam demiştim. Direksiyonda o olduğu için. Bir ara baktım. Bir saat sonra bakıyorum kapıdaki arkadaş. Biz biriyle beraber girmiştik. "O çocuk nerede?" "Hocam o çocuk şurada namaz kılıyordu biraz önce ama

birden böyle hiçkırarak ağladı, kaçarak gitti."

Eyvah dedim, ne oldu bizim kaptana. Ben bir saat daha bekledim. Tabî hoşuma da gitti. Ama döndü geldi. "Ne oldu?" dedim. "Hocam hem hiçbir şey olmadı hem çok şey oldu."

"İyi ki uğramışız buraya. Ben çoluk çocuğu toplayıp kısa zamanda buraya tekrar bir geleceğim." dedi.

En son gördüğümde öyleydi. Her şey temiz, düzenli. O zaman Almanya'da bir altı yıl çalışmışlığım var. Hâlâ irtibatım var. Bazen derler ki:

"İslâm'a ısınmış, bir omuz darbesi kalmış, geldi gelecek."

Ya da yeni Müslüman olmuş. Ama Almanya'dakilere bizim işçi çiftçi kardeşlerimiz ne yapsınlar, olanı veriyorlar. "Şöyle bir gideyim de sizin memleketinizi göreyim, bir Müslüman beldesi göreyim." diyorlar. Hemen aklımıza İstanbul geliyor. Ama etkileyen şey kadar etkilemeyen de var. Etkiyi olumsuz şekilde gideren de var. Başka bir yer aklımıza gelmiyor.

Ben de dedim ki: "Ben size birkaç şey söyleyebilirim. Başta Darende." Önce tuhaflarına gitmiş. Yaz tatiline geldiklerinde hemşerilerim gitmişler. "Hocam haklıymışsınız." "Artık bu tür adamları Müslüman beldesi diye götürebileceğimiz bir yer." Onun için emeği geçenlere başta şeyh efendi olmak üzere maddî mânevî kimin ne, karınca misali, katkısı varsa Allah hepsinden razı olsun.

Daha da bereketlendirsün çalışmalarının neticelerini maddî mânevî olarak inşallah.

-Hocam teşekkür ederiz.

Asıl ben teşekkür ederim. Hulûsi Efendi Hazretleri'nin teberrüğü olan evladı- mürkerremi Hamededdin Ateş Efendi'ye saygılarımı sunuyor dualarını bekliyorum. "

Bir İrfan Deryası: Eşrefoğlu Rûmî

“Eşrefoğlu Rûmî'nin irfan dünyasında aşk, sâiki Allah'a ulaştırır kutsal bir merdiven olup; 'aşkın kazması' ile taşlaşmış kalpleri yumuşatarak onlardan ebediyet suyu olan Âb-ı Hayat'ı akıtan yegâne şifadır.”

İrfan hayatımızın önemli banilerinden biri, Hacı Bayram-ı Velî'nin damadı, Kâdirî Tarîkatı'nın Anadolu'da yayılmasında önemli rolü olan mutasavvıfların en önemlilerinden biri Eşrefoğlu Rûmî'dir. Onun Müzekki'n-nüfûs adlı eseri okuma yazma bilen her kişinin âdeta başucu kitabı olmuş, asırlarca Müslüman Türk'ün iman ve irfan hayatını besleyen kaynaklardan biri olarak okuna gelmiştir. Tasavvuf aşk merdiveni ile insanları Allah'a ulaştırma yoludur.

Tarîkatlar hâlinde sistemleşen tasavvufun önemli isimlerden biri olan Eşrefoğlu, gönülleri Hakk'a çevirmek için kendi rûhî yolculuğundaki müşâhedelerini, çarpıcı mısralarla anlatarak okuyucu ile samîmî bir iletişim kurmuştur. Yunus Emre tarzının başarılı Şairlerinden biri olan Eşrefoğlu, aşk konusu hakkındaki duygu ve düşüncelerini çarpıcı ve etkileyici, bir o derecede samîmî, duygulu şiirlerle dile getirmiştir:

*Ezel nûş itmişem ışkun şarâbın
Ebed ayılmazam mestâne geldüm*

(Ezelde aşk şarabını içmişim. Sarhoş geldim, ebede kadar ayılmam.)

Yukarıdaki beyitte vurgulanmak istenen, ilâhî aşkla mest olan kişinin sonsuza dek ayılamayacağı hususudur. Zîrâ amacına ulaşan, yaşadığı "cemâl tecellisi" ile kendinden geçen, ayılmak ve gördüğü rüyadan uyanmak istemez. Eşrefoğlu, şiirin büyüğü cazibesinden yararlanarak kalpleri günah kirleriyle taşlaşmış insanları muhabbettullah ile tanıştırmayı amaç edindiğini şu beyitle ilan etmektedir:

*Ol taş olmuş gönüllere uram ışkun külüngünü
Âb-ı hayâtı akıdam gönlinde bınar eyleyem*

(O taş olmuş gönüllere aşkın kazmasını vurup onlardan Âb-ı hayât'ı akıtarak pınar eyleyem.)

Aşk Âb-ı Hayattır

Gönül taş kesilince kazma ile kazılması gerekir. Taş kalplerine hayat verecek suyu ulaştır-

"Abdülkâdir-i Geylânî ve Eşrefoğlu Rûmî'ye göre kalp, yalnızca Allah'ın tecellî yeridir; bu yüzden gerçek vuslat ancak kalbi dünyevi putlardan ve Allah'tan gayrı her türlü ilğiden (mâsivâ) temizleyerek orayı sadece Mevlâ'ya tahsis etmekle mümkündür."

mak için aşk kazması ile kazmaktan başka yol yoktur. Ancak aşk duygusunun yakıcı ateşi sert kalbi yumuşatarak kendine getirebilir.

Âb-ı hayat, ölümsüzlük veren su olarak efsanede yerini almıştır. Tasavvufî metinlerde farklı mânâlar kazandığını görüyoruz: "a. Evliyanın sözü, öğüdü ve nefesi. b. Aşk ve muhabbet çeşmesi ki, ondan içen asla yok (madum ve fânî) olmaz. Âb-ı hayata başka isimler de verilir: âb-ı câvid, âb-ı câvidân, âb-ı bekâ, mau'l-bekâ, mau'l-hayat, aynü'l-hayat, âb-ı hayvân, âb-ı zindegî, âb-ı zindegânî, âb-ı Hızır, âb-ı İskender. Sûfî şair ve yazarlar âb-ı hayattan söz ederken ebediyet, zulmet, güneş, Hızır, İskender, meşakkat ve hüsrân gibi hususlara doğrudan ya da dolaylı temas ederler." şair, gönülleri ilahi sevgi ile doldurmak maksadı ile apaçık şiirler söylediğini şöyle belirtmiştir:

*İderem âşıklara ışkdan haber girü
Âşikâre gün gibi gizlü işâret itmezem*

(Bundan sonra âşıklara gizli işaretlerle değil, güneş gibi apaçık aşktan haber veririm.)

Eşrefoğlu, söylediğini dîvânında gerçekleştirmiş, aşkın bütün hâllerini ayrıntıları ile -şiirin imkânları ölçüsünde- ifade etmiştir. Aslında şiir formunda karşımıza çıkan metinler bizzat şairin ruh yolculuğunun meyvelerinden ibaret olmalı. Onun çağrısı önce âşıklara yöneliktir:

*İşk sayrusı olanlara gelsünler tîmâr eyleyem
İçürem ışk şerbetini dostdan haberdâr eyleyem*

(Aşk hastası olanlara gelsinler tedavi edeyim; aşk şerbetini içirip dosttan haberdar edeyim.)

Aşk hastalarına ilaç olarak sunduğu aşk şerbetidir. Yaptığı işin adı "timâr" yani tedavidir. Bu hastalıktan iyileşmenin sonu, "dost"tan haberdar olmaktır. Aşk, sâliki Allah'a ulaştıran bir miraç, bir merdivendir. Eşrefoğlu bunun için çileler çekmiş, uzun yolculuklara çıkmış, insanların türlü yersiz muamelelerine maruz kaldığı hâlde yolundan geri dönmemiştir. Bazen bir kaçkın sanılarak insanlar tarafından eziyetlere maruz kalmış, bazen hayatını tehlikeye atacak derecede riyâzet çekmiş, çilelere girmiştir. Muhabbetullah yolunda uzun yolculuğunu ömür boyu sürdürmüştür.

Abdülkâdir-i Geylânî ve Kalp Hayatı

Eşrefoğlu'nu anlamak için onun feyiz aldığı kaynağa gitmenin bir zarûret olacağı açıktır. Eşrefoğlu, Kâdiriye Tarîkatı'nın Anadolu'da dal budak salmasına vesile olan öncü bir şahsiyet olup feyiz kaynağı Abdülkâdir-i Geylânî ve eserleriydi. Eşrefoğlu'nun aşktan ne kastettiğini anlamak için önce pîrinin bu konudaki düşüncelerini öğrenmek gerekir. Bunun için Geylânî'nin Fethu'r-Rabbânî/Îlâhî Armağan adlı eserini incelemek ve bu konudaki görüşlerini tespit etmek lâzımdır. Gavs-ı azâm olarak da anılan Abdülkâdir-i Geylânî, "Mevlâ'ya yöneldiğinde, sivadan -Hak'dan gayrı işlerden- soyun. Yaratılan ile yaratılmışları karıştırmama. Hâlikı bırakıp halkla olma. Bütün sebeplerden kesil. Yaratıcılık iddia edenleri yere vur. Bunları yap, sonra dünya ile âhireti bıraktığın yere git; dünyayı nefsine ver. Âhireti kalbine koy, Mevlâ'yı da sırrında sakla" diyerek önce Allah'la olanların dışında kalan bütün ilgileri kesmeyi tavsiye eder. Bu, Allah'a gitmek için yola koyulan için ilk basamaktır. Mâsivâdan kesilmek sanıldığı kadar kolay değildir. Bunu başaranın, riyâzet ve çileleri meyve verir; sonunda kalp gözü açılır: "Kalb gözünün açılması için iç ve dış gözün salim duyguya sahip olması gerekir."

Kalp, yalnız ve sadece Allah'ı sevmek için yaratılmıştır; diğer sevgiler sadece ona ulaşmak için birer araç, birer geçit, birer köprüdür: "Bir kulun kalbinde Allah sevgisi yer ederse, yalnız O'nu sever; başka uğraştırıcı işleri bir yana atar; Bunu yapamayan sevgi iddiasında bulunamaz." Aslında kulun böyle bir sevgi iddiasında bulunması manasızdır, zîrâ "Kulun sevgisi, Hak sevgisi önünde nasıl varlık iddiasında bulunur? Yokluğunu sezdiği hâlde, severim sözünü nasıl söyleyebilir? Sevgiyi Allah kulun kalbine atar; o miktar sevebilir; artığı olamaz." Geylânî'ye göre sevginin Şartı, "sevilene karşı irade sahibi olmamaktır ve onu değil, dünya ahiret ve halka dair cümle şeyi bırakmak"tır. Yaratılmışlara ilgi ve sevgi, Hakk'a perde olup sâlikin buna dikkat etmesi gerekir: "Yaratılmışlara dalmak, yaratandan ayırır. Hangi yaratılmışı gönül kaptırsan, rûh pencereye perde çekmiş olursun." Durum böyleyken kendini yaratılmışlara, dünyaya kaptıran, kalbinin kararından kurtulamaz.

Bütün mutasavvıflar gibi Abdülkâdir-i Geylânî de kalp konusu üzerinde hassasiyetle durur. Maddî hayatın merkezi kalp olduğundan mânevî hayatın merkezi de kalp olarak adlandırılmıştır: "Kalp, Hakk'ın tecellî yeridir. Oraya, onun varlığından gayrını sokma." diye tavsiyede bulunurken gerekçesini şöyle açıklar: "Düşün, melekler, sûret olan eve girmezler; Hak Teâlâ, putlarla doldurduğu kalbe nasıl tecellî eder? Onun gayrı her şey puttur. O putları kır ve kalbini temizle. O kez, Hakk'ın tecellîsini orada görürsün. Önceleri görmeyen kâbil olmayan hikmetli şeyleri görmeye başlarsın, yeter ki kalbin temiz ola." Bu konuda Abdülkâdir-i Geylânî başka bir eserinde şöyle der: "Allahu Teâlâ Neml Sûresi 4. âyet-i kerimede, "Melikler hasımlarının şehrine girince, şehri harab ve halkının azizlerini zelil ve esir ederler." Buyuruyor. Aşk ve muhabbet sultanının haybet ve iclâl ile kalbe teveccüh ve girmesiyle, ondaki bağlantı ve Allah'tan başkasına olan tutulmaları, üzüntü, düşünce gibi şeylerin hepsini yaktığını, ağyarı sürüp çıkardığını, gönül tahtında Allah'tan gayrısını için yer bırakmadığını işaret ediyor. Ni-

tekim muhabbet, öyle büyük, öyle tehlikeli bir korkudur ki, elem ve kederleri, diğer gam ve üzüntüleri kolaylaştırır, basit gösterir, hepsine galebe çalar denmiştir.”

Pîrinden aldığı ilhmala Eşrefoğlu aşkı şöyle tarif eder:

*Bu ışkıl ol bilür kim âşık oldı
Niçe tevhid ü vahdetdür adı ışk*

(Bu aşkın nasıl tevhid ve vahdet olduğunu âşık olan kişi bilir.)

Aşkla birlikte var olan Hz. Muhammed (s.a.v.)’dir. Zîrâ evren onun hürmetine, ona duyulan muhabbet neticesi yaratılmıştır. Kâinat yaratılarak insanoğlu halife olarak yeryüzüne gönderilip bu meydan-ı imtihana salıverildi. Şairin şu mısraları konuya daha da açıklık getirmektedir:

*İşk kitâbın ışkdan okıyan kamu ilmi bilür
Evvel âhir ışk kitâbında zîrâ mestûrdur*

(Aşk kitabını aşktan okuyan bütün ilmi bilir; zîrâ evvel, ahir (son) (her şey) aşk kitabında yazılıdır.)

Şairin anlatmak istediği, aşkın bütün ilimlerin (irfanî ilimler) esası, menbaı olduğu hususudur. Her şey aşk kitabında kayıtlıdır. Eşrefoğlu bundan dolayı âşık olmayan kişiyi çok aşağı görür:

*Her kimün kim ışkıl yok hayvân durur
Gerçi kim sûretde ol insân durur*

(Her kimin aşkı yoksa görünüşte insan bile olsa o, hayvandır.)

Eğrioğlu’nun âşık olmayanlara ilişkin hakarete varan düşüncelerinin, oldukça ağır olsa da, birçok mutasavvıfta ortak olduğu bilinmektedir. Bu anlayışın bir başka ifadesini Hz. Mevlânâ’nın mesnevîsinde buluruz: “Bu neyin sesi ateştir, hava değil; kimde bu ateş yoksa yok olsun! Aşk ateşidir ki neyin içine düşmüştür, aşk coşkunludur ki şarabın içine düşmüştür.

6 Nefs: “1. Can, benlik, rûh; aşağı duygular. 2. tas. a. Kulun kötü huyları ve çirkin vasıfları, kötü his ve huyların mahalli olan lâtife, cism-i latif. Bu anlamdaki nefis, kişinin en büyük düşmanı olduğundan onu ezmek, kırmak ve mücâhede kılıcıyla katletmek gerekir. Bunun için riyâzet yapılır, çile çıkarılır. Buna nefis-i emmâre ve nefis-i şehvânî denir.”

Zîrâ tasavvuf aslında kalp ayağıyla bir seyr ü sülûk, bir mânevî yolculuk olup sâlik, Allah’a aşk yoluyla ulaşmayı amaç edinir. Sâlik, hakîkî sevgiliye karşı bir aşk duymuyorsa yolculuğu semeresiz, meyvesiz kalır. Sevgilinin yüzünü ancak aşka uyanlar, gereğini yerine getirenler görebilirler:

*İşkıla ıška uyanlar göre ma’sûk yüzini
Nefsile nefse uyan oldı melâmet tâ ebed*

(Aşkla aşka uyanlar sevgilinin yüzünü görecek; nefislerine uyup nefse kapılanlar sonsuzluk kınanacaklardır.)

İnsanda nefis, sürekli iyiye, güzele karşı direnir. Buna uyanın sonu dünya ve ukbâda kınanmak, rezil olmaktır. İnsana yakışan aşka yar olup maşuka yönelmektir.

Âşık kimdir, sorusuna Eşrefoğlu şu cevabı verir: “Âşık, muhabbetullahı susamış bir yol eridir; onun susamışlığını ummanlar, denizler gideremez.”

Dipnot

* Prof. Dr. Mahmut KAPLAN, İstanbul Beykent Üniversitesi

Dürr-i Yetîm

“Peygamber Efendimiz’i de o sadef içinde oluşan tek parça, kıymetli inciye benzetiyor. O, öyle bir incidir ki bir eşi de daha dünyaya gelmemiştir.”

İsmail Hakkı'nın şiirlerinde göze çarpıcı bir sanat özelliği görülüyor. Ancak ifadelerinden, onun samîmî bir mü'min tavrını; yazdığı çok sayıdaki na'tıyla da derin bir Peygamber âşığı olduğunu gözlemek mümkündür. Şairâne bir söyleyiş iddiası da olmadığını sandığımız İsmail Hakkı'nın diğer na'tları da incelendiğinde görülür ki onda orijinal bir söyleyişe imza atma kaygısı bulunmamaktadır. Zâten o, bir şair olmaktan ziyâde âlim ve ârif kimliğiyle meşhur olmuş bir şahsiyettir. Nitekim 100'ü aşkın esere imzasını atmış bir insandır İsmail Hakkı. Bilhassa tefsiri (Rûhü'l-Beyân) çok tanınmış ve beğenilmiştir.

"Seb'al-mesânî" Fâtiha Sûresi'nin diğer adıdır. Kelime anlamı "tekrarlanan yedi (âyet)"dir. Tasavvufa göre bu yedi âyet, yüzdeki yedi hattı (iki kaş, dört kirpik ve bir saç) karşılar ki şairin "Yüzünden okunur "Seb'al-mesânî" yâ Rasûlallah" demesi sanıyorum bundandır. Bu mısradan ayrıca, Peygamber Efendimiz'in yüzünün, mecâzen Allah'ın âyetleri ile süslendiği de ifade edilmek istenmiştir.

"Gözünden hall olur akd-i maânî yâ Rasûlallah"

Kur'ân-ı Kerîm'in anahtarı Seb'âl-mesânî (Fâtiha Sûresi)dir. Peygamber Efendimiz'in yüzü Fâtiha Sûresi'ne benzetildiğine göre, O'nun gözleri de bütün müşkülleri açacaktır.

Şiirin en dikkat çekici beyti şudur:

Sadev-vâr oldu âlem anda sen dürr-i yetîm oldun

Bulunmaz âlem içre sana sâni yâ Rasûlallah

İnci, denizde yaşayan sadefin içinde oluşur. Söylentiye göre Nisan ayında sâhile çıkan sadef, ağzını açarmış. O sırada karnına düşen Nisan yağmuru damlasıyla denize dönermiş. Denizdeki tuzlu su ortamında bu yağmur damlası, sadefe acı vermiş. Sadef bu acıyı gidermek için bir

*Yüzünden okunur "Seb'al-mesânî" yâ Rasûlallah
Gözünden hall olur akd-i maânî yâ Rasûlallah
Sadev-vâr oldu âlem anda sen dürr-i yetîm oldun
Bulunmaz âlem içre sana sâni yâ Rasûlallah
Vücûdun zât ü esmâ vü sıfâta mazhar olmakta
Cihânda kimsenin yoktur gümânı yâ Rasûlallah
Eriştir rûz-ı mahşer Hakkî'yi firdevs-i a'lâya
Ayaklarda koma lûtf eyle anı yâ Rasûlallah*

Bursalı İsmail Hakkı

sıvı salgılamış. Zamanla içindeki bu sıvılar katılaşıyor ve inci oluşurmuş. Sadef bu yağmur damlalarından birden fazla yutmuşsa, inciler küçük ve değersiz olurmuş. Ama tek bir damla yutmuşsa bu inci çok büyük ve değerli olurmuş. Edebiyatımızda bu tür inciler dür-i dâne, yek-dâne, dür-i galtan gibi terkiplerle adlandırılmış. "Dürr-i yetîm" tâbiri sadefteki tek inciden kinayedir ki bu Peygamber Efendimiz için de kullanılan bir ifadedir.

İşte şair;

Sadev-vâr oldu âlem anda sen dürr-i yetîm oldun

Bulunmaz âlem içre sana sâni yâ Rasûlallah

beyti ile dünyayı bir sadefe, Peygamber Efendimiz'i de o sadef içinde oluşan tek parça, kıymetli inciye benzetiyor. O, öyle bir incidir ki bir eşi de daha dünyaya gelmemiştir.

*Vücûdun zât ü esmâ vü sıfâta mazhar olmakta
Cihânda kimsenin yoktur gümânı yâ Rasûlallah*

Hz. Muhammed (s.a.v.), câmi-i cümle esmâdır. Yani O, küllî ismin mazharıdır. Bütün

isimler Hz. Muhammed (s.a.v.)'in mazhar olduğu "Câmi" adında toplanmıştır. Yaratılmışların en mükemmeli olan Peygamber Efendimiz; Allahu Teâlâ'nın zâtına, sıfatlarına ve fiillerine mazhar olduğu için bu isme lâyük görülmüştür. Buna hiç kimsenin şüphesi yoktur.

Şair, Peygamber Efendimiz'in bu güzel özellikleri ile ilgili ifadelerden sonra, son beyitte Peygamber Efendimiz'den şefâat dilemektedir. Mahşer günü kendisini Firdevs-i A'lâ'ya eriştirmesini talep ediyor.

Bursalı İsmail Hakkı da çok sayıda na't yazmış şairlerimizdendir.

Şairin diğer na'tlarından örnekler:

Na't

Genc-i esrâr-ı Hudâ'dır yâ Rasûlallah dilin
Zât-i pâkin hatmidir cümle nebî vü mürselîn
Bitmezdi zâtın gibi bûtsân-ı âlemde dıraht
Açılır dâim gülistân-ı cemâlinde gülün
Vedduhâ'dır şol iki dîbâce-i vechin senin
Sûre-i Velleyl'dir gûyâ bakılsa sünbülün
Rûz-ı mahşerde şefâat ister isen Hakkıyâ
Şer'-i pâk-i Ahmed'e sarf eyle ömr-i hâsılın

Na't

Cânımın cânânı sensin yâ Muhammed Mustafa
Derdimin dermânı sensin yâ Muhammed
Mustafa

Çıkmadı bahr-i muhabbetten senin gibi güher
İlm ü hikmet kânı sensin yâ Muhammed
Mustafa

Cümle âlem ilmüne nisbet senin bir katredir
Ma'rifet ummânı sensin yâ Muhammed
Mustafa

Nûr-ı zâtındır cihân mir'âtı içre cilveger
Yûsuf'un da ânı sensin yâ Muhammed Mustafa
Kulluğunla iftihâr eyler nebî vü ger velî
Cümlenin sultânı sensin yâ Muhammed
Mustafa

Nûr-ı zâta mazhar-ı tâm olduğunda şüphe yok
Hakkı'nın bürhânı sensin yâ Muhammed
Mustafa

Na't

Menba'-ı ilm-i Hudâ'sın yâ Muhammed
Mustafa
Dembedem feyz-âşinâsın yâ Muhammed
Mustafa

Her kelâmın mu'cize her kârın ihsândır bize
Cânib-i Hak'dan atâsın yâ Muhammed Mustafa
Tâc-ı İskender sana taht-ı Süleymân neylesin
Sen şeh-i milk-i bekâsın yâ Muhammed
Mustafa

Şerbet-i valsınla dermân eyle Hakkı hasteye
Sen kabûl eyle recâsın yâ Muhammed Mustafa

Na't

Dilim fırkat gamına mübtelâdır yâ Rasûlallah
Gözüm hasret nemine âşinâdır yâ Rasûlallah
Cihan bağında efgân etmesin mi bülbül-i dil
kim

Senin gibi gül-i terden cüdâdır yâ Rasûlallah
Dirîgâ âh bağrım pâresi kan oldu derdinle
Ölürsem yoluna cânım fedâdır yâ Rasûlallah
Ümîd-i Hakkı budur kalmaya dembeste son
demde

Velî na'tinle zîrâ pâk edâdır yâ Rasûlallah

İbret Nazarı

Nazarı ibretle seyret âlemi
Yaz gelir ardından kışa çevirir.
Çekilmiş âleme kudret kalemi
Yerde yumurtayı kuşa çevirir.

Semayı başında tutar direksiz
Hiç bir şey yaratmaz asla gereksiz
Açılır her kapı persiz fireksiz
İsterse toprağı taşa çevirir.

Kovanda petekler arı ballanır
Ağaçlar budanır, geri dallanır
Yaprağı yeşilden giyer sallanır
Kurumuş bedeni yaşa çevirir.

Toprakta ekini bitiren hüda
Kütükte üzümü yetiren hüda
Rızkı soframıza getiren hüda
Katıksız ekmeği aşı çevirir.

Elinde defteri amel yazdırır
Dert verirde derman diye gezdirir
Kimi isyan eder şeytan azdırır
Kimini taçlanmış başa çevirir.

Rüzgâr eser ılgıt ılgıt serinden
Güneş vurur ter atarsın derinden
Geçemezsen zalim nefsin elinden
Vurunca sırtından tuşa çevirir.

Kâ'be'yi yıksan da gönül yıkma bak
Emretmiş Kur'ân'da bunu bize hak
Bir ömür ibadet etsen de mutlak
Zay olur emekler boşa çevirir.

İlahi; cürümle yaşıyoruz biz
Bazen haddimizi aşıyoruz biz
Hırs ile kaynayıp taşıyoruz biz
Sel edip damlayı coşa çevirir.

Yarabbi son nefes gülenlerden et
İmanı hak ile ölenlerden et
Kabirde suali bilenlerden et
Dilerse azabı hoşla çevirir.

Ramazan PAMUK

Gençlik Nereye Gidiyor?

“Dizi ve sosyal medyanın sunduğu sahte ışıltılar ile emek verilmeden kazanılan zenginlik özentisi genç zihinleri köleleştirirken; bu kültürel erozyona karşı durabilecek yegâne sığınak, bağları güçlendirilmiş ve değerlerini koruyan aile kalesidir.”

Hayat sürekli ilerleyen, gelişen ve değişen bir yolda ilerlemeye devam ediyor. Aslında dünya hayatında bir düzen var. Mevsimler var, gece ile gündüz var ve bunun da sonuçları var. Gece ile gündüzün neticesinde günler geçiyor; aylar, yıllar birbirini deviriyor. Yine bunun sonucunda mevsimler değişiyor. Dünya kabuğunu döküyor ve yeniden diriliyor âdeta. Ve bunu Allah'ın izni ile her yıl yeniliyor. Buradaki muhteşem dengeyi bazen ıskalıyoruz, görmüyoruz ya da ferâset nazarı ile bakmıyoruz.

Dünyanın bir düzeni varken içinde bulunan canlılar da hâliyle boş durmuyor, kendisine akıl bahşedilmiş olan insan, bu aklını her şekilde kullanıyor; iyi neticeler de çıkıyor kötü de... Zaten insanlığın varoluşundan bu yana iyi ile kötünün mücâdelesini süregelmedi mi? Yine bu dünyanın yaratılışının bir meyvesi olarak iyi ve kötünün savaşı kıyamete kadar devam edecek. Olayları anlamak, dünyayı anlamak, içinde bulunduğumuz coğrafyayı anlamak ve nihayetinde oturduğumuz mahalleyi anlamak için biraz etrafımıza bakmamız gerekiyor. Zihnimizin sürekli gereksiz bir şeylerle meşgul edilip, robotlaşan ruhsuz bireyler hâline gelmemize bir dur deme zamanı çoktan geldi geçti. Merhametin, şefkatin lügatler arasında can çekiştiğini görmek kalbimizi daraltıyor. Neden bu kadar acımasız bir dünyaya doğru gidiyoruz diye kendimizi sorguluyoruz. Ama başkaları sorgulamıyor sanırım. Kötü dediğimiz insanların kalpleri o kadar taşlaşmış ki hiçbir şey umurlarında değil. Bencilliğin had safhaya ulaştığı, dünya yansa umurlarında olmayacak birçok kötü insan var. Sadece kendileri önemli bu hayatta, gerisinin ne olduğu kendilerini pek ilgilendirmiyor.

Bu tipler zaten bu satırları okumaz, kendini geliştirmekle ilgili bir endişeleri yok çünkü. Bir kitap alıp okumak; insanlara, kendine nasıl

“Sadece okul sıralarında değil, hayatın içinde bir zanaat ve disiplinle yoğrulmayan gençlik savrulmaya mahkûmdur; bu nedenle toplumsal huzur için “başboşluğu” engelleyecek, hataları ıslah edecek ve emeğin kutsallığını öğretecek bir eğitim ve ceza sistemi hayati önem taşır.”

faydalı olurum gibi bir dertleri yok. Derdi olan insan kendini geliştirir. Okur, gelişir, değişir, hayata olumlu anlamda katkılar sunar. Derdi olmayan insan kendi kendine yaşar, kural tanımaz ve etrafına zarar vermeye başlar bir süre sonra. Toplum içinde bildiğiniz gibi film ve diziler mevcut. Bu eserlerin kimileri çok güzel iken kimileri ise topluma yanlış mesajlar veriyor. Bunlara nasıl izin veriliyor bilmiyorum ancak henüz gelişim çağındaki gençler bu filmlerin etkisine çok kolay bir şekilde

girebiliyor. Filmlerdeki zengin ve şaşalı hayatlar bir anda hayallerini süsleyebiliyor gençlerin. Ve bulunduğu ortamı eleştirmeye başlıyor. Nereden geldiği belli olmayan bu zenginliği bir anda kendileri de istiyor. Oysa filmlerdeki zenginliklerin birçoğu alın teri ile birlemek vererek elde edilen zenginlik değil. Emek verilmeyen hiçbir şey insana fayda sağlamaz. Filmlere bakıyorsunuz zengin hayatlar bir anda gençleri ablukaya alıyor ve bakıyorsunuz mafya tarzında tipler çıkıyor ortaya. Kızlarda bakıyorsunuz, anne ve babasını eleştirmeye başlamalar, kendini olduğu yere lâayık görmeyenler ve aşırı özentisi sonucunda dik başlı bireyler artmaya başlıyor. Hayatın bu kadar basit olmadığını anlatmakta da güçlük çekiyoruz bu defa. Etrafta zihni dağıtan o kadar çok etken var ki doğruya erişmelerinin önünde ciddi mesafeler var gibi. Film ve dizilerin anlamsız yönlendirmeleri bir yana, arkadaş çevresinin yanlış seçilmesi sonucu onların yönlendirmeleri bir yana, sosyal

medyanın varlığı da eklenince ortaya aşılması güç duvarlar çıkıyor. Zincirler o kadar kopuk ki nereden birleştirmeye başlanacağı da karışmış durumda. Aslında durum belli ama ciddi bir ailevî erozyona maruz kalmış durumdayız. Aile kavramının da tam anlamıyla korunması ve güçlendirilmesi gerekiyor. Çünkü her şeyin başı aile. İstisnalar kâideyi bozamaz, ailede de sıkıntılar olabilir ancak nazımımızın geçtiği bizi hayatta yalnız bırakmayan yegâne insanî varlık aile. Dolayısıyla aile kavramının ihmal edilmemesi gerekiyor.

Özentinin kontrolsüz bir şekilde ilerlemesi bizi uçurumun kenarına sürükler. Uçurumun kenarından dönmek zordur, o yüzden uçurumun kenarına götüren sebeplerin bertaraf edilerek gençlerin yolunu açmamız lâzım. Kimin üstüne ne görev düşüyorsa bunu erinmeden yapması şart. Yoksa maazallah bir gün bu ateş her yeri yakar.

O'ndan Gelir O'na Gider

Yaprak açan, yaprak döken dalımız,
O'ndan gelir, O'na gider eyvallah.
Ezelden ebede uzar yolumuz,
O'ndan gelir, O'na gider eyvallah.

Koştururken hayat memat arası,
Yavaş yavaş düşer canın darası;
Gün şaşırılmaz yolculuğun sırası,
O'ndan gelir, O'na gider eyvallah.

Alnımıza kaderimiz yazılır,
Ötelere Hak rotası çizilir,
Seher vakti kervanımız dizilir,
O'ndan gelir, O'na gider eyvallah.

Açar solar dermanımız, derdimiz,
Sabr u sebat olmalıdır yurdumuz;
Şehit olan, gazi olan merdimiz
O'ndan gelir, O'na gider eyvallah.

İnce minarede selâ okunur,
Acı rüzgâr gönüllere dokunur,
Ruhumuza düşen esrarlı yağmur
O'ndan gelir, O'na gider eyvallah.

Devran döner bir ileri bir geri,
Talan eder gerçekleri, düşleri;
Şu yalan dünyanın göçmen kuşları
O'ndan gelir, O'na gider eyvallah

Bestami YAZGAN

Dünden Bugüne Boğaz'ın İncisi Beylerbeyi Sarayı

“Sultan Abdülaziz tarafından yaptırılan ve Batı mimarisi ile Türk evi planını ustalıkla kaynaştıran Beylerbeyi Sarayı, İmparatoriçe Eugénie'den İran Şahı Rıza Pehlevi'ye kadar pek çok dünya liderini ağırlayan görkemli bir devlet konukevi kimliği taşır.”

Altı asır boyunca dünyaya adâletle hükmetmiş olan Osmanlı Devleti, var olduğu müddetçe, başta başkentler (Bursa, Edirne, İstanbul vb.) olmak üzere yurdun dört bir yanında birbirinden kıymetli eserler bırakmıştır. Bu muhteşem eserler, başta İstanbul olmak üzere, hâlâ bütün haşmetleriyle yaşamaktadır. Bu kıymetli eserler şehrin tarihî silüetini zenginleştirmekte, onu dünya metropollerini içerisinde ayrı bir yere ve konuma oturtmaktadır.

Dünyanın sayılı kadim metropollerinden biri olan İstanbul demek biraz da onu tarihî kılan, birbirinden kıymetli köşkler ve saraylar demektir. Tarih boyunca sultanları ve ailelerini ağırlayan, Devlet-i Âliyye'nin yönetim merkezi de olan bu tarihî saraylar Osmanlı'nın karakteristik özelliklerini de yansıtmaktadır. Bunlar arasında Topkapı Sarayı'nı, Yıldız Sarayı'nı, Dolmabahçe Sarayı'nı ve bu yazının da konusu olan Beylerbeyi Sarayı'nı sayabiliriz. İşte bu kadim saraylar Osmanlı'nın tarihine bizzat şahitlik etmiştir.

Dünkü ve bugünkü emsallerine hiçbir şekilde benzemeyen, hakkı ve hukuku daima muhafaza eden bir cihan imparatorluğu olan Osmanlı Devleti'nin, İstanbul'un silüetine zenginlik kazandıran saraylarından biri de aynı ismi taşıyan semtte bulunan ve yazlık saray olarak kullanılan, görünüşüyle bir bibloyu andıran Beylerbeyi Sarayı'dır. Söz konusu bu özgün ve güzel saray, İstanbul'un iki yakasını bir araya getiren Boğaziçi (15 Temmuz Şehitleri) Köprüsü'nün Anadolu yakasındaki ayaklarının yanında ve yakınında yer almaktadır. Şehrin tarihî güzellikleri arasında önemli bir yer teşkil eden bu kadim saray, dünyanın en eski ve en güzel metropollerinden biri olarak gösterilen İstanbul'un Üsküdar ilçesinde bulunmaktadır. Bu tarihî bina bugünlerde müze olarak ziyaretçilere hizmet vermektedir.

Eski Ahşap Saraydan Bugünkü Beylerbeyi Sarayı'na

Bugünkü Beylerbeyi Sarayı'nın yerinde daha önceleri "İstavroz Sarayı" olarak da anılan ve Sultan II. Mahmud'un talimatıyla Krikor

"İstanbul'un silüetini bir biblo gibi süsleyen bu yazlık saray, sadece ihtişamlı davetlere değil, aynı zamanda Ulu Hakan Sultan II. Abdülhamid'in zorunlu ikametine ve 1918 yılında hayata gözlerini yumduğu o tarihi ana da ev sahipliği yapmıştır."

Balyan'a yaptırılan I. Beylerbeyi Sarayı vardı. Bu saraya, renginden dolayı "Sarı Saray" da denirdi. 1829'da inşasına başlanan ve 1832'de tamamlanan bu ahşap saray, 1851'de çıkan bir yangında büyük zarar görmüş, kalan kısım onarılarak kullanılmaya devam etmiştir. II. Mahmud, 4 Haziran 1832 tarihinde bu saraya taşınmıştı. Padişahlar yaz aylarında üç dört ay burada kalırlardı. Burayı bir nevî yazlık olarak kullanırlardı. Daha önceleri bu eski sarayın yerinde Bağlarbaşı'na kadar uzanan ve İstavroz Bahçeleri olarak bilinen koruluk bir alan vardı.

Rumeli Beylerbeyi Mehmed Paşa'nın buradaki yalısından dolayı "Beylerbeyi" adını alan bu semtte inşâ edilen Beylerbeyi Sarayı, Sultan

Abdülaziz (1861-1876) tarafından yaptırılmış, Hicrî 1281 senesi Zilkade ayının 25. Cuma günü açılmıştır. Saray ana binası, bodrumu ile birlikte üç katlıdır ve saray 24 oda, 6 salondan oluşur. TDV İslâm Ansiklopedisi'nin Metin Sözen tarafından kaleme alınan "Beylerbeyi Sarayı" maddesinde tarihî Beylerbeyi Sarayı ile ilgili olarak şu önemli bilgiler verilmektedir:

"1829 yılında II. Mahmud Beylerbeyi'nde ahşap bir saray yaptırdı. Mâbeyin ve Harem daireleri, Serdâb Köşkü, Sarı Köşk, Şevkabâd, Küçükyalı, Büyükyalı ve bendegân daireleri, hamamlar, mutfaklar ve ahırlardan meydana gelen bu tesisler bu devredeki en büyük sahil sarayını meydana getiriyordu. 1851'de büyük kısmı yanan bu sarayın diğer binaları da Abdülaziz tarafından yıktırılıp yerine 1861-1865 yılları arasında bugünkü Beylerbeyi Sarayı yaptırılmıştır. Mimarı Sarkis Balyan'dır. Batı ve Doğu üslûplarının kaynaştırılması sûretiyle yapılan Beylerbeyi Sarayı Harem ve Mâbeyin bölümleriyle Türk evi plân özelliği taşımaktadır. Gerek

deniz cephesi gerekse yan cepheler, orta bölümleri dışarıya doğru taşan üç kısım olarak düzenlenmişlerdir. Yapının çatısı üstten bütün cephe kenarlarını dolaşan bir korkulukla gizlenmiştir. Yapı bodrum dâhil üç katlıdır. Birinci ve ikinci katları arasında yer alan silme, dikdörtgen ve kemerli pencerelerle hareketlendirilmiş cepheye değişik bir çeşni katmaktadır. Bu pencerelerin aralarında ve duvar köşelerinde tek ve çift sütunlar bulunmaktadır. Her iki katta toplam altı salon, yirmi beş oda ile helâ ve banyolar bulunur. Sarayın tefrişi için kullanılan kumaşlar Hereke fabrikalarında özel olarak dokunmuştur. Birçok oda ve salonun tavan ve duvarlarını yağlı boya tekniğiyle yapılmış Türk bayrağı taşıyan gemi resimleri ile sülüs ve ta'lik hatlarıyla yazılmış manzumeler süsler."

Beylerbeyi Sarayı'na Bağlı Birçok Ek Yapılar ve Bahçeler Mevcuttur

Beylerbeyi Sarayı sadece görünen mermer binadan ibaret değildir. Ana binanın dışında

Beylerbeyi Sarayı'na bağlı birçok ek yapılar ve bahçeler de mevcuttur. Bunlar arasında Mermer Köşk, Sarı Köşk, Ahır Köşkü (Has Ahır), Saray Bahçeleri ve Deniz Köşkleri sayılabilir. Bu ilâve yapılar ve bahçeler hakkında şu önemli bilgileri verebiliriz:

“Mermer Köşk: 1829-1832 yılları arasında Sultan II. Mahmud tarafından av köşkü olarak yaptırılan, içinde havuz ve sebili de bulunan Mermer Köşk, ismini dış duvarlarının mermerden yapılmış olmasından almaktadır.

Sarı Köşk: Mermer Köşk'ün yakınında yer alan Sarı Köşk, bir cephesiyle ormanlık alanın içerisinde yer alırken diğer cephesiyle dışarı doğru açılmaktadır. Bodrum üzerine iki kat olarak tasarlanan köşk, gerek tavan süslemeleri gerekse iç dekorasyonu ile birlikte dönemin özgün örneklerinden biridir.

Ahır Köşkü (Has Ahır): Mermer Köşk'ün ilerisinde saray bahçesinin son seddi üzerinde yer alan bu köşkte, Osmanlı'nın at kültürüne bakışını yansıtan özellikler bulunmaktadır. Giriş bölümünün tavanlarında at ve diğer hayvan figürleri resmedilmiştir. Ahır kısmı sağlı-sollu 20 bölümden oluşmaktadır. Avize ve diğer unsurlarda at başları ve gözlerini konu alan kabartmalar göze çarpmaktadır.

Saray Bahçeleri: 19. yüzyılın prestij yapılarından biri olan Beylerbeyi Sarayı'nın yukarıya doğru uzanan, birbirine merdiven ve rampalarla bağlanmış bahçelerinin günümüze kalan toplam alanı 70 dönüm civarındadır. Hasbahçe'deki manolya ve kestane ağaçları ile Harem bahçesindeki ihlamur ve setlerdeki Boğaziçi'nin simgesi erguvanların, Sultan II. Abdülhamid döneminde dikildiği bilinmektedir.

Deniz Köşkleri: Deniz köşkleri biri Mâbeyn, diğeri Harem'de (Valide Sultan'a ait) olmak üzere çift olarak yapılmıştır. Birer bahçe kameriyesi görünümünde olan köşkler, belgelerde “çadır köşkleri”, “nevresm” (yeni tasarım, yeni model) köşkleri gibi tasarımın özgünlüğüne işaret eden

isimlerle tanımlanmıştır. Köşkerin sekizgen örtüsü, çeşitli hayvan figürlerinden oluşan resimlerle bezelidir.”

Beylerbeyi Sarayı, Doğu ve Batı Mimarisinin Kaynaştırıldığı Muhteşem Bir Yapıdır

Boğaz'ın incilerinden biri olan Beylerbeyi Sarayı'nın bahçesinde çok sayıda aslan heykeli vardır. Yine sarayın bahçelerindeki bambu koruluğu dikkat çeker. Bu bambular bir sahil sarayı olan Beylerbeyi Sarayı'nın rutubetten korunması için dikilmiştir.

Sarayın 50 dönümlük arazisi Boğaziçi Köprüsü'nün yapılması için Karayolları Genel Müdürlüğüne verilmiştir. Köprü enteresan bir biçimde sarayın üzerinden geçirilmiştir. Yine 30 dönümlük arazi de askerî okula (Astsubay Okulu), 7 dönümlük arazi ise bir ortaokula tahsis edilmiştir. Böylece her geçen gün sarayın bahçe (dış) kısımları daralmıştır.

Osmanlı ihtişamının bir örneği olan Beylerbeyi Sarayı'nın alt kısmında, bu saraya yük getiren hayvanların ve hamalların eşyalarını saraya görünmeden içeri soktukları sarnıç benzeri bölümler vardır. Burası günümüzde sergi salonu olarak kullanılmaktadır.

Osmanlı, insana değer veren bir medeniyetin temsilcisi olduğu için hayata dair her ne varsa her şey en ince ayrıntısına kadar düşünülmüştür. Hanımların ve hasta kişilerin ata rahat binebilmesi için yapılan Beylerbeyi Sarayı'nın girişindeki binek taşı da bunun bir örneğidir.

Beylerbeyi Sarayı'na girişte sağda ve solda aslan figürlü heykeller vardır. Aslında sadece burada değil sarayın her tarafında aslan heykellerinin varlığı dikkat çeker. Çünkü Osmanlı'da “aslan” padişahlığı sembolize eder. Onun içindir ki padişah anneleri çocuklarına “Aslanım!” diye hitâp ederlerdi. Sarayda Sultan Abdülaziz'in de tunçtan bir heykeli mevcuttur.

Beylerbeyi Sarayı'nın selâmlık ve haremlik olmak üzere iki kapısı mevcuttur. Sarayın iç

kapılarında şövalye görüntüleri (kabartmaları) vardır. Burası bir yazlık saray olduğu için söz konusu sarayın 2. katında kocaman bir fiskiyesi olan orta büyüklükte bir havuz bulunur.

Avrupaî bir saray olan Beylerbeyi Sarayı'nda barok, gotik, rokoko, romans ve ekliktik gibi Batı'ya ait mimarî özellikler bir arada bulunur. Üç katlı olan harem bölümünde Osmanlı mimarisi de unutulmamıştır. Sarayın bu kısmı sade ve klâsik bir Anadolu evini andırır.

Beylerbeyi Sarayı, Abdülaziz Tarafından Yazlık Saray Olarak Kullanılmıştır

Beylerbeyi Sarayı, bânisi Sultan Abdülaziz tarafından yazlık saray olarak kullanılmıştır. Sonraki yıllarda yabancı devlet hükümdar ya da başkanlarına tahsis edilerek devlet konukevi hâlini almıştır. Bu kapsamda Beylerbeyi Sarayı'nın tarihî süreç içerisinde birçok önemli misafiri olmuştur. Sultan Abdülaziz'in isteğiyle Sarkis Balyan'ın şekillendirdiği, aynı zamanda döşenmesi ile de yakından ilgilendiği bugünkü Beylerbeyi Sarayı'nda imparatorluk döneminde

minde ağırılan yabancı konuklar arasında en mühim şahsiyet ve ilk büyük misafir İmparatoriçe Eugénie'dir. Sultan Abdülaziz'in Fransa seyahatini kendisi ve İmparator III. Napolyon adına iade eden Eugénie, 13 Ekim 1869 tarihinde Aigle Vapuru ile İstanbul limanına gelmiş, sadrazam tarafından Çanakkale'de karşılanan yat, Beylerbeyi önünde demirledikten sonra Donanma-yı Hümâyûn, İmparatoriçe'yi 101 pare topla selâmlamıştır. Bu sırada Sultan Abdülaziz hünkâr elbisesi giymiş bir hâlde on iki çifte saltanat kayığıyla İmparatoriçe'nin vapuruna gitmiş, "Hoş geldiniz!" deyip onu sandala alarak Beylerbeyi Sarayı'na götürmüştür. İmparatoriçe Eugénie, kendisine tahsis edilen Beylerbeyi Sarayı'nın 24 numaralı odasında kalmıştır. Yine Beylerbeyi Sarayı'nı ziyaret edenlerle ilgili TDV İslâm Ansiklopedisi'nin "Beylerbeyi Sarayı" maddesinde şu bilgilere yer verilmektedir:

"Beylerbeyi Sarayı'nın ilk büyük konuğu, III. Napolyon'un karısı Fransa İmparatoriçesi Eugénie'dir. Karadağ Kralı Nikola ve İran Şahı Nasrüddin de İstanbul'u ziyaretleri sırasında

bu sarayda kalmışlar, 1877 yılında imzalanan Ayastefanos (Yeşilköy) Antlaşması'ndan sonra İstanbul'a gelen Grandük Nikola ve Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph de bir süre burada konuk edilmişlerdi. Tahttan indirildikten sonra Selânik'teki Alâtini Köşkü'nde ikamete mecbur edilen II. Abdülhamid, Balkan Savaşı'nın çıkması üzerine İstanbul'a getirilmiş (1912) ve ölümüne kadar (1918) bu sarayda kalmıştır. Saray, Cumhuriyet döneminde de devlet konuklarına tahsis edilmiştir. Atatürk'ün davetlisi olarak Türkiye'ye geldiğinde İran Şahı Rızâ Pehlevî bu sarayda kalmıştır."

Yukarıda belirtildiği gibi tarihî Beylerbeyi Sarayı, Cumhuriyet döneminde de yabancı konukları ağırlamakta kullanılmıştır. 1934'te Türkiye'ye gelen İran Şahı Rıza Pehlevî, Beylerbeyi Sarayı'nda misafir edilmiş ve Havuzlu Salon'da Şah adına bir ziyafet verilmiştir.

Sultan II. Abdülhamid Han, Son Nefesini Beylerbeyi Sarayı'nda Vermişdir

Mâlum olduğu üzere Sultan II. Abdülhamid tahttan indirildikten sonra, Selanik'te zorunlu ikâmete tâbi tutuldu. Yaklaşık üç yıl sonra Balkan Savaşı'nın çıkması üzerine İstanbul'a geri dönmesine izin verildi. II. Abdülhamid için seçilen yeni zorunlu ikametgâh, Beylerbeyi Sarayı oldu. Ulu Hakan Sultan II. Abdülhamid Han, ömrünün son altı yılını bu sarayda geçirdi. II. Abdülhamid Han 10 Şubat 1918'de bu sarayda vefat etti.

Beylerbeyi Sarayı, Sultan II. Abdülhamid Han'ın ölümüne tanıklık ettiği için fevkalâde hüznüldür. Sosyal ve siyasî hikâyelere mekân olduğu için de gizemlidir. Bu saray, Boğaz'ın kıyıcığında o bembeyaz görünüşüyle nazenin bir gelini andırmaktadır. Hülâsa Beylerbeyi Sarayı acısıyla, tatlısıyla, onurlu ve dik duruşuyla zamanın tanığıdır.

Münâkaşa Âdâbı

“Tartışmanın gayesi karşı tarafı yenmek değil, hakikatin ortaya çıkmasına hizmet etmek olmalıdır; şayet maksat sadece “haklı çıkmak” ise bu durum kişiyi kibre sürükleyen beyhude bir enâniyet yarışına dönüşür.”

İnsanın etrafındakilerle ilişkileri her zaman aynı düzlemde yürümez. İnişler ve çıkışlar olur. Uzun bir süre gâyet seviyeli ve muhabbetli devam eden arkadaşlığın bir tartışma ile zedelendiğini çok görürüz. Neredeyse birbirinden ayrılmayan iki canciğer dostun arasına bir sebeple küslük girer, konuşmaz olurlar. Uzun süreli dargınlıklar Allah Rasûlü'nün arzulamadığı bir durum olmakla birlikte, tartışma hayatımızın ayrılmaz bir parçasıdır. Aile içi tartışmalar da yuvanın gerçeklerindedir. Tartışma, münâkaşa ve hatta bağırışma evlerde genellikle olur. Çünkü hâne halkının istekleri veya istemedikleri her zaman birbiriyle örtüşmez. Bazen ebeveyn, bazen ebeveyn ile çocuklar, çoğunlukla da çocuklar arasında tartışmalar olur ve hayat böyle sürüp gider. İşyerimizde veya şehrin bir yerinde hiç tanımadığımız insanlarla da bir vesile ile tartışırız. Sıra beklerken, bize karşı yanlış bir hareket yapıldığını farz ettiğimizde, kaba bir davranışa muhatap olduğumuzda münâkaşa yaparız.

Tartışmalarımız yukarıda bahsettiklerimiz gibi çoğunlukla anlık olur. Hiç beklemediğimiz anda kendimizi bir ağız dalaşının içinde buluruz. İnsan kendini ne kadar korusa da belâ gelip onu bulur. Bu da dünya sınavımızın bir parçasıdır. Sorunun nereden çıkacağı hiç belli olmuyor. Bir de dinî tartışmalarımız olur. Bildiğimiz doğruları anlatmak veya dinî hassasiyetlerimize dokunulduğunda müdâhale edip münâzara etmek durumunda kalırız. Bu tartışmalar insanlar arası ilişkilerden kaynaklı münâkaşalara göre farklılık arz eder. Bize düşen, bu tartışmalarda çok daha fazla dikkatli olmak, nefsimizin peşine takılmamaktır. Çünkü diğer tartışmalarda insanlar arası ilişkilerin bozulmasıyla problem sınırlanırken, din etrafındaki tartışmalarda ise sonuçları bizi çok aşar. Bu da olabildiğince dikkatli olmamızı, din adına yanlış konuşmamamızı ve tartıştığımız kişilere karşı makul bir lisan kullanmamızı, dinden soğumalarına sebep olmamamızı gerekli kılar.

“Kırıcı ve boş tartışmalardan kaçınmak kalbi korumanın temelidir; bir meselede haklı olduğumuz anlaşıldığında bile gurura kapılmamalı, nezaketi elden bırakmayarak muhatabın gönlünü almalı ve helalleşmeyi ihmal etmemelidir.”

Rabb'imizin Üslûbu

Yüce Allah, İslâm'ın insanlar tarafından kabullenilmesini onların tercihlerine bırakmıştır. İsteseydi kalpleri çeviren kendisi olduğu için öncelikle Arabistan coğrafyasında yaşayanları daha sonra da bütün dünyayı Müslüman yapardı. Kudreti açısından buna bir engel yoktur. Lâkin bu yola girmeden, beşeriyeti makul delillerle iknâ etme yolunu benimsemiştir. Bu sebeple de varlığının delili olan âyetleri Peygamber'ine indirerek zâtını bütün insanlığa hatırlatmıştır. Âyetlerin bir kısmında ise kâinattaki güzelliklere işaret ederek, âlemlerin sahibi olduğunu buradan bile anlayabileceklerine değinmiştir. Dolayısıyla her türlü kudreti zâtında toplamış olan evrenin sahibi, insanların İslâm'a zorla değil, gönül rızasıyla girmelerini istemektedir. Sınav dünyasında yaşıyor olmanın gereği de budur.

Hz. Allah'ın İsteddiği

Allahu Teâlâ Mûsâ ve Hârûn Peygamberlerden Fir'avun'a gitmelerini ister. Bir de şu tavsiyeyi yapar: “Ona yumuşak söz söyleyin. Belki o, aklını başına alır veya korkar.” Çünkü hükümdar olan bir insana farklı bir lisan kullanılması hem kendi canları hem de dinin tebliği açısından son derece olumsuz sonuçlar doğurabilirdi. Bu yüzden Fir'avun'u nezaketle davet etmelerini istemişti. Rabb'imiz aynı hususu Peygamberimiz'den, onun şahsında da bizlerden istemiştir: “(Rasûl'üm!) Sen, Rabb'inin yoluna hikmet ve güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel şekilde tartış! Rabb'in, kendi yolundan sapanları en iyi

bilendir ve o, hidâyete erenleri de çok iyi bilir.” Bir başka âyette de, “Allah’ın rahmetinden dolayı, sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba ve katı kalbli olsaydın, şüphesiz etrafından dağılır giderlerdi. Onları affet, onlara mağfiret dile, iş hakkında onlara danış, fakat karar verdin mi Allah’a güven, doğrusu Allah güvenenleri sever.” buyurur. Bu âyetler, Hz. Peygamber (s.a.v.)’in tebliğde veya inkârcılarla olan tartışmalarında nasıl bir yöntem takip etmesi gerektiğini çok açık bir biçimde ortaya koymaktadır. Zîrâ kaba, kalp kırıcı, küçümseyici ve saygısızlık içeren ifadeler karşıdakinin kalbini asla yumuşatmaz. Bırakın yumuşatmayı, akli dinlediklerinin doğru olduğunu kabul etse bile muhâtap alınış şekli nefesine ağır gelir. Kabul etmekten kaçır, düşman kesilir çıkar. İnsan kazanmaya çalışırken düşman edinmek işte buna denir. Bu da mü’minlerin tavır ve davranışlarının kezâ konuşmalarının insanların dini kabullenme veya hatalarından vaz geçmeleri hususunda ne kadar etkili olduğunu göstermektedir.

Hz. Peygamber (s.a.v.)’in Yaptığı

Allah Rasûlü’nün bütün hayatı boyunca biriyle kavga ettiği, ağız dalaşına girdiği, kötü söz söylediği, hakaret ettiği görülmemiştir. İnsanları İslâm’a davet ederken güzel ve tatlı bir üslup kullanmış, anlattıklarına inanmayanlara veya kaba bir şekilde itiraz edenlere hakaret etmemiştir. Baskı uygulamamıştır, “Kabul etmeye mecbursun.” dememiştir. Allah da ondan bu tavrı istemiştir: *“Eğer seninle tartışmaya girerlerse, de ki: ‘Bana uyanlarla birlikte ben kendimi Allah’a teslim ettim.’ Kitap verilenlerle verilmeyen ümmîlere de: ‘Siz de Allah’a teslim oldunuz mu?’ de. Eğer teslim oldularsa doğru yolu buldular demektir. Yok, eğer yüz çevirdilerse, sana düşen, yalnızca duyurmaktır. Allah kullarını çok iyi görmektedir.”* *“Allah’a itaat edin, peygambere itaat edin, karşı gelmekten çekinin. Eğer yüz çevirirseniz bilin ki, peygamberimize düşen sadece açıkça tebliğ etmektir.”* *“Eğer yüz çevirirlerse, sana düşenin sadece açıkça tebliğ olduğunu bil.”*

Âyetlerde, Hz. Peygamber (s.a.v.)’den yaptığı işi tebliğle sınırlandırmasının istenmesine, bunun ötesine geçerek kimseyi zorlamamasının talep edilmesine dikkat etmek gerekir. Bu sebeple o, sadece bir şeyi yapmaya çalışmıştır: Tebliği olabildiğince güzel bir üslupla yerine getirmek ve anlattıklarını kendi hayatında uygulamak. Zaten hayatına baktığımızda da “Nasıl bu kadar tahammül etmiş?” dedirtecek seviyede mütevâzî bir yaklaşım ve güzel bir dille insanları hak dine davet ettiğini görüyoruz. Peki sonuç ne oldu? Sonuç ortadadır. Aklın kabul etmekte çok zorlanacağı müthiş bir başarı ve yirmi üç yıl gibi kısa bir sürede müthiş bir muzafferiyet.

Allah Rasûlü’nün bu yönteminden alacağımız çok dersler vardır.

Bize Düşen

İslâm’ı anlattığımız insanlarla veya mü’min kardeşlerimizle bir hususu tartıştığımızda takinmamız gereken edepler vardır. Bunlar ana başlıklarıyla şöyledir:

1- Bilgimiz olmayan konularda tartışmamak. Din adına konuşmak, o konuda bilgi sahibi olmayı zorunlu kılar.

2- Dinî bir konuyu tartışacağımızda münâkaşadan önce besmele çekmek ve Allah’a tevekkül etmek. Rabb’imizi hatırlayarak konuşmaya başlamak.

3- Karşımdakini perişan edeyim, yeneyim anlayışıyla değil, “Hakikat benim veya karşımdakinin diliyle ortaya çıksın ama yeter ki çıksın.” yaklaşımıyla tartışmak. Bu da Allah korkusuyla hareket ederek ihlâs ve samîmiyetten kopmamaktan geçer. Şu âyette belirtilen amacın dışına çıkılmazsa sorun kendiliğinden çözülür: *“Sizden, hayra çağıran, doğruluğu emreden ve fenâlıktan meneden bir cemaat olsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir.”*

İmam Şâfiî’nin sözü bize düstûr olmalıdır: “Münâzarada bulunduğum kim olursa olsun,

doğruyu ortaya koymaya muvaffak kılınmasını, Allah tarafından yardım olunmasını ve yanlıştan korunmasını her zaman istemişimdir. Aynı şekilde, Allah hakîkati benim sözümle mi karşımdakinin sözüyle mi ortaya çıkarmış, bunu hiç önemsememişimdir. (Yeter ki hakîkat ortaya çıksın).” Bu yüzden tartışma esnasında karşıdakini anlamaya çalışmak, kendisinin hatalı düşünüyorsa olabileceği ihtimalini göz ardı etmemek gerekir. Bu da muhatabımızın aklına saygı göstermemiz gerektiğini ortaya koymaktadır.

4- Karşıdakine karşı nezâketi elden bırakmamak. Kırıcı, onur zedeleyici, aşağılayıcı ve suçlayıcı ifadelerden şiddetle kaçınmak. Kalp kırdığımız takdirde kendimize yeni bir hasım kazandığımızı bilelim. Hele de dinimizi tebliğ ediyor veya kulluk tarafı zayıf olan birini kazanmaya çalışıyorsak çok daha fazla dikkatli bir dil kullanmak durumundayız. Rabb’imiz *“De ki; ‘Eğer sahiden doğru söylüyorsanız delilinizi getirin.’* buyurmaktadır. Bu yüzden tartışma hangi konuda olursa olsun, delillerin dışına çıkılmamalıdır. Konu şahsiyete dökülmemelidir. Unutmamak gerekir ki, üslubumuzdaki nezâket karşıdakinin dediklerimizi kabullenmesini kolaylaştırır. Ancak hükümler şeklinde yukarıdan aşağıya konuşmak hakîkati kabulden uzaklaştırır.

5- Tartışma esnasında sinirlenmemek, kendini kaybetmemek. Tartışmamızı bir ibâdet olarak görmeli ve nefsimize uyararak âhîret kazancımızı hebâ etmemeliyiz. Çünkü biz dinimizi savunmak veya onun bir güzelliğini ortaya koymayı ibâdet olarak telakkî ederiz. Bu sebeple tartışma esnasında nefsimizin zebûnu olup sınırı aşmamalıyız. İbâdet her zaman vakûr edâ edilmelidir.

6- Derdi gerçeğe ulaşmak olmayanlarla tartışmadan şiddetle kaçınmak gerekir. Nefsini beğenmiş bazı insanlar her ortamda kendilerini isbat etmeye ve her zaman üste çıkmaya çalışırlar. Böylesi insanlarla yapılan münâzaralarda hakîkat ortaya çıkmaz. İş nefsanîyete dökülür ve hiç hoş olmayan bir şekilde sonuçlanır. O yüzden

enâniyetini ortaya koymak için her türlü fırsatı kullananlarla tartışmaktan uzak durmak gerekir. Bunun yanında İslâm’a düşmanlıkları bilinen insanlarla da tartışmaya girmekten kaçınmak gerekir. Allah’ın kalplerini mühürledikleriyle dinî tartışmalara girmek bir yarar sağlamaz. Bilâkis dinî değerlerimiz rencide edileceği için üzülmemize sebep olabilir. Bu tür insanlarla zaman harcamaya değmez. Aynı şekilde tasavvuf düşmanlıkları zâhir olanlarla da vakit harcamamalıdır.

7- Tartışma sonrasında bizim dediğimizin hakîkat olduğu ortaya çıkarsa, “Rabb’im beni nefsimin eline bırakma, buradan kendime bir övünç vesilesi çıkarmayayım.” diye duâ etmelidir. Nefsin azmasını engellemek ve kibirden korunmak son derece önemlidir. Bu amaçla karşıdakinin gönlünü almaya çalışmak da güzel olur. Mü’min kardeşimiz ise helâlleşmek nezâketin zirvesidir.

8- Dünya ve âhîretimizi zehir eden, değerlerimizle alay eden tartışmaları seyretmekten kaçınmak icap eder. Enâniyetlerin ön plâna çıktığı, hakîkatı aramanın unutulduğu münâzaraları da seyretmemek gerekir. Televizyonlardaki dinî veya dünyevî tartışma programları genelde böyledir. İnsanlar seyircinin gözüne girmeye çalıştığından ve her konuda kendisini konuşmaya yetkin gördüğünden, bunları seyrederek zamanımızı öldürmemeliyiz. Kalp kasâvetine sebep olan bu programların sonucunda kendimize, “Bana ne kazandırdı?” diye sorsak, genellikle vereceğimiz cevap şu olacaktır: “Boş konuşmaları seyrederek vaktimi hebâ ettim. Onların söylediklerini ben de biliyordum, yeni bir şey öğrenmedim.”

Rabb’imizden dileğimiz, bizleri, münâkaşa ve tartışmasını istişâre niyetiyle yapan hakîkat sevdalılarından eylemesidir.

Dipnot

* Prof. Dr. Enbiya YILDIRIM, Ankara Üniversitesi

Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz..

Beylerbeyi Sarayı ve Son Misafiri II. Abdülhamid Han

“Sultan Abdülaziz tarafından Batı ve Doğu mimarîsinin estetiğiyle inşâ edilen ve dünya liderlerini ağırlayan Beylerbeyi Sarayı; sadece bir yazlık saray değil, aynı zamanda imparatorluğun en zor dönemlerine şâhitlik etmiş tarihî bir kaledir.”

Temelleri, Sultan II. Mahmud (1808-1839) döneminde atılan ve ahşap bir saray olarak inşa edilen Beylerbeyi Sarayı, sonraki yıllarda yanmış ve Sultan Abdülaziz (1861-1876) tarafından 1863-1865 arasında yeniden inşa edilerek bugünkü hâlini almıştır.

Resmî açılışı 21 Nisan 1865 tarihinde gerçekleşen Beylerbeyi Sarayı, yazlık saray işlevi görmüş; özellikle yabancı devlet misafirlerinin ağır- lanmasında kullanılmıştır. Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph (1869), Fransız İmparatoriçesi Eugénie (1869), Karadağ Prensi Nikola (1874) ve Alman İmparatoru II. Wilhelm gibi çok sayıda konuk burada ağır- lanmıştır. Sarayın son ağır sakini ise Sultan II. Abdülhamid olmuştur. Hayatının son altı yılını bu sarayda geçirmiş ve burada vefat etmiştir.

Devrik Hünkâr'a Beylerbeyi'nde Sıkı Tarassut

Sultan Abdülhamid, 1909'da İttihatçılar tarafından tahttan indirilince Selanik'teki Alatini Köşkü'nde mecburî ikâmete maruz bırakılmış; 1912'de patlak veren I. Balkan Harbi esnasında ise Selanik'in elden çıkması söz konusu olunca İttihat ve Terakki Hükümeti tarafından şehri terke mecbur bırakılarak İstanbul Beylerbeyi Sarayı'na nakledilmiştir.

Vefat edeceği yıla kadar da burada yaşamış, sıkı gözetim ve denetim altında tutularak dış dünya ile bağlantı kurmasına izin verilmemiştir. Zaman zaman aile fertlerinden ve devlet ileri gelenlerinden bazılarının kendisini kısıtlı şartlar dâhilinde ziyaret etmesine müsaade edilmiştir.

Konuyla ilgili kızı Ayşe Osmanoğlu'nun hatıralarında zikrettiği anı, keder ve teessür doludur:

"Babamın mutad hava alma saatlerini bilirdik. Beklediğimiz dakika nihayet gelmişti. Harem kapısının açıldığını, babamın çıktığını görüyorduk. Babamı âdeta karşımda görüyordum. Aman Ya Rabbi! Sevgili babamı, annemi görüyordum. Ağ-

"Selanik sürgününden sonra hayatının son altı yılını sıkı bir tarassut altında bu sarayda geçiren Sultan II. Abdülhamid Han, Beylerbeyi'nin dilsiz duvarları arasında bir imparatorluğun yükünü ve hüznünü taşıyarak hayata gözlerini yummuştur."

lamaktan dürbünlerin camları görmez oluyordu. Babam binek taşında dolaşıyordu. Bizim tarafa döndükçe bizi görüyor zannediyorduk. Kaç yıl sonra bu kadcık olsun görmek kısmet olmuştu. Hem Allah'ıma şükrediyor, hem de doya doya bakmak istiyordum.

Dürbün onları bana pek yaklaştırıyordu. Elime gayet büyük mendil gibi beyaz bir kumaş aldım. Olanca kuvvetimle sallamaya başladım. Babam bizim tarafa doğru döndü, baktı. Babam selâm veriyor gibi elini başına götürdü. Yıllardan sonra babamı, annemi sıhhatte bu kadcık olsun görmek bana çok büyük teselli olmuş, sevindirmişti."

23 Eylül 2009'da vefat eden torunu Şehzade Ertuğrul Osman Osmanoğlu'nun, dedesi Sultan Abdülhamid ile Beylerbeyi Sarayı'ndaki görüşmelerine dair şu hatıratı da oldukça enteresandır:

"Çocukken Beylerbeyi Sarayı'nda dedemi üç defa gördüm. Babamı içeri sokmadılar, annemle birlikte onu ziyarete giderdik. Bizi kanepeye oturturdu, başımı okşardı. Çok detaylı hatırlamıyorum ama o zamana kadar beni sakallı biri öpmemişti, dedemin sakalını iyi hatırlıyorum."

Talat Paşa'yı Etkileyen Beylerbeyi Ziyareti

Talat Paşa, Çanakkale Savaşı'nın alacağı muhtemel hâle göre, başşehirin Konya'ya, kendisinin de Bursa'ya nakledilme mecburiyetinin doğabileceğini tebliğ etmek üzere Beylerbeyi Sarayı'na devrik sultanı ziyarete gitmiştir.

Sultan ise, Fethi Okyar'ın anlattıklarına göre Trablusgarp ve Balkan Harplerine yol açtıklarını, Arnavutları ve Arapları darılttıklarını; kısacası İttihatçıların bütün hatalarını birer birer sayıp dökecek, Talat Paşa'yı baştan aşağıya iyice haşlamıştı. Buna karşılık Talat Paşa da, hiç sesini çıkarmadan Abdülhamid Han'ı dinlemeyi ve hiçbir şey söylemeden saraydan ayrılmayı tercih etmişti. Hatta Sultan Abdülhamid'in huzurundan ayrılırken gözyaşlarına boğulmuş ve görüşmeden fevkalâde istifâde ettiğini ve hatalarını anladıklarını ifade etmiştir.

Talat Paşa ile Abdülhamid Han arasındaki ilişkiyle alakalı enteresan bir gelişme de, sultanın cenaze merasimi münâsebetiyle zuhur etmiştir. Talat Paşa, Sultan Abdülhamid'in 10 Şubat 1918'deki cenaze merasimine katılmış, hatta duyduğu pişmanlığın hâsil ettiği üzüntü sonucunda gözyaşlarını tutamamış, elini yüzüne kapatarak hiçkırına hiçkırına ağlamıştır.

Ölmeden kıymetini bilemedikleri Sultan Abdülhamid'in büyüklüğü hakkında Talat Paşa, vefatı dolayısıyla geç de olsa şu acı itirafları yap-

ma içtenliğini göstermiştir:

"Ben, Abdülhamid'in herhâlde dostu değilim; fakat şunu da itiraf etmeliyim ki, o, Avrupa siyasetinde büyük bir tecrübe sahibiydi. Hatta bazı hükümdarlarla diplomatlar üzerinde mühim tesirleri vardı. Tam onun Avrupa hükümdarlarıyla alakasından ve hanedanlar üzerindeki nüfûzundan istifade edeceğimiz bir sırada öldü. Bir gün bizim işimize yarayabilirdi. Yazık!"

Enver Paşa'nın Ziyareti ve Kendisine Yapılan Uyarılar

Başkumandan Vekili Enver Paşa da Abdülhamid Han'ı harp yıllarında Beylerbeyi Sarayı'nda birkaç defa ziyaret etmiştir. Bu ziyaretlerinden birinde Enver Paşa, harbin nazik bir safhasında gidişat hakkında kendisine danışmış ve tam olarak şu cevabı almıştır:

"Bir gemiyi kaptan yürütür. Fırtına ve tehlikenin ne taraftan geleceğini yine kaptan keşfeder. Gemisini de ona göre idare eder. Dışarıdakiler bunu nasıl anlayabilir? Bu vaziyette benim ne yürütecek bir fikrim, ne de teklif edilecek bir

tedbirim olabilir. Ben tecerrüt etmiş (her şeyden uzaklaşmış) bir adam olduğum için şimdiki hâl karşısında bir şey söyleyemezsem de, denizlere hâkim olan devletlere karşı Almanya ve Avusturya-Macaristan'ın ne yapabileceğini düşünmek kâfidir."

Sultan Abdülhamid, Enver Paşa gittikten sonra da şunları söylemiştir: "Günün birinde umumî harbin çıkacağına hiç şüphe yoktu. Fakat bizim bu işe atılmamız büyük bir cehâlet ve tedbirsizliktir. Selâmetimiz, tarafsız kalmaktaydı. Bu hâle geldikten sonra çaresiz sonuna kadar gidilecektir." Abdülhamid, son olarak fevkalâde kederli ve karamsar bir rûh hâli içinde "Allah, devleti bu hâle getirenleri kahretsin!" demiştir.

Vasiyeti ve İlâhî Huzur'a Erişi

Nitekim Sultan Abdülhamid Han, I. Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru Osmanlı'nın çöküşünü görmeden 10 Şubat 1918'de Beylerbeyi Sarayı'nda fânî hayata veda etmiştir. Şöyle ki:

Vefat edeceği günün sabahı kalktı ve abdest alıp son namazını kıldı. Son dakikalara kadar kendini kaybetmedi, hatta vasiyetini bile yaptı: Göğsüne "Ahidnâme Duâsı" konacak, yüzüne "Hırka-i Saadet Dest-ma-li" (Bezi) ve üstüne de siyah 'Kâbe Örtüsü' örtülecekti."

Aynı gün akşama doğru rûhunu Rahmân'a teslim eden Son Sultan'ın vasiyeti harfiyen yerine getirildi. Saraydan çıkan irade gereğince, büyük babası Sultan II. Mahmud'un türbesine defnedildi. Görgü şâhidi tarihçi Ahmed Refik'in anlatışına göre, Abdülhamid Han'ın tabut içinde beyaz kefenler arasında, kemikleri sayılan çıplak göğsünde ahidnâme duâsı, yüzünde siyah bir Kâbe örtüsüyle, aksakalıyla ve ebediyete doğru kapanmış gözleriyle Hırka-i Saadet Dairesi'nde yatışı cidden elim ve son derece ibret vericiydi. Büyük sultan, huşu içinde İlâhî Huzur'a gitmişti. Cenazesinde, o zamana kadar hiç görülmemiş ölçüde bir kalabalık vardı. Daha doğrusu İstanbul, tarihinde böylesi kalabalığı belki de görmemişti. Son devir Osmanlı

padişahları içinde en muhteşem cenaze merasimine sahne oldu. Dostu ve düşmanı, herkes cenazeye iştirak etti.

Saltanatı boyunca kendisine karşı amansızca muhâlefet edenler, ona her türlü iftirayı ve çirkinliği yakıştıranlar, en azından son bir pişmanlık ve vicdan azabıyla cenazesine koşmuşlar ve hayattayken göstermedikleri insanlık ve saygıyı, hiç olmazsa onu son ebedî yolculuğuna uğurlarken gösterebilmeyi başarmışlardı.

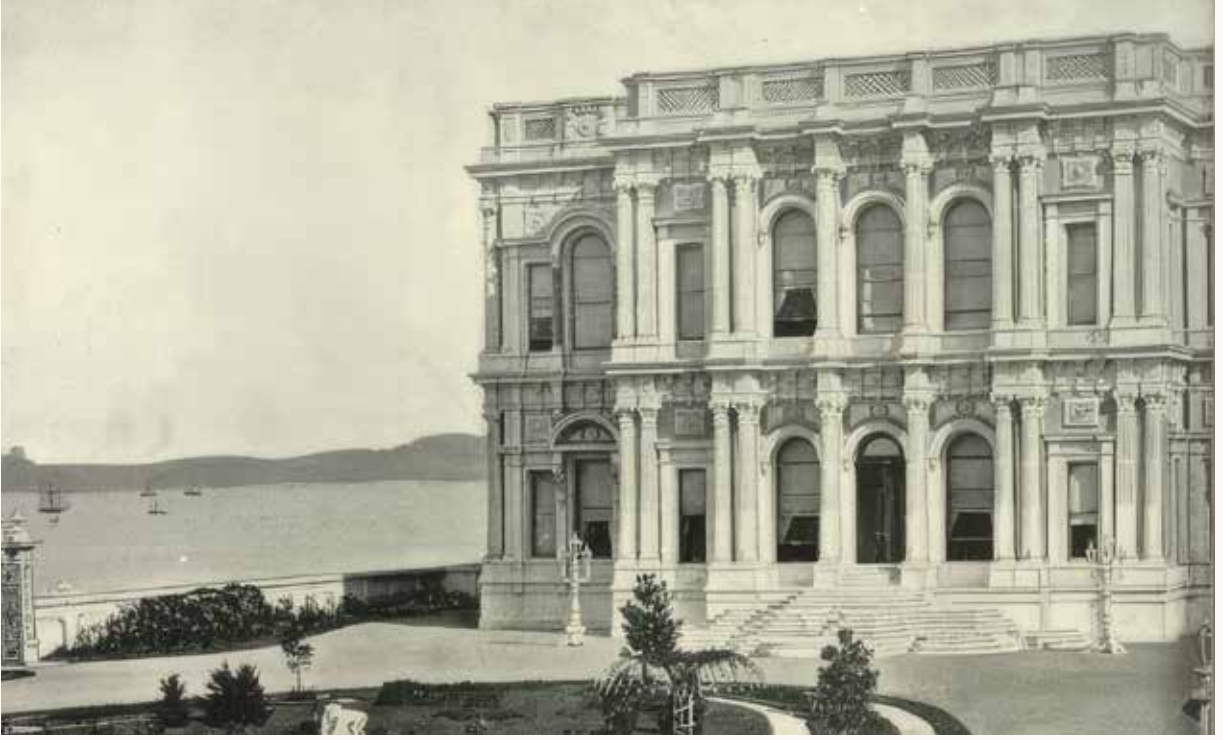
Nihayet, Gök Sultan'ın na'sı, kılınan cenaze namazından sonra, "saltanatı esnasında vefat etmiş bir hükümdar gibi" büyük bir merasim eşliğinde toprağa verilmiştir. Osmanlı'nın haşmetli olduğu kadar dağdağalı da olan bir devri böylece kapanmıştır.

Arkasından Söylenen Hakkını Teslim Eden Sözlere

İngiltere Dışişleri Bakanı Edward Grey, siyasî hayatı boyunca rakibi olmasına rağmen Abdülhamid'in vefatını öğrendiği zaman onun büyüklüğünü takdirden kendini alı koyamamıştır: "Ne büyük kayıp! Hasmımdı, ama onun ölümü ile diplomasi mesleği artık zevkini kaybetti!"

40 yıl müddetle Osmanlı donanmasında hizmet etmiş olan Amiral Sir Henry Woods, şu çarpıcı görüş ve iddiayı öne sürmüştür: "Abdülhamid, şimdiye kadar gelmiş geçmiş Osmanlı padişahları arasında en müstesna yeri işgal edenlerden biridir."

1877'de İstanbul'a gelen Avusturya-Macaristan büyükelçisi Viktor Graf Dubsky, Ulu Han hakkındaki düşüncelerini şöyle açıklamıştır: "Hayret verici bir şey ama doğrudur. Devlet erkânı sadece kısa mesafede ileri görebiliyordu. Geniş zâviyeli bir ihata kabiliyetleri yoktu. Abdülhamid'in ise aksine fazla ihata niteliği vardı. Bu zıtlık telafi edilemezdi. Edilemeyince de devlet idaresinde başlayan aksaklıklar ileride daha vahim sonuçlar verecekti."

İngiliz casusu olarak bilinen Yahudi asıllı Türkolog Armi-nius Vambery, İngiliz dışişlerine gönderdiği raporda hakkında şunları söylemiştir: "Padişah'tan korkabilir, hatta nefret edebilirsiniz; ama çalışkanlığını ve adâletini asla inkâr edemezsiniz. Demir gibi bir irade, makul bir akliselim, kibar ve nazik bir tavrı hareket, Türk ve İslâm terbiyesi mümessili (temsilcisi)! İşte Sultan Hamid budur."

Amerikan büyükelçisi S. S. Cox da Vambery'le hemfikirdir: "Türk ilerlemesini gerçekleştiren yegâne şahıs Sultan Hamid'dir. Bütün vaktini buna hasretmiştir. Müsamahalı bir hükümdardır. Bazı kibirli Avrupa Devletleri onu numune kabul etmelidirler."

Elisabeth Wormeley Latimer'in, Abdülhamid Han'ın batmakta olan devleti olağanüstü bir gayretle nasıl kurtarmaya çalıştığına dair tespitleri manidardır: "II. Abdülhamid, Türk tarihinin en karanlık ve buhranlı zamanında, muazzam bir mesuliyeti üzerine alarak tahta oturdu.

Sultan Hamid, vezirlerini fersah fersah geride bırakan bir enerjile çalıştı. Mahvolmakta olan

koca Osmanlı İmparatorluğu'nu fevkalâde iyi idare etmekle kalmadı, onu yükseltmeye çalıştı."

1890'larda Abdülhamid ile sarayda tanışıp görüşen Amerikalı gazeteci Sidney Whitman, ondaki nezaket, vakar ve zarafete nasıl tutulduğunu şu hayranlık yüklü sözlerle dile getirmiştir: "Bu olağanüstü adamı küçültmek için o kadar çok şey yazılmıştır ki, üzerimde bıraktığı nezaket ve içtenlik izlenimi tekrarlamaktan kendimi alamayacağım. Abdülhamid, kendisiyle temasa gelenlerin sempatisini kazanan nadir rastlanır bir nezaket, sade bir vakar ve davranış zarafetine sahipti."

Almanya'nın siyasî birliğini sağlayan ünlü politikacı Bismark da, Abdülhamid'in hakkıyla anlamadığı ve haksız hükümlere maruz kaldığını düşünmüştür: "Bana göre o, Haliç kıyılarında bulunanların hepsinden daha yüksek bir diplomattır. Ona karşı âdilâne hüküm verilmediği kanaatindedim."

Kaynakça:

Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

Eyüp Sultan

Hâtemü'l Enbiyâ'ya yâr, Eyüp Sultan Hazretleri
Evinde ağırlanmışlar, Eyüp Sultan Hazretleri

Mekkeli Muhâcirleri, îmanlı bağına basan
Medîne'de mukîm Ensâr, Eyüp Sultan Hazretleri

Kusvâ, önünde oturdu, bildirdi geçici yurdu
Habîbullah'a Mihmandâr, Eyüp Sultan Hazretleri

Müjde'nin peşine düştü, İstanbul'da şehit düştü
Doksan yaşında ihtiyâr, Eyüp Sultan Hazretleri

Bir semte adını verdi, manevî tadını verdi
Ölümü dirilten diyâr, Eyüp Sultan Hazretleri

Gönülde kök salan çınar, ruhları arıtan pınar
Ötelere açılan şar, Eyüp Sultan Hazretleri

Ramazan'da dolar taşar, oruçlular iftar açar
Mahyası huzur, nur saçar, Eyüp Sultan Hazretleri...

Bekir OĞUZBAŞARAN

Kültür ve Şiirimizde Çınar Ağacı

Ağaçlar, kültürümüzde ve tarihî inanışlarımızda büyük bir öneme sahiptir. Anıt ağaçların tespiti ve muhafazası, kültürümüze ve tarihimize ışık tutacak önemli bir adımdır. “Çınar” kavramı, kültür coğrafyamızda özel bir yere sahip olan anıt ağaçları arasında öne çıkmaktadır. Çınar ağaçları, fiziksel büyüklükleri ve heybetli yapısıyla hikâyelerden şiirlere kadar edebi sahadaki çeşitli eserlerde işlenmiştir. Türk yazarları, çınar ağaçlarını anıtsal ve sembolik bir değer olarak kullanmışlardır. Örneğin, Tevfik Fikret’in çınar ağacını vatan motifine dönüştürdüğü şiiri, Cenap Şehabettin’in ülkenin durumunu ihtiyar bir çınara benzetmesi ve Faruk Nafiz Çamlıbel’in çınar ağacını anlatırken ona insanların toplandığı bir ruh yüklediği eserleri öne çıkmaktadır. Ağaç, Türk kültüründe birliği ve bütünlüğü simgeleyen önemli bir sembol olarak görülmüştür. Ağaçlar, aile, boy ve devlet birliğini temsil ederken aynı zamanda dostluğun da simgesi olmuştur. Geçmişten günümüze, kültürel dönüşüm sürecinde Ağaç Kültürü Türk kültüründe önemli bir yer tutmaya devam etmektedir.

Çınar ağacı, şark ağaçlarının en büyüğü ve en düşündürücüsüdür. Uzun asırlar boyunca gölgesinde pınarların, ırmakların sesini dinleyen bu yüksek ve gürbüz ağaç, insanlık için önemli bir ruhu taşır. Tarihin en eski dönemlerinden bu tarafa Türk milletinin kutsal olarak bildiği ve inançsal olarak mühim bir mevkîye sahip olan çınar, Anadolu kültüründe büyük bir sembol olarak varlığını sürdürmektedir. Özellikle Yörük topluluklarında çınar ağacı, katran gibi kutsal bir öneme sahiptir. Çınar, yıllar boyunca Anadolu’da hükümlerlik, egemenlik ve yasa sembolü olmuştur. Kur’ân ve Tevrat’a göre Nuh (a.s.)’in gemisinin çınar ağacından yapıldığı rivâyet edilmektedir. Çınar ağacı, Osmanlı döneminde önemli kamu yapılarıyla birlikte yaşatılmış ve onlarla çağdaş hale getirilmiştir. Osman Gazi, Osmanlı Beyliği’ni dünyanın çe-

“Osmanlı saray geleneğinde her şehzadenin doğumuyla “Besmele” ile toprağa emanet edilen çınar, sadece uzun ömrü ve gölgesiyle değil, aynı zamanda köklü bir medeniyetin soya dayalı asaletini ve sürekliliğini simgeleyen kutsal bir motiftir.”

şitli bölgelerine dalları uzanan bir çınar ağacı olarak rüyasında görmüştür. Hanlar ve beylerin soyu çınarla simgelenmiş, Manas Destanı’nda “ulu çınar” konaklama ve sığınma yerini temsil etmiştir. Türk kültüründe çınarlar, Tanrı kutusunun ve aydınlığın simgeleri olarak bilinir. Çınar ağacı, güç sembolü olarak Anadolu ve Batı Türkleri için önemli bir yer tutar. Türk kültüründe çınarlar, uzun ömür ve dayanıklılığı temsil eder. Çocuk doğumuyla birlikte çınar dikilmesi geleneği de çocuğun uzun ve sağlıklı bir ömre sahip olması dileğini yansıtır. Çınarlar, Türk kültüründe “ulu ağaç” ve “gaba ağaç” olarak anılır ve Tanrı’nın kutusunun sembolü olarak görülür.

Çınar, kültürümüzün önemli bir unsuru olarak, şairler ve yazarların hayal dünyasında fark-

lı anlamlar kazanmıştır. Edebî eserlerde çeşitli duygu ve hayallerin yansımaları sağlamıştır. Binlerce yıldan bu yana Anadolu'da mutlak kamusal gücü temsil eden çınar, gücünü ve kültürünü simgeleyen bir mutlak güç olarak idealize edilmiş ve kültür tarafından tasarlanmış bir simge haline gelmiştir. Çınar, tarihin eski dönemlerinden beri kutsal kabul edilen ve çeşitli değerler atfedilen en önde gelen anıt ağaçlardan biri olmuştur. Geçmişten, bugüne ve zamanımızdan geleceğe doğru bir köprü işlevi gören çınar, kültürel bir değer olarak varlığını sürdürmüştür. Anadolu'da düzen ve otoritenin simgesi haline gelen çınar, hükümdarın ve yasal yaptırımların bir işareti olarak görülmüştür. Kültür ve kuralların gücünü temsil ettiği algısıyla, doğadan değil kültürden ve kurallardan gelen ezici bir güç sembolü haline gelmiştir.

Çınar, Anadolu'da güç ve hâkimiyet sembolü olarak yer alır. Hanların ve beylerin soyu çınarla simgelenirken, Manas Destanı'nda "ulu çınar"ın gölgesi konak yeri ve sığınma mekânı olarak görülür. Çocukların uzun ömürlü olması için doğumlarında çınar dikilmesi geleneği vardır. Osman Gazi'nin rüyasında gördüğü çınar ağacı, Anadolu ve Balkan coğrafyasında Türk hâkimiyetinin genişleyeceğini simgeler. Uzanan dalları ve kılıçlaşan yapraklarıyla dünyanın üç kıtasına yayılacak olan Türk hükümdarlığını haber verir. Halil Gökçaya "Çınar Ağacı" şiirinde şöyle der:

*Dünyanın dört köşesinde olsak da,
Ana vatanımız Anadolu'dur,
İstanbul'da başımız dik, vakarlı,
Meydanlarda, caddelerde, yollarda,
Çınar bu toprağın eli koludur...
Bir sarayın bahçesinde esrarlı,
Bir dağ yamacında başımız karlı...*

Şairin duyguları ve ifadelerini benzeri kültür tarihçisi Haluk Dursun eserlerinde ve duygula-

rında da görülür. Haluk Dursun İstanbul'un çeşitli bölgelerindeki çınarları detaylı bir şekilde değerlendirmiş ve bu ağaçların önemine vurgu yapmıştır. Anadoluhisarı, Kanlıca, Beykoz Çayırı, Anadolukavağı gibi bölgelerdeki çınarların güzelliklerine ve yaşamlılıklarına dikkat çekmiştir. Zekeriyaköy ve Alibeyköy gibi Boğaz'ın tepelerindeki çınarların da önemli olduğunu belirtmiş, ancak göz önünde olmadıklarını ifade etmiştir. Eyüp Sultan avlusundaki çınarların, mekânın ruhsal atmosferi nedeniyle geri planda kaldığına işaret etmiştir. Topkapı Sarayı'ndaki anıt çınarları detaylı olarak tanımlamış ve İstanbul'un en güzel çınarının Büyükdere Çayırı'ndaki çınar olduğunu belirtmiştir. Çınarın sadece yaş ve çevresinin değil, görünümü, şekli ve arkasındaki manzaranın da önemli olduğunu vurgulamıştır.

Dursun, çınarların göz alıcı bir manzara oluşturması gerektiğini ve bu özelliklerin bir çınarda bulunması gerektiğini belirtmiştir. İstanbul'un gözde çınarlarını tanımlarken, Çengelköy çınarını bir başpehlivana benzetirken, Eyüp Sultan Camii avlusunda bulunan çınarın ortamın mânevî havasının yanında geri planda kaldığından bahsetmiş ve Topkapı Sarayı'ndaki 14 metrelik çınarı öne çıkarmıştır. Bütün bu değerlendirmeler sonucunda, yazar İstanbul'un en güzel çınarı olarak Büyükdere Çayırı'ndaki çınarı göstermiştir. Çınarların yaş ve çevresinin yanı sıra görünümü, panoraması ve bütünselliklerinin de değerini belirlediğini ifade etmiştir. İstanbul çınarlarının anıt çınarlar olarak değerlendirilebileceğini belirtmiştir. Türk kahvelerinin bahçesini süsleyen çınarları da unutmamıştır. Halil Gökçaya'da bu hakikati şu mısralarda dile getiriyor:

*Âşıklarla âşık olduk kaç defa,
Anıt olduk anıların koynunda,
Gölgemizde kahve başka güzeldir,
Naz etmedik, söz etmedik dost olduk,
Destanlara şahit olduk, post olduk...*

*Uzun değil, dolu hayat ezeldir,
Bu kovukta halvet etti koca pir,
Şaban Veli arkasından yürüdük,
Eyüp Sultan, Sümbül Sinan nicesi,
Böyle misafirler elbet özeldir.*

Haluk Dursun, Anadolu coğrafyasındaki çınar ağaçlarını detaylı bir şekilde değerlendirmiş ve bu ağaçların önemine vurgu yapmıştır. İznik çınarlarının tarih açısından çok eski ve gerçekten emperyal olduğunu belirtmiş ve İznik'in İstanbul'a benzer birçok özelliğe sahip olduğunu ifade etmiştir. Çınarların, tarihi mekanlar ve külliyyelerle birlikte bütünlük oluşturduğunu dolayısıyla İznik çınarlarının bu bütünün güzel tamamlayıcı parçaları olduğunu belirtmiştir. Çanakkale Bayramiç, İzmir Buca Kaynaklar, Ermenek Yaylapazarı, Isparta Yalvaç, Mersin Belenoluk, Karadeniz Ereğli, Taraklı gibi bölgelerde güzel çınarların bulunduğunu belirtmiş ve tarihi mekânlar, külliyyeler ve çınar kompozisyonunun en güzel örneklerini Amasya ilimizdeki II. Bâyezî Külliyesinin avlusunda görebilmenin mümkün olduğunu aktarmıştır. Ayrıca Edirne'nin de Bursa'daki ağaçlar kadar olmasa da güzel çınarlara sahip olduğunu ifade etmiştir. Anadolu'nun çınar coğrafyasında en görülmeye değer çınarın, Hıdır Bey Köyü'nde bulunan ve Hz. Musa Ağacı olarak bilinen büyük Samandağ Çınarı olduğunu belirtmiştir. Bu çınarın dış çevresinin 20 metre olduğunu ve yüksekliğinin 16.7 metre olduğunu paylaşmış, efsaneye göre Hızır ile Musa Peygamber'in bu ağacın dibinde buluştuklarına inanıldığını aktarmıştır. Rumeli ve Balkan coğrafyasındaki çınarları da konu edinmiş ve Filibe, Rusçuk, Köstendil, Sofya, Üsküp, Ohri gibi bölgelerdeki çınarları tanımlamıştır. Osmanlı Rumeli'sinin çınar vitrini olarak Yunanistan'ı işaret etmiş ve bu coğrafyada çınarların önemli bir rol oynadığını belirtmiştir. Ayrıca Yanya'da tarihî bir Osmanlı çınarının ölçümünü yaparken yaşadıklarını ve bu işi başarıyla tamamladıklarını anlatmıştır.

Rüya ve ağaç motifinin en bilinen şekliye işlendiği hadise; Osmanlının kuruluşundaki çınar ağacı motiftir. Rüya şöyledir:

Osman Gazi, bir niyazda bulunur ve bir an için gözyaşlarına boğulur. Uykuya dalar ve uyur. Rüyasında, aralarında bir aziz şeyh olan Edebalî'nin olduğu bir topluluğu görür. Bu aziz kişinin gösterdiği kerâmetler açıkça ortadadır ve herkesin saygısını kazanmıştır. Adı dervîştir ama sadece dervîşlik görünümünde değildir. Aynı zamanda içsel bir ermişliğe sahiptir. Dünya malı ve nimetlerle etrafı ve evi doludur, hayvanları da bolca sayıda vardır. Etrafındakilerin gönlüne aydınlık ısı yaymakta, mânevî nur sahibi biridir. Konuk hanesi sürekli olarak misafirlerle dolup taşmaktadır. Osman Gazi de ara sıra bu aziz zatın ziyaretine gelip, onun misafiri olmaktadır. Osman Gazi uyuduğunda, rüyasında görür ki bu azizin kucağından bir ay doğar ve Osman Gazi'nin kucağına girer. Bu ay, Osman Gazi'nin kucağına girdiği anda göbeğinden bir çınar ağacı çıkar ve gölgesiyle bütün âlemi kaplar. Gölgesinin altında dağlar vardır ve her dağın eteğinden sular çağlamaktadır. Bu sular içilmek, bahçeleri sulamak ve çeşmelerden akıtmak için kullanılmaktadır. Osman Gazi rüyadan uyandıığında, hemen kalkıp Edebalî'ye haber verir. Şeyh Edebalî şöyle der: "Oğul, Osman! Sana müjde olsun ki Allah sana ve soyuna padişahlık verdi. Kutlu olsun! Benim kızım Malhun senin helalin oldu." Ve hemen nikâhlarını kıyıp kızını Osman Gazi'ye verir.

Şair Osmanlı'nın soy ağacı gibi devam eden kutlu neslini çınarla özdeşleştirerek şöyle ifade etmiştir:

*Orhan gazi, Abdülhamit Han'a dek,
Osmanlı'ya misal olduk ne mutlu!*

*Celil dinler bizi bir pınar gibi,
Şiir olduk, deyim olduk ne güzel,
Söylendikçe söylenmeyen var gibi!*

*Bir tarihle anlam bulduk ne mutlu,
Sohbetlere eyim olduk ne güzel...
Yaslanacak sağlam yer arayanlar,
Ana gibi, kardeş gibi, yâr gibi,
Bekliyoruz sizi, bir çınar gibi,
Bekliyoruz sizi bir çınar gibi...*

Türk mitolojisinde önemli bir yer tutan hayat ağacı, sonsuzluğu, ölümsüzlüğü ve ebediyeti simgeler. Bu sembolizm, sonraki önemli mimari yapılar aracılığıyla da işlenmiştir. İslamiyet'i benimseyen Türk topluluklarında bu sembolizm, çınar ağacının kutsallığı şeklinde devam etmiştir. Hayat ağacı, Türkler için sonsuzluğun sembolüdür, kökleri yerin derinliklerinde, dalları ise göğün yukarısında tasavvur edilir. Hayat ağacının, soyu simgelediği de bilinmektedir. Bu sembol Anadolu'da çınar ağacı olarak kendini gösterir. Günümüz Türk toplulukları içinde ağaçla ilgili uygulamaların bir kısmı devam etmektedir. Ağacın soya dair işaret kabul edilmesi nedeniyle, "soy ağacı" ifadesi günümüzde de sıkça kullanılmaktadır. Tarihte kayın ağacına yüklenen anlamların kalıntıları, günümüzde

çam ve çınar ağacı motiflerinde kendini ifade etmektedir. Çınar ağacı motifinin, yakın dönemdeki Osmanlı hanedan ailesinin soy ağacı seçmeleri çıkarılırken kullanıldığı bilinmektedir.

Doğumun sembolü olan çınar ağacının bir önemli özelliği de, normal ahali bir evladı dünyaya geldiğinde kavak ağacı dikerken; Osmanlı sarayında bir şehzade dünyaya gelince uzun ömürlü ve gölgeli olması temennisiyle "Besmele" ile çınar ağacı dikilmesi gelenek halini almıştır. Halil Gökçaya şiirine bu geleneğin motiflerini işleyerek başlıyor:

*Biz bir çınar ağacıyız ezelden,
Besmeleyle yetiştirmiş atamız,
Besmeleyle ululuğa ermişiz,
Nice yüzler, nice asır görmüşüz...
Her doğumla kavak diken halkımız,
Şehzadeler için dikmiş bir çınar,
Saraylara gönlümüzü vermişiz.
Kaç kaftana yüzümüzü sürmüşüz...*

Sırlı Geyik

Nerede yatağı, yaylını nerde?
Suyunu nereden içer bu geyik?
Ziyarete inmiř bir mor seherde,
Ne vakit yayladan geçer bu geyik?

Ermiş yücelere kurmuř saltanat,
Heybetli cisminde can bulmuş sanat,
Sanırım takmışlar kudretten kanat,
Doruktan doruđa uçar bu geyik.

Bir kerecik uđradı ya bu dađa,
Dinmez artık ruhumdaki dađdađa.
Sırrını düşürmez dile dudağa,
Götürür ıssıza açar bu geyik.

Kararır ufuklar vakit dar olur,
Enginler dumanlı, dağlar kar olur.
Uzak kervanlara mihmandar olur,
Diyardan diyara göçer bu geyik.

Garip gönlüm karıřmadan yabana,
Var, beyhude hikmet umma abana.
Tenhalarda yâren olur obana,
Ne çekinir ne de kaar bu geyik.

Vazgeç Eyüp, vazgeç gitme izinden,
Aynalı martini indir yüzünden.
Atlas mavisinden kar beyazından,
Avcılara kefen biçer bu geyik.

Satılmış ŞEN

Güzelce Hisarı

“Yıldırım Bâyezîd tarafından İstanbul’un fethine hazırlık amacıyla inşa edilen Anadoluhisarı, Karadeniz’den gelen geçişleri kontrol altına alan stratejik bir deha eseri ve Boğaziçi’ndeki en eski Türk izidir.”

Anadoluhisarı; Anadoluhisarı Kalesi veya diğer adıyla Güzelce Hisarı, İstanbul'un Beykoz ilçesinin Anadoluhisarı semtinde, Göksu Deresi'nin İstanbul Boğazı'na döküldüğü yerde yer alan bir Osmanlı kalesidir. Osmanlı Tarihine ait eski kaynaklarından Âşıkpaşazâde ve Neşrî'de bu kalenin ismi Güzelcehisar olarak geçmektedir. Aynı zamanda Neşrî'nin yayımlanan bir nüshasında ise Gözlücehisar olarak kayıtlıdır. Fâtih devri kaynaklarından Tursun Bey burayı Yeni veya Yenicehisar adıyla anmaktadır. Hoca Sâdeddin Efendi ise Tâcû't-Tevârîh isimli eserinde bu hisardan Akçehisar olarak bahsetmiştir.

Anadoluhisarı, 7.000 metrekarelik bir alan üzerine, Boğazın en dar noktası olan 660 metre mesafedeki bölgesine 1393-1395 yılları arasında Sultan Yıldırım Bâyezîd tarafından yaptırılmıştır. Hisar, İstanbul Boğazı'nın en dar noktalarından birinde, Göksu Deresi'nin Boğaz ile birleştiği bir yerde bulunmaktadır. Bu yapı, hem Bizans İmparatorluğu'na yönelik kuşatma planlarının bir parçası olarak hem de Karadeniz'den gelen ticarî ve askerî gemilerin kontrolünü sağladığı için oldukça mühimdir. Dönemin şartları gözetilecek olursa Sultan Yıldırım Bâyezîd tarafından dâhiyane bir fikirle inşa edilmiş olan bu kale asırlar boyunca Türk-İslâm coğrafyasına hizmetlerde bulunmuş, hatta İstanbul'un fethi boyutuyla ileri karakol görevini yapmıştır.

Anadoluhisarı, iç ve dış kale ile bu kalelerin surlarından oluşur. İç kale, dikdörtgen biçimindeki dört katlı bir kuledir. İlk yapıldığında, bir giriş kapısı bulunmadığı için, kuleye iç kale surlarına uzanan bir asma köprüden giriliyordu. Üst katlarına da içerideki ahşap merdivenlerle çıkılıyordu. İç kale surları, dış kalenin kuzeydoğu ve kuzeybatı köşelerini birleştirir. Bu surlar üç metre kalınlığındadır. İç surlarla birleşen dış kale surlarının üzerinde birçok kemer ve surları korumak için yapılmış üç kule bulunur. Asıl kalenin surları doğu-batı yönünde 65 metre; kuzey-güney yönünde 80 metre boyunca uzanır. Surların kalınlığı 2,5 metredir. Dış sur-

“Gözlücehisar ve Akçehisar gibi isimlerle de anılan bu kadim kale, karşısındaki Rumelihisarı ile birlikte İstanbul'un tarihi silüetini tamamlayan, ecdadın fetih azmini ve mühendislik kabiliyetini günümüze taşıyan canlı bir mirastır.”

larda topların yerleştirildiği menfezler bulunur. Anadoluhisarı'nın asıl kalesinde ve iç surlarında, araları harçla doldurulmuş blok taşlar kullanılmıştır. Anadoluhisarı, mimarî ve mekânsal yerleşim açısından Boğaziçi ile güçlü bir ilişki kurmaktadır. Mimarî açıdan Anadoluhisarı, sade ve işlevsel bir yapıya sahiptir. Yapının ana gövdesi, yirmi beş metrelik dikdörtgen planlı bir kuleden oluşur. Bu kule, kalın taş duvarlarla güçlendirilmiş ve çevresine inşâ edilen dış surlarla çevrelenmiştir. Göksu Deresi'nin doğal savunma hattı, denizden ya da karadan oluşabilecek saldırılara karşı koruma sağlamıştır.

Âşık paşazade eserinde hisarın yapılışı hakkında bilgi vermektedir. Eserde şu bilgiler yer almaktadır: İstanbul önlerine tekrar gelen Sultan Yıldırım Bâyezîd, Kocaeli'nden Yoros'a giderken Şile fethine Yahşi Bey'i yollamış, kendisi de Yoros'tan geçerken Güzelce hisar denilen kaleyi yaptırmıştır. Âşıkpaşazadenin ifadesine göre, hisarın inşası bittiğinde Yıldırım Bâyezîd Bizans imparatoruna bir elçi göndererek şehrin teslim edilmesini istemiş, fakat Bizans hükümdarı Türklere yıllık vergi vermek, Türklere bir mahalle tesis ederek burada mescit yapmaları ve bir de kadı bulundurma haklarını tanımak sûretiyle durumu kurtarmış, bir antlaşma imzalamışlardır. Böylece İstanbul'da ilk Müslüman Türk mahallesi kurulurken aynı zamanda bir mescit inşâ edilmiş ve bir kadı tayini yapılmıştır. Bu alana Bâyezîd ismi verilmiş, İstanbul'da İslâmlaşma faaliyetleri başlamıştır. Hatta günümüze kadar uzanan bir hatırası bulunmakta olup İstanbul'un fethi sırasında ise ciddî katkıla-

rı olan bu semt tarihimizde çok önemli bir yere sahiptir. Anadoluhisarı'nın Osmanlı tarihinde çok önemli bir yeri vardır. Yıldırım Bâyezîd Han, Ankara Savaşında Timur'a mağlup olunca oğlu Süleyman Çelebi bir süre burada saklanmıştır. Sultan İkinci Murad Han devrinde, Haçlı ve Macar ordusunu durdurmak üzere yola çıkan ordunun Rumeli'ye geçmesinde bu hisardan faydalanılmıştır. Sultan İkinci Murad Han Yalova yoluyla buraya gelmiş, Çandarlı Halil Paşa da karşı kıyıdan top ateşiyle padişahı korumuş, Papalık ve Venedik donanmasına rağmen rahatlıkla karşı kıyıya geçilmiştir. İstanbul'un fethinden önce Rumeli Hisarı inşâ edilmeden bu kale tahkim edilmiş, böylece iki hisar ile boğaz kontrol altında bulundurulmuştur.

Anadoluhisarı, İstanbul'un fethinden sonra şehre, Karadeniz'den gelecek saldırıları karşılamak üzere kullanılmıştır. Anadoluhisarı, bu konunun uzmanı bir mimar olan Albert Gabriel'e göre, tam Orta Çağ şato mimarîsine uygun olarak Yıldırım Bâyezîd zamanındaki biçimi ile dört köşe, bir baş kule ve bunu çeviren bir "gömlek"ten ibaret olup Göksu vadisine girişi koruyan bir savunma kalesi idi. Kayalık bir burun üstüne oturan bu ilk hisarın herhâlde eteklerine kadar su geliyordu. Fâtihten Sultan Mehmed'in çevirttiği dört burçlu hisarpeçe (Sur kapısının önünde inşâ edilmiş güçlendirilmiş bir savunma yapısı.) ile Anadoluhisarı bir taarruz kalesi durumuna almıştır. Bu duvarın arkasına yerleştirilen toplar, su hizasından atış yaparak gemilere zarar verebiliyordu. Müdafaa amaçlı olarak kullanılan hisar şehre yaklaşmak isteyen gemileri engellemiş oluyordu. Anadoluhisarı'nın esas görevi İstanbul'un fethi ile sona ermiş bulunuyordu. XVII ve XVIII. yüzyıllarda Karadeniz'den gelen Kazak akınlarının durdurulmasında biraz faydalı olmuş, fakat XVIII. yüzyılda Boğaziçi'nin yukarı kısımlarında yeni tahkimatın yapılması ile fonksiyonunu tamamen kaybetmiştir. Bu sebeple hisar kalebentliğe (suçluların bir kaleye kapatılması anlamına gelir.) mahkûm edilen suçlular için hapisane olarak kullanılmıştır. Anadoluhisarı XIX. yüzyılın ilk yarısı ortalarına

kadar mimarî bütünlüğünü korumuştur. 1825'e kadar hisarın bütün kulelerinin üstlerinde külâhlar bulunuyor ve çevresi boş olarak duruyordu. Sadece hisarpeçenin çevirdiği avluda, içlerinde muhafızların yaşadıkları evler vardı. 1830'lardan itibaren Anadoluhisarı terkedilmiş, hisar duvarları ile gerek Göksu deresi gerekse deniz arasında kalan ince kıyı daha da dolarak buralarda ahşap evler inşâ edilmiştir. Daha sonraları hisarpeçenin dışı açılan iki kapısı yıkılıp genişletilerek bu iki gedik arasından avludan geçen yol, Anadolu yakasının ana sahil caddesi hâline getirilmiştir. Anadoluhisarı, Osmanlı devri Türk askerî mimarîsinin önemli eserlerinden biri olması yanında, İstanbul'un fethinden önce Karadeniz boğazında Türklüğün ilk ve en eski izi olarak da özel bir değere sahiptir. Bunun dışında bu muhteşem görünümlü kale, karşıdaki Rumelihisarı ile Boğaziçi'nin güzellik ve tarihî karakterinin başlıca unsurlarındandır. Bu tarihî misyonu göz önüne alınarak sahip çıkılması ve koruma altına alınması elzemdir. Bu ecdat yadigarının sonraki nesillere en güzel hâliyle ulaştırılması tarih şuûru ve ecdadı anlamak boyutu ile çok önem arz etmektedir. Günümüzde ise Anadoluhisarı, hem Osmanlı askerî mimarîsinin bir simgesi hem de İstanbul'un tarihî peyzajının parçalarının bir parçası olarak değerini korumaktadır. Boğaz'ın benzersiz parçalarından olan bu yapı dikkatleri üzerine toplamakta insanı tarihin derinliklerinde buluşturmaktadır.

Kaynakça

Albert Gabriel, İstanbul Türk Kaleleri (Tercüme: Alp Ilgaz), (Tercüman 1001 Temel Eser), İstanbul.

Derviş Ahmed Aşıkî, Aşıkpaşazade Tarihi - Osmanoğullarının Tarihi, 2021, İstanbul.

Ekrem Hakkı Ayverdi, Osmanlı Mimarîsinin İlk Devri I, İstanbul 1989.

Erol Güngör, Tarihde Türkler, İstanbul 1989.

Evliya Çelebi, Seyahatname, İstanbul 2018.

Hoca Sadeddin Efendi, Tâcüt-Tevarih, (Haz.: İsmet Parmaksızoğlu) Kültür Bakanlığı, Ankara 1992.

İ. Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, Ankara 1972.

TDV İslam Ansiklopedisi, Anadoluhisarı.

Tursun Bey, Târih-i Ebû'l-Feth (Derleyen: Mertol Tulum), İstanbul 1974.

Sığın Redifli Gazel

Zulmetin her zerresinden hâle-i mâha sığın
Bâki kalmaz hiç karanlık bekle sabâha sığın

Hâne-i kalbin sedâsından haberdar var biri
Sen yeter ki cân evinden yükselen âha sığın

Darda kalsan, ye'se düşme rast gelir bin bir kapı
Cümle mahlûkun penâhı bâb-ı dergâha sığın

İncinirsen mâsivâdan inciten sen olma hiç
Bir tevekkül eyle ey can hasbünallâha sığın

Her günâhın müşkilinden paslanır elbet gönül
Mahzun olma tövbe eyle haydi felâhâ sığın

Kaybolur mu cân u dille istikâmette olan
Gönle nakş et emri Hakk'ı gel güzergâha sığın

Tâca tahta, mâl u mülke, fâni ünvâna değil
Kâinatın sâhibi Hazreti Allah'a sığın

Ahmet Sami BENLİ

Babaeski’li Şühûdî Mehmed Efendi ve Dîvân’ında Mânevî Seyrin İlkeleri

“17. yüzyılın önemli mutasavvıflarından Şühûdî Mehmed Efendi; memleketinden uzaklara gitme fedakârlığı, ilim yolculukları ve talebe yetiştirme gayretiyle Halvetiyye’nin irfânî neşesini Trakya topraklarına taşıyan müstesna bir gönül eridir.”

Bu çalışmada Trakya bölgesi açısından önemli bir isim olan Halvetiyye'nin Sünbülüyye koluna mensûp Şühûdî Mehmed Efendi ve Dîvân'ı özelinde mânevî seyrin ilkelelerine dair düşünceleri üzerinde durulacaktır.

Şühûdî ve Dîvân'ı

Suarâ tezkirelerinde ismine rastlanmayan Şühûdî'nin hayatı ve mânevî gelişimi ile ilgili yeterli bilgi olmadığı gibi nakledilen bazı bilgilerde de birtakım karışıklıklar söz konusudur. Şühûdî'nin doğum tarihi ve ilmî gelişimi ile ilgili bilgi bulunmamaktadır. Bazı kaynaklarda Babaeskili, Hasköylü hatta Karamanlı olduğu yönünde veriler aktarılan Şühûdî'nin üstâdının kim olduğu konusunda da karışıklık söz konusudur. Şühûdî ile ilgili yüksek lisans tezi hazırlayan Sadettin Eğri, Üsküdar Selimağa Kütüphanesi'nde bulunan ve müellif hattı olduğu belirtilen Şühûdî Dîvânı'nın sol tarafında tarihsiz fakat eski bir kayıтта "Şühûdî Efendi rahimehullah, mevlidleri Köprü kurbunda Hasköy'den vaki olmuştur." ifadesinin üzerinin çizilip "Mevlidi Bursa (Bursa) olduğun kendi tasrih eyledi." ifadesinin yazıldığını, Şühûdî'nin ölünceye kadar Babaeski'de kalmasından dolayı Babaeskili olduğu hükmüne varılmış olduğunu belirtmiştir. Eğri, Şühûdî'nin Bursa'da doğduğunu Selimağa nüshası Dîvân'da, "Sebeb-i Tedvin-i Levayih-i Dili Gam-gin" başlıklı mensûr ifadede: "Derviş Muhammed-i bi-meded eş-şehiri bi-Şuhûdî-i şeyda la-zaie gubarentahte akdami'l-fukara ve hadimen li-hadime huddam-ı selâtin-i fukara tedbir-i müdebbir-i lem-yazel, maskat-ı re'si olan Bursa hümaha'llahu Te'âlâ 'ani'l-leyleti ve'l-be'sadan diyar-ı Rûmili semtine rihlet ve azimet-i siyahat-ı ekâlîm-i gurbed idüp..." şeklinde kendisinin dile getirdiğini ve buradan hareketle müellifin Rumeli'ye göç ederek vefatına kadar bu bölgede ikâmet ettiğinin anlaşılacağını söylemiştir.

Şühûdî, Rumeli'de bir müddet seyahat ettikten sonra Ali Abdurrahim Rahmânî (öl. ?) isimli bir zâta intisâp etmiş, üç yıl bu zâtın hizmetinde bulunmuş, üstâdının vefatından sonra

"Tasavvufî düşüncelerinin merkezine 'aşk' kavramını yerleştiren Şühûdî, Dîvânı'nda rivâ ve kibrin panzehiri olan tevekkül, sabır ve zikir gibi ilkeleri işleyerek, sâliki nefis terbiyesinden hakikat arayışına çıkaran mânevî bir rehber sunar."

Babaeski'ye dönmüştür. Üstâdının vefatı üzerine Babaeski Ali Paşa Cami'nde irşâd, vaaz ve nasihat etmekle meşgul olmuştur.

1020-1021/1612'de vefat eden Şühûdî, Babaeski Cedîd Ali Paşa Câmi hazîresine defnedilmiştir. Mezar taşında şunlar yazılıdır:

*"Yâ Rabbi bir duâ ile her kim ederse yâd
İki cihânda kıl anı dilşâd ü ber-murâd.*

*Târih-i vefât-ı Şeyh Muhammed ibn Fakir
Mirzâ mâte el-merhûm eş-Şeyh*

*Muhammed eş-Şehîr bi-Şuhûdî Efendi fî
evâhir-i şehri cumâde'l-ührâ min şuhûr sene
ihdâ ve işrîn ve elf."*

Osmanlı Müellifleri adlı eserinde Mehmet Tahir, Şühûdî'nin Tezkire, Dîvân ve Telvîhât-ı İlâhiyye adlı üç eserinde söz etmiştir. Telvîhât-ı İlâhiyye adlı eserini mürşidi Köstendilli Şeyh Ali Efendi'nin sözlerinden derleyerek Arapça kaleme alan Şühûdî'nin Mehmet Tâhir haber verdiği Tezkire adlı eserine henüz ulaşamamıştır. Üsküdar Hacı Selimağa Kütüphanesi, Hüdâyî Efendi Bölümü, 1242; Bursa Yazma ve Eski Basma Eserler Kütüphanesi, 4310 ve Yapı Kredi Bankası Sermet Çifter Kütüphanesi, Yazmalar, 297'de yazma nüshaları bulunan Dîvân'ı üç defterden oluşmaktadır. Birinci defterde 23, ikinci defterde 114 ve üçüncü defterde 275 değişik türde manzûme bulunmaktadır.

Şühûdî Dîvân'ında Mânevî Seyrin İlkeleri

Bir aşk dîvânı olarak değerlendirilebilecek eserinde Şühûdî, anlatılarını aşk merkezli

bir işleyişle dile getirmiştir. Dîvân'ında birçok tasavvufî konuyu gündeme taşıyan Şühûdî'nin aşkı merkeze alarak nefis mücâdelesini, zâhid eleştirisi, ubûdiyyet, iman, ibâdet ve ahlâkî gelişim gibi konular üzerinde yoğun bir şekilde durduğu görülmektedir. Nitekim bir şiirinde o,

*Âşık-ı pâk olmayan olmaz hevâdan münkatı
Ârif-i Hak olmayan olmaz riyâdan münkatı
Âşık-ı mahzuna çün yârün cefâsıdur vefâ*

Olmasun ol bî-vefâ bir dem cefâdan münkatı

Sâlik-i âşık harîm-i kurba mahrem olmadı/ İy Şühûdî olmayınca mâsivâdan münkatı dizeleri ile aşkın nefsi hevâdan arındırıcı boyutuna, Hakk'ı tanımaya kapı aralayan tesirine, cefâ gibi görünen durumların kula bir lütf oluşunun farkında olmaya katkısına ve tesiriyle mâsivâdan kurtulup Hakk'a yakınlık elde etmedeki fonksiyonuna değinmiştir.

Şühûdî Mehmed Efendi, Hakk'a vuslat için sûretâ bir dindarlık olarak gördüğü zâhid portresini şiddetli bir şekilde eleştirir. Zâhid tipolojisine mukâbil âşık modelini benimseyen Şühûdî, âşık vasfının, nefsi arındırmak anlamına gelen tasavvuf yoluna sülûk etmekle elde edileceği kanaatini taşımaktadır. O, tasavvufun aslını hizmet, edeplere riayet etmek, Hakk'a teslîm olmak, tevekkül etmek ve uzlet tercih etmek şeklinde tanımladığı bir şiirinde Hakk'ı tanımak gayesinde olan kimsenin (ârifîn) sadece Hak'tan medet umacağını, gönlünü bu şekilde arındıran kimsenin Kur'ân-ı Kerîm'de bahsedilen ulû'l-elbâb vasfı ile muttasıf olacağını şu şekilde dile getirir:

*Sûfiyâ asl-ı tasavvuf hıdmet ü âdâb imiş
Hakk'a teslîm ü tevekkül uzlet-i eshâb imiş
Ârif-i hak Zât-ı Hakk'dan eyler istimdâd
Sûfi-i sâfi-dil olanlar ulû'l-elbâb imiş.*

Şühûdî, ancak nefsin Hakk'ın rızasına uymayan istek ve arzularından vazgeçilerek ilâhî rızaya ulaşabileceğini ve bir an bile olsa dünyaya meyletmek sûretiyle nefse tâbi olmanın Hakk'a vuslata mânî olduğunu şu şekilde dile getirir: "Giç hevâdan sâlik-i râh-ı rızâullâh isen/Tâbi-i nefis olma bir dem bakma dünyadan yana." Yedi başlı ejderha benzetmesi ile bir yandan nefsin yedi mertebesine diğer yandan da nefsin kişi açısından ne kadar tehlikeli olduğuna dikkat çeken Şühûdî, nefsi gönül şehrinin harabeye çeviren bir yılan olarak görür. Yine o, aç olan ejderha veya bir köpek olsa yediği zaman

doacak hâle gelir ancak nefis, şeytan ile işbirliği yaparak doyumsuz bir yapıya bürünür, tespiti ile sâlikleri nefse karşı dikkatli olmak konusunda uyarır. O, nefsin, Hakk'ın sayısız nimeti karşısında şükretmeyi bilmeyen bir yapısı olduğunu ve bu yönüyle nimete nankörlüğün kaynağının da nefis olduğunu söyler. Şühûdî, Hakk'ın kuluna her an olan ihsânını görmesine karşın isyan ve nisyan ile hareket eden nefsin özellikle emmâre mertebesinde Rab olma iddiasında bulunmasını, haddi aşan ve imansız olan Firavun'a benzeterek tasvir eder. O, çok yönlü ve büyük tehlikelerle şekillenmiş nefsin elinden kurtulmak için Hakk'a duâ etmeyi, O'na sığınmayı ve O'ndan yardım istemeyi tek çıkış kapısı olarak takdim eder.

Nefsin tasallutlarından kurtulmanın yolunu, aşka bende olmak, şeklinde gören Şühûdî, aşk yoluna bende olmak için Hakk'a teslimiyet ve O'ndan yardım istemek gerektiğini söyler ve bu şekilde aşka bende olan kimsenin hakikat yolunda, vadide akan su misâli Hakk'a vuslat yolunda mesafe kat edeceğini savunur. Âhîret kaygısı taşımayan, dünyaya yapışmış, idrâk süreçlerini tecrübe edemeyen kişiyi nefsin ahmaklık konumunda bıraktığını savunan Şühûdî, aşk zincirini boynuna takan kimsenin hevâyı bir kenara bırakıp, nedâmet ocağında pişeceğini, günahlarını fark edip Hakk'a karşı lâyıf olan kulluk vazifesini yerine getireceğini ve böylece Hakk'ın rızasına ulaşabileceğini aktarır.

Şühûdî'nin üzerinde durduğu adımlardan biri de ubûdiyyet hassasiyetini merkeze alarak sâlikin mânevî alanda yol alması konusudur. Buna göre, sâlikin zikir ve namaz gibi gayretleriyle yoğun ibâdet süreçleri yaşaması, duâ ile Hakk'a sığınması, kulluğunu kişiye hissettirecek her adımı fırsat bilmesi, âcizliğini/yokluğunu fark edip (fakr) bu farkındalıkla Hakk'a teslim olması, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in adımlarının sıkı bir takipçisi olması ve lütfedilen her şeyin Hakk'tan olduğunu bilmesi gibi hususlar seyrü sülûk sürecinde dikkate alınması gereken başlıklardır. O, ibâdetlerle gönlü olgunlaşan sâlikin,

rıza tecrübesi, derdine sevdalı olmak, nefsi emmâreye bir an bile itaat etmemek, can verip canana ulaşmak ve aşk ile mestâneliği elde etmek gibi hakikat yolunda riayet etmesi gereken başlıklar da zikreder:

*Olmayan ehl-i rızâ Rıdvân'e olmaz âşinâ
Derd esiri olmayan dermâna olmaz âşinâ
Emrine bir dem itâat itmeyüp emmârenün
Cân u serden giçmeyen cânâne olmaz âşinâ
Câm-ı ışkî nûş idüp mest-i ilâhî olmayan
Bezm-i Hakk'da sohbet-i rindâne olmaz âşinâ.*

Şühûdî, kulluk bilincinin artmasına bağlı olarak sâlikte ahlâkî gelişimin de söz konusu olacağını belirtir. O, kibir ve riyaya düşmeden sıdk, teslimiyet, rıza, fakr, fenâ ve cömertlik gibi ahlâkî yöndeki gelişimin hakikate ulaşmada etkili bir başlık olduğunu nakleder. Sâlikin gönül sarayındaki tereddütleri ahlâkî olgunluk ile aşabileceğini dile getiren Şühûdî, bu süreçte sabır, şükür, rıza, tevekkül, vakar, hilm, istikâmet ve doğru sözlü olmak gibi ahlâkî yetkinliklerin sâlike hakikat perdelerini aralayacağını nakleder:

*Rızâ vü sabrî def olsa dayyık-ı sadr ü haraç
Gider şedâid-i gam irişdür o demde ferec
Tavâf-ı Kâ'be-i tahkîke sabr u şükr ü rızâ
Cenâb-ı Hakk'a tevekküldür menâsik-i hac
Vakâr u hilm ü tahammül nişân-ı ârifdür
Sefih ü câhil ider hıffet ü inadla lec
Şülûk-i râh-ı tasavvuf dilersen iy sâlik
Rızâ-yı fakr ü fenâ gibi yok sana menhec
Saâdet-i dü-cihânı çün çün istikâmetdür
Sözini özünü togrı eyle eyleme gec.*

Babaeski'nin ebedî misafirlerinden biri olan Şühûdî, on yedinci yüzyılda ilmî ve irfânî kişiliği ile etkin olmuş bir gönül eridir. Şühûdî Mehmed Efendi, ilim yolculukları, hakikati arayan hassas kişiliği, şiirdeki mahareti, talebe yetiştirme

ve irşâd gayreti ile memleketinden uzaklara gitme fedakârlığı, bir sūfî olarak hakikat arayışındaki yöntem ve azmi ile dikkat çeken isimler arasındadır. Şühûdî'nin bütün tasavvufî görüşlerinin temelinde aşk konusunun olduğunu söylemek abartılı bir ifade olmayacaktır. Şühûdî, Dîvân'ında riya, ucb, tevekkül, tefekkür, zikir, imtihan/belâ, sabır, Hakk'a sığınmak, dertli olmak, gönül, tecellî, firâk, vuslat, adem, seyrü sülûk, kabz-bast, hevâ, keramet, cennet beklentisi, cehennem endişesi, havf, recâ, şevk, mehabbet, halvet, riyâzet, fakr, temâşâ, erbaîn, tenezzül, terakkî, cezbe, teveccüh, istiğrak, tecrîd, fenâ ender fenâ, vecd, Esmâü'l-Hüsnâ, melâmet, zâhid eleştirisi gibi birçok konuya değinen

Şühûdî'nin tasavvufî kişiliği akademik çalışmalara konu olmalı ve onun görüşleri daha bütüncül bir şekilde ele alınarak değerlendirilmelidir. Bu çalışmalarda bir aşk şâiri olarak kabul edilebilecek Şühûdî'nin gönül dünyasına yön veren Köstendilli Ali el-Halvetî, Yakup el-Germiyânî ve Ümmî Sinân gibi isimler, varsa ondan etkilenen isimler, tahalluk, tahakkuk ve mârifet telakkîsi gibi başlıklardaki düşüncelerinin orijinal yönleri ortaya konulmalıdır.

Dipnot

* Dr. Fâtih ÇINAR, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi. Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz.

İyiliğin Vakti Gelsin

Bir barış türküsü söyle
Dünyamızın yüzü gülsün
Savaş kavga çok çektirdi
İyiliğin vakti gelsin
Vakti gelsin iyiliğin

Essin sevgi rüzgârları
Erisin öfkeler karı
Tanıyarak Mutlak Var'ı
İyiliğin vakti gelsin
Vakti gelsin iyiliğin

Şeytan kavı sönsün gayrı
İnsanlar olmasın ayrı
Sunsunlar kalplerden hayrı
İyiliğin vakti gelsin
Vakti gelsin iyiliğin

Tüm kâinat yangın yeri
Canlar yanar diri diri
Bütün bunlar kul eseri
İyiliğin vakti gelsin
Vakti gelsin iyiliğin

Kinsiz kansız dünya için
Mavi renkli rüya için
Karanlığa ziya için
İyiliğin vakti gelsin
Vakti gelsin iyiliğin

Umut yoldur, umut ışık
Umut bize olsun maşuk
'Kaderki gayrete âşık'
İyiliğin vakti gelsin
Vakti gelsin iyiliğin

Çalsın sazlar gül faslında
Güzellikler dursun kında
Her şey gönensin aslında
İyiliğin vakti gelsin
Vakti gelsin iyiliğin

Celalettin KURT

Gözyaşı Mürekkebi, Kirpik Kalem

“17. yüzyılın Mevlevî şairlerinden Yârî, Hz. Peygamber’in (s.a.v.) eşsiz vasıflarını anlatırken binlerce maharetli kalemin bile O’nun bir tel saçını resmetmekten âciz kalacağını vurgulayarak, şiirini aşk ve mahcubiyetle yoğurur.”

Adı Ahmed, mahlâsı Yârî olan şair Geliboluludur. Eğitim hayatına dair ayrıntılı bilgi bulunmamakla birlikte, Babaeski kadılığı yapmış; ayrıca Üsküp ve Prizren’de de bulunmuştur. Mesleği, onun iyi bir eğitim sürecinden geçtiğini göstermektedir. Şiirlerinden, Mevleviye Tarikatına mensup olduğu ve iyi derecede Farsça bildiği anlaşılmaktadır. Doğum ve vefat tarihleri kesin olarak bilinmemektedir. 17. yüzyıl şairlerinin gölgesinde kalan Yârî’nin, bilinen tek eseri ve hayatına dair birinci elden kaynak, Dîvân’ıdır. Eserinde her biri 20-100 beyitten oluşan 8 adet na’t-ı şerif vardır.

*Ey sîrr-ı esrâr-ı hattın ma ‘nâ-yı mâ yesturûn
Bir kılın resmi demez bin kıl-kı akl-ı zü-fünûn*

(Ey hattının sırlarının sırrı ve “mâ yesturûn” âyetinin manası. Sanatlara sahip akılların bin tanesi bile senin bir kılını resmedemez.)

Şaire göre muhtelif sanatları icrâ etme kabiliyetine sahip binlerce sanatkârın kalem bir araya gelse de Hz. Peygamber (s.a.v.)’in bir kılını dahi resmedemez. Çünkü onu Cenâb-ı Hak, “Kalemin yazdıklarına yemin olsun.” âyeti ile tavsif etmiştir. Açıkça bir işârî tefsir olan bu yaklaşıma göre kalemin yazdıklarına yemin edilmesi, Peygamber Efendimiz’e işarettir. Zîrâ İbnü’l-Arabî’ye göre irade kalemi ilim hokkasına daldırılmış ve levh-i mahfuzâ ilk olarak Muhammed adı yazılmıştır.

*Sensin ol mahsus-ı levlâk-i nübüvvet âleme
Tâ ezelden zât-ı pâkindir medâr-ı kâf u nûn*

(Nübüvvetin levlâk ifadesine mahsus olanı, sensin. Ta ezelden beri kâf ve nûn harfleri, senin temiz zâtın etrafında döner.)

İlk dizede “*Sen olmasaydın, âlemleri yaratmazdım.*” rivâyetine nakız lafzî iktibasla yer veren şair, yukarıdaki beytin muhtevâsına uygun bir şekilde bu defa kün emrini ve kelimesini oluşturan kâf ve nûn harflerinin yaratılışın

“Peygamber Efendimiz’i övmenin hakkını verememe korkusu ve O’na lâayk bir ümmet olma endişesiyle kalem oynatan Yârî; yazdığı her satırı bir ‘önsöz’ kabul ederken, satır aralarını kelimelerle değil, gözyaşı mürekkebiyle doldurur.”

öncesinde Hz. Peygamber (s.a.v.)’in temiz zâtı etrafında dönüp durduğundan söz etmektedir. Buna göre kâf ve nûn harfleri Hz. Peygamber (s.a.v.)’in zuhûra gelmesi için sabırsızlanmaktadır.

*Gerçi surette muahhardır vücudun âleme
Lîk ma 'nâda mukaddemsin sen ey nûr-i uyûn*

(Ey gözlerin nuru! Varlığın surette âleme en son gelmiştir ama mânâda öncesin.)

Bu beyitte birçok şairin ve sûfnin ifade ettiği Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yaratılıştaki ilk, zuhûrda son olmasına atıf vardır. Kanaatimizce daha özgün olan kısım, Peygamber Efendimiz'e gözlerin nuru ifadesiyle hitap edilmesidir. Zîrâ ezan-ı Muhammedî'de "Eşhedü enne Muhammeden Rasûlullah" ifadesi esnasında başparmakların tırnaklı boğumunu öpüp gözlere sürmek kültürümüze mâl olmuş bir âdet olarak uygulanmaktadır.

Makdem-i fahr-i vücudunla zemîn reşk-i felek

*Gayret ü ye'sinden olmuş çarh anıncün ser-
nigûn*

(Varlığın övücünün gelişikle felek, zemine hased etmiş; kıskançlık ve üzüntüsünden dolayı gökyüzü, başını öne eğmiştir.)

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yeryüzünü teşrif etmesi, gökyüzünün kıskançlığına sebep olmuştur. Gökyüzü ona ulaşmak için hem gayret ettiği hem de hüznlendiği için başını öne eğmiştir. Şairin muhayyilesindeki bu betimlemeden ilham alarak konuyu bir adım öteye taşırsak yağmur, gökyüzünün yeryüzündeki Son Peygamber (s.a.v.)'e duyduğu hüzn ve hasretin gözyaşı şeklinde dökülmesidir.

Mucizâtın binde birin yine tahrîr edemez

Hâme olsa her ser-i müjgân devât olsa cûfûn

(Her kirpiğin ucu kalem olsa ve göz kapakları divit olsa, mucizelerinin binde birini bile yazamazlar.)

Na't-ı şerifin kanaatimize en güzel beyti olan bu satırlarda harika bir benzetme ve mübalağa söz konusudur. Buna göre dünyada var olan bütün kirpikler kalem olsa ve göz kapakları divit hokkası olsa Peygamber Efendimiz'in mucizelerinden binde birini bile anlatamayacaktır. İlhamını Kehf Sûresi'nin "Rabb'imın sözlerini yazmak için denizler mürekkep olsa, bir o kadar mürekkep ilâve etseydik dahi Rabb'imın sözleri bitmeden mutlaka deniz tükenirdi." mealindeki 109. âyetinden alan şair, kirpiğin ince ve uzun oluşunu kaleme; göz kapağının doldurduğu boşluğu hokkaya ve göz bebeğinin ıslaklığını divite benzetmektedir. Buna göre dünyadaki bütün insanların gözlerinden mürekkep çıksa ve kirpik uçlarından Hz. Peygamber (s.a.v.)'i tavsif ve metheden yazılar olarak kâğıtlara dökülse onu övmeye kifayet edemeyecektir.

Ya Rasûlallâh rahm kıl Yârî-i efgendeye

Dergeh-i lütfunda düşmüş kalmışam zâr u zebûn

(Ey Allah'ın elçisi. Düşkün Yârî'ye merhamet et. Senin lütfu dergâhında aciz ve gözü yaşlı bir şekilde kalmışım.)

Şairin bu beyti mahlas beytidir. Fakat şair na't-ı şerifini bu beyitle sonlandıramamıştır. Önceki beyitteki tavsif göz önünde bulundurulduğunda şairin mahlâs beytinden sonra da Peygamber Efendimiz'i metheden dizeler kaleme almasının sebebi anlaşılacaktır. Bir başka deyişle şair, söylediklerini yeterli görmemiş ve yazma devam etmiştir.

Nice mümkün terceme dibâce-i evsâfını

Yazsa kıl-i destim anda nice bin şerh-i mütûn

(Elimin kalemi bin tane metin şerhi yazsa

da vasıflarının mukaddimesini anlatmam nasıl mümkün olur?)

Mahlâs beytinden sonra yazmaya devam eden şair, burada ise her ne kadar metinleri şerh eden dizeleri elindeki kalemle yazsa da anlattıkları ancak Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vasıflarından bahseden bir metnin dibâcesi, yani önsözü kabilindedir.

Başladıkça yazmağa ser-nâme-i na'tın senin

Şerm ü aczimden revân olur gözümde seyl-i hûn

(Senin övgünü yazmaya başlasam utancım-dan ve acziyetimden dolayı gözümde yaşlar akar.)

Bir yandan na't-ı şerifinin dizelerini nazmetmeye devam eden şair öte yandan mahcup ve mahzundur. Bu durumun akla gelen ilk sebebi metnin akışından anlaşılacağı üzere Hz. Peygamber (s.a.v.)'i methetme işinin hakkını vermediğini düşünmesidir. Bir diğer sebep ise kendisini Hz. Muhammed (s.a.v.)'e lâyık bir ümmet olarak görmemesi olabilir. Zîrâ yazıya aldığımız son beyitte de bu iki yorumu ihsas ettiren bir ifade söz konusudur:

Ben ne hâkim medhidem gevher-i yektâ seni

Mihr-i âlem tâb ile hiç bir midir zerre dûn

(Ben ne toprağım senin gibi biricik cevheri methedeyim. Âlemin parlak güneşi ile değersiz bir zerre bir olur mu?)

Şair beyin ikinci dizesinde istifham-ı inkârı ile anlatımını güçlendirmektedir. Buna göre "Bir olur mu?" diye sormak aslında "Kesinlikle bir olmaz." demenin bir başka ifadesidir.

Dipnot

*Dr. Hamit DEMİR, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

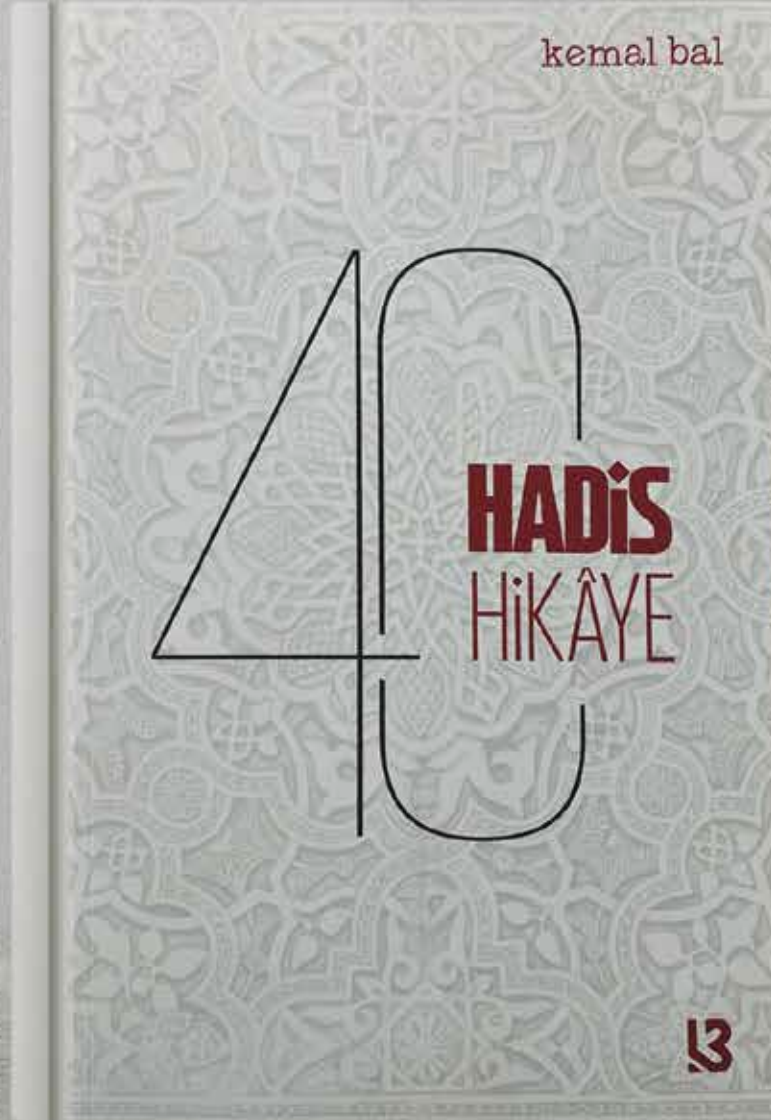
Yazının geniş dipnotlarını web sitemizin makaleler bölümünde bulabilirsiniz..

40 Hadis 40 Hikâye

“Peygamber Efendimiz (s.a.v.)’in çağları aşan mesajlarını kuru birer nasihat olmaktan çıkarıp hayatın içinden canlı hikâyelerle buluşturan bu eser; doğruluğu, sabrı ve şefkati çocukların dünyasına nakşeden modern bir karakter inşa rehberidir.”

Kemal Bal tarafından kaleme alınan "40 Hadis 40 Hikâye", hem çocukların hem de gençlerin dünyasına Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in mesajlarını taşıyan, öğretici olduğu kadar da sürükleyici bir eser. Eseri geleneksel "Kırk Hadis" literatürünü modern bir anlatıyla harmanlayan bir kitap olarak tanımlayabiliriz.

Günümüzün hızla değişen dünyasında, çocuklara ve gençlere soyut ahlâkî kavramları anlatmak her zamankinden daha zor bir hâl aldı. Nasihatlerin yerini görselliğin ve kurgunun aldığı bir çağda, Kemal Bal'ın "40 Hadis 40 Hikâye" adlı eseri, bu zorluğu aşmak için kadîm bir geleneği modern bir anlatım diliyle güncelliyor. Kitap, sadece dinî bir metin derlemesi değil; hayatın içinden kesitlerle şekillenen bir karakter inşâsı rehberi niteliğinde.

İslâm kültüründe "Kırk Hadis" derlemek, ilim erbaplarının yüzyıllardır sürdürdüğü bir gelenektir. Ancak Kemal Bal, bu geleneği sadece metin bazlı bir aktarım olmaktan çıkarıp, her bir hadisi bir olay örgüsü içine yerleştirerek "anlatılaştırma" yoluna gidiyor. Kitabın temel başarısı da tam burada yatıyor: Hadis-i şerifler, ezberlenmesi gereken cümleler olmaktan çıkıp, mahalledeki bir komşuluk ilişkisinde, okul sırasındaki bir dürüstlük sınavında veya bir hayvanın yardımına koşarken canlanan yaşayan rehberlere dönüşüyor.

Kitapta yer alan 40 farklı hikâye, aslında 40 farklı hayat dersi anlamına geliyor. Bal, dili oldukça yalın ve akıcı tutarak okuru yormuyor. Hikâyelerin kahramanları genellikle çocukların ve gençlerin kendilerinden bir parça bulabileceği, empati kurabileceği karakterler.

Empati ve Merhamet: Bir hayvanın susuzluğunu gidermenin mükâfatı veya bir yetimin başını okşamanın huzuru, didaktik bir dilden uzak, duygu yüklü kurgularla işleniyor.

Dürüstlük ve Adalet: Günlük hayatta karşıla-

şılan küçük ikilemler üzerinden, Peygamberimiz (s.a.v.)'in "Bizi aldatan bizden değildir." düsturu etkileyici sahnelerle zihinlere kazınıyor.

Her hikâye, ilgili hadisin ruhunu yansıtan bir kurguyla başlıyor ve okuyucuyu "Ben olsam ne yapardım?" sorusuyla baş başa bırakıyor. Hikâyenin sonunda yer alan hadis ise, yaşanan olayın mânevî çözümünü ve ölçüsünü sunarak taşları yerine oturtuyor.

Kemal Bal'ın bu eseri, özellikle "değerler eğitimi" noktasında büyük bir boşluğu dolduruyor. Ebeveynler için çocuklarına yatmadan önce okuyabilecekleri nitelikli bir kaynak, öğretmenler için ise sınıfta üzerine tartışma açılacak harika bir materyal sunuyor. Kitabın en dikkat çekici yönlerinden biri de evrenselliği. Hikâyeler yerel motifler taşısa da işlenen temalar (doğruluk, sabır, cömertlik, sadakat) insanlığın ortak erdemlerini temsil ediyor.

Kitap boyunca okur; tebessümün bir sadaka olduğunu, anne-babaya öf bile dememenin derinliğini ve komşusu açken tok yatmanın vicdani ağırlığını edebî bir lezzetle kavlıyor. Kemal Bal, kelimeleriyle çocukların kalbine küçük iyilik tohumları ekliyor ve bu tohumların her bir hadis ışığında yeşermesini sağlıyor.

Sonuç Olarak; 40 Hadis 40 Hikâye, raflarda tozlanacak bir başvuru kitabı değil, elden ele dolaşacak bir başucu kitabıdır. Kemal Bal, Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in çağları aşan sesini, bugünün çocuklarının anlayacağı bir frekansa ustalıkla taşıyor. Eğer çocuklarınızın hem zihnini hem de kalbini besleyecek, onlara doğru yolu hikâyelerin büyüğü dünyasıyla gösterecek bir eser arıyorsanız, bu kitap tam size göre. Ahlâkın kâğıt üzerinde kalmadığı, hayata dokunduğu bu 40 duraklık yolculuk, sadece küçükler için değil, özündeki çocuğu ve merhameti hatırlamak isteyen yetişkinler için de ilham verici olacaktır.

Japonya Fâtihî Nîmetullah Yurt Hoca

“Hayatını kelime-i tevhidi yaymaya adayan ve elli beşten fazla ülkeyi ‘hâl lisanı’ ile gezerek İslam’ı anlatan Nîmetullah Hoca, samimiyeti ve tevazusuyla tanınan modern zamanların bir ‘tebliğ fâtihîydi’.”

Onu tanıdığım da doksan yaşındaydı. Allah'ın garip bir kuluydu ama naz yapmıyor, vazifelerini büyük bir dikkatle yerine getiriyordu. Bembeyaz sakalı ve beyaz sarığının üstündeki beyaz örtüsüyle nurdan adam gibiydi. Her yerde bu bembeyaz kıyafetlerle dolaşan bu nuranî zatın asıl beyazlık yüreğindedi. Bir insanın kalbinde zerre kadar bile mi kötü düşünce olmaz, her meseleye her insana böyle hüsn-i niyet ile nasıl bakabilir bir insan? Onda ilk dikkatimi çeken, bu şaşkıncı derecedeki iyi niyeti oldu.

Ben onun bir dünyası olduğuna emin değilim, sanki şimdiden âhirette yaşıyordu. Çünkü dünya ile ilgili hiçbir gündemi yoktu. Dünyayı dünya adamlarına bırakmış, kendisini İslâm'ı tebliğ vazifesine vakfetmişti. Çünkü hayatın anlamının iman olduğunu çok iyi anlamış ve hayatını kelime-i tevhidi yaymaya adanmıştı. Bu uğurda elli beşten fazla ülkeye gitmiş ve sayısız seyahatler yapmıştı. Dünyanın öbür ucu Japonya'da ikamet ediyordu. Zannedersem İslâm merkezinde fahrî olarak vazife yaptığı için Tokyo Camii İmamı diyorlardı ona.

Tebliğe Adanmıştı

Gittiği ülkelerin dillerini iyi bilmeden nasıl tebliğ yapıyordu diye soracak olursanız bu soruya Prof. Dr. Adnan Memduhoğlu Hoca şöyle cevap veriyor: "İnandığı İslâmiyet'in yeryüzündeki her gönle girmesi için durmadan koşturan bir tebliğ insanıydı. Öyle çok bilgilerle, akıl ve mantık izahlarıyla yapmazdı tebliğini. Beden hareketleri yardımıyla, dilini bildiği, bilmediği insanlarla gönül dili, hâl lisanıyla iletişim kurardı. Tebessümüyle kalplerine dokunurdu. Önce samîmiyeti ile etkiler sonra etkileyici bir şekilde mesajını verirdi. Bıkmadan, usanmadan, yorulmam demeden anlatmaya devam ederdi."

Fakir, teknolojiyi iyi kullandıkları ve kaliteli ürünler yaptıkları için Japonlara çok duâ ede-

"Japonya'dan Filipinler'e kadar uzanan seyahatlerinde dil engelini tebessümü ve ikramlarıyla aşan Nimetullah Hoca, hiçbir ayırım gözetmeden her yaştan ve milletten insanla muhabbet kurabilen 'sıfır kasıntı' bir şahsiyetti."

rim, Rabb'imden onların hidâyetlerini dilerim. O da benim gözümde Japonya'nın Fâtih'i idi. Ondan öğrendiğim bir anlayış ile onlara Müslüman olmuş gözüyle bakıyorum. Mevlânâ'nın korukta üzümü seyretme diye bir anlayışı vardır. Biz işte bu anlayışla Avrupa'nın İslâm'a gebe olduğunu düşünürüz. Bu bir niyet teşebbüsüdür ki niyet ile bir şeyleri çağırarak mümkündür.

Japonya'da samuray kültürü azalınca, bazı insanlara "son samuray" denmiş olmalı ki, bunun filmini bile yaptılar. Soğuk sıcak demeden, aç susuz demeden, beyaz bir Arap kıyafeti ile ülke ülke gezen ve İslâm'ı tebliğ eden bu mübarek ihtiyara, yani Nimetullah Yurt Hocaefendi'ye "Son Tebliğci" demek istiyorum. Tebliğciler hiçbir zaman bitmeyecektir; buna bütün kalbimizle inanıyoruz ama böylesine çok az rastlanacağı için bu ifadeyi kullanmak gönlümüze doğdu.

Son Tebliğci, çalışmalarını en çok Japonya'da yoğunlaştırıyordu. Her gördüğü insana İslâm'ı anlatmaya çalışıyordu. İnsanlara elindeki kelime-i tevhid yazılı kartvizitlerden vererek, onları İslâm Merkezi'ne davet ediyordu. Bir bakıyorsunuz bir stadyumda, bir bakıyorsunuz bir konser salonunda on binlerce Japon'a kelime-i tevhidi tekrar ettiriyordu. Onun ömrü hep böyle tebliğ ile geçti. Kendisi bu hâlini şu cümleyle özetliyor: "Allah bana üç şeyi bolca verdi: Dinliyorum, geziyorum, söylüyorum."

Recep Uzun Hoca'nın yazısından okuduğuma göre, bir dönem Kore'ye giden Nimetul-

lah Hoca oradaki üniversite öğrencilerine yarı Arapça yarı İngilizce; "Kûlû lâ ilâhe illallah, all problems finish!" yani "Lâ ilâhe illallah deyin bütün dertler bitsin!" diyerek tebliğde bulunmuş. Bu dört üniversite öğrencisi Müslüman olmuş. Onlara Ebubekir, Ömer, Osman ve Ali isimlerini koymuş. Bir sene sonra Kâbe'yi tavaf ederken bir genç yanına gelip ellerine sarılmış; "Ben geçen yıl imanına vesile olduğunuz Ebubekir." diye kendini takdim etmiş. Bir dönem de Filipinler'de Türkçeyi unutmış bir hâlde tebliğ ile meşgul oluyorken, Türkiye'den onu aramak için gelen Prof. Dr. Nurettin Uzunoğlu ile bir otelde karşılaşınca duygulu anlar yaşamış ve neticesinde onunla birlikte yurduna dönmüş. Fakat asıl ikamet ettiği Japonya'dan hiçbir zaman kopmamış. Kendisini 2010'lu yılların başlarında tanıdığım Fatih'teki Büyük Hamit Otel'de veya oraya yakın bir evde ikamet ediyordu.

Sıfır Kasıntı

Dr. Mehmet Emin Hocam bir gün; "Seni bir yere götüreceğim." dedi. Ve onunla beraber kaldığı otelin lobisinde ziyaret etmiştik. Zannedersenem ikisi de aynı meşrepten yani Üveysî idiler. Fakat her ikisi de "Biz Üveysîyiz." ve benzeri söylemlerde bulunmuyor ve bu konuyla ilgilenmiyorlardı. Zaten nefsine bir şey mâl eden Üveysî olamazdı. Bu zatı daha önce İstanbul'da çeşitli camilerde görmüştüm. Hakkında yazılan çizilenlerden dolayı da tanıyordum. Oraya giderken ziyaret için hiçbir protokol kaidesine ihtiyaç olmadığını hissediyordum. Çünkü onun en güzel yönü en ufak bir kasıntıya sahip olmamasıydı. Kim olursanız olun giderseniz, selâm verirsiniz ve yanında saatlerce oturursunuz. Ne yiyorsa, ne içiyorsa sizinle paylaşır ve bir yere gidiyorsa sizi de davet eder. "Hayır, olmaz, çok yoğunum." gibi olumsuz kelimeler onun lügatinde yoktur. Sevgili okuyucu, seni yanlış bir yere yönlendirmek istemem. Her ırmak kendi yatağında akar. İnsanlar kendi durum ve pozisyonlarına göre tavır belirlerler. Nimetullah Hoca gibi her şeyi yoluna

sermiş ve bir gün orada bir gün burada yaşayan bir insansanız herkesle görüşürsünüz. Çünkü bu yapınıza en uygun tavidir.

Ziyaretimiz bir akşamüzeriydi ve yatsı ezanı okunana kadar sohbetimiz devam etmişti. Bem-beyaz kıyafetli Nimetullah Hoca bardaktaki bem-beyaz sütü içiyor ve içtiği sütü sırayla hepimize ikram ediyordu. Birkaç sefer bardak aramızda dolaştı. Sahabe hayatında da böyle bir sahne hatırlıyorum sanki. Zaten o bin küsur yıl önce sahabe ile beraber yaşıyordu. Sütü ikram ederken de "Efendimiz üç şeyi red buyurmazdı; süt, güzel koku, yastık." diye bir hatırlatmada bulunuyordu. Kendisine bir kardeşimiz bir paket yemek getirmişti ki, onu da yemek isteyen birisine ikram etti. Sonra yanındaki poşetten az olgunlaşmış incirleri çıkarttı ve "Bunlar çok Kur'ân okunan bir bahçenin mahsulleri." diyerek onları da bize ikram etti.

Sohbetimiz esnasında ara sıra lâtife yapmaktan geri durmuyordu. Zayıflamam için bana her gün birkaç kilo salatalık yememi tavsiye etti. Görüştüğüm zâtlar bana bu konuda tavsiyelerde bulunurlardı. Daha önce İstanbul Beyefendisi Mehmed Şevket Eygi Bey; "Zayıflamak istiyorsan çok acı biberler yemelisin." demişti. İlerleyen yıllarda Ahmet Akgündüz Hoca; "Aydın kardeşim maşallah göbeğin büyük." demiş, Salih Turgut Seydam ise rüyama girip ekmek yemem için benden söz almıştı. Lobide bizimle beraber oturuyordu ama gelen geçen herkesle iletişim kuruyor, bir iki cümle nasihat etmeden bırakmıyordu. Yanımızdaki Afrikalı arkadaşına da "Dayı!" diye hitap ederek bu hitabının sebebini şöyle açıklamıştı: "Medine-i Münevvere'deyken annem vefat edince babam oradaki fakir fukara siyahîlerle evlendi. Onlardan birkaç kişiyle evlendi. Yani biri ölünce öbürünü aldı. Onun için ben sana dayımsın diyorum." Bütün bunları anlatmasının sebebi kaynaşmak ve muhabbeti geliştirmek içindi. Böylece bu yazıda bu güzel insanla ilk görüşmemizi anlatmış oldum.

Kaderde Varsa

Yıllar var ki hasretinin,
Alev alev korundayım.
Yolumu çizmiş gözlerin,
Seni bulmak zorundayım...

Yar diye seni seçmişim,
Nicelerden vazgeçmişim,
Bu uğurda ant içmişim,
Seni bulmak zorundayım...

Yalnızlığı atmak için,
Ellerini tutmak için,
Canıma can katmak için,
Seni bulmak zorundayım...

Yakındır uzaklar yakın,
Gam-kedere düşme sakın!
Güzelim tel-duvak takın;
Seni bulmak zorundayım...

Sen yoksan her şey sıradan,
Mutluluk geçmez buradan.
Celil, yazmışsa Yaradan,
Seni bulmak zorundayım...

Halil GÖKKAYA

Şehirlerin Şirini

“İçinden ırmak akan şehirlerin bereketini bağrında taşıyan Amasya; Ferhat ile Şirin’in efsanevi aşkından şehzadelerin vakarına, Bîmarhâne’deki su sesinden medreselerdeki Kelâmullâh’a kadar her köşesiyle zamana meydan okuyan, huzur bahşeden bir Osmanlı şaheseridir.”

•
İçinden ırmak akan şehirleri severim. Çocukluğumun Sivas'ının tam da orta yerinden bir ırmak akardı. Mereküm'den kopup gelen bu ırmak, akar akar ve nihayetinde Çayırağzı'nda Pirkinik'ten gelen dereyle buluşur Kızılırmak'a kavuşurdu.

Şehrin orta yerinde ırmağın akışını şimdi hayal ediyorum. Ak Değirmen'in son demleri geliyor aklıma. Son demleri diyorum; zîrâ bizim nesil o değirmen taşının dönüşüne tanık olamadı. Biz elektriğin suya galebe ettiği dönemlerde yetiştik, ama o bir dönemlerin efsane değirmeninın metruk hâline tanıklık ettik... Şimdi o değirmenin yerinde yeller esiyor olmalı.

Mereküm suyu akar, değirmen dönerdi. Bir gün geldi, o dere yatağı ıslah edilmek yerine, kapatıldı. Benim liseli yıllarım, askerî darbenin ertesi yıllar; şehir tabiatındaki güzelliği, askerî mantığa sahip bir reisin emriyle örttü. Yıllardır Sivas'ta doğan çocuklar, ırmaksız büyüdüler. Bir belediye başkanı bu yoksulluğun farkına varmış olmalı ki, Pirkinik'ten akıp gelen derenin, Mısmıl Irmak'ın üzerinde Aksu Parkı'nı inşâ etti.

Şimdi gelecek dönemde şehri yönetmeye aday olanlar, son dönemlerin moda tabiriyle bir "çılgın proje" yapsalar da ahaliyi, şehrin orta yerinde sırtlanmış ırmakla buluştursalar. Acaba nasıl olur?

Sivas'ın orta yerinde akan ırmak. Benim çocukluğumun şehri. Bu şehri yeniden görebilir miyiz? Bilemem, ama ben Amasya'da, fakirin tanımlamasıyla Şehirlerin Şirini'nde çocukluğumun şehrinin bulurum.

Elbette Amasya, Amasya'dır; Sivas, Sivas. Ama Amasya'da, Yeşilirmak'ın nazlı nazlı salınışında, hep o çocukluğumu bulurum. O yüzden severim Amasya'yı, yüceltirim, özlerim. Sivas annemdir, memleketim; ama Amasya, çocukça sevdalandığım komşu kızı! Orada o masumiyeti bulurum, o eski hatırayı yâd ederim.

Amasya güzel şehir. Komşu kızı. Şirin'in Ferhat'ın şehri.

Şehirlerin Şirin'idir Amasya; bu böyle bilinsin!

Şehzâdeler şehri diyorlar, doğrudur; tıpkı Manisa gibi, Kastamonu, Trabzon ve mânâ şehri Kütahya gibi. Şehzâdelerin şehri. Tam bir Osmanlı şehri; lâkin Amasya'nın şehzâde şehri olmaktan ziyâde, güzelliği dillere destan olan Şirin'in şehri olması ve bu güzele meftun Ferhat'ın şehri olması daha da önemli, daha da anlamlı; aşk şehri diyelim. Aşk, ilim ve irfan şehri...

Bâyezîd Camii'nde, fezâyâ açılan şadırvanda serinleyip, huzura duruyorum. Şairlik geliyor önüme, duruyorum. Şair, işte bu koca mimar. Bir kasîde gibi inşâ etmiş, o kutsal mâbedi. Bizim şiirimiz, onun yanında iğreti kalır. İşte şurada, külliyedeki yazma eserler arasında bir müddet kaybolmak lazım. Kayboluyorum.

Muvakkithânede zaman duruyor.

Saraçhane'de, Gümüşlü'de, Sofular'da. Ve Bîmarhâne'de, su sesi, mûsiki sesi, çınar ağaçlarının raksı ve zaman ötesinden gönül aynama yansıyan dervişânın Hû sesi. Bîmarhâne sesten ibaret bir şifâhâne; huzur bahşediyor. Bir kenara çekilip Sabuncuzâde Şerefeddin Efendi'den Mücerreb-nâme'yi tedrîs etmeli; lâkin zaman elverir mi ki?

En iyisi, Büyük Ağa Medresesi'nde okunan Kelâmullâh'a teslim olup, huzura ermeli.

Daha nice kapı, nice yol. Ama bilhassa, Köseadağı'ndan kopup gelen ve bir kanadı atalarımın köyünden geçen Yeşilirmak'ın sedâsı; sırf bu sesi duymak için Amasya'ya gidilir.

İçinden ırmak geçen şehirleri severim. Belki de bu sevgimde, çocukluğumun Sivas'ını arama çabam vardır; bilemiyorum. Lâkin şunu biliyorum: Su şehre güzellik veriyor, şehri zarifleştiriyor, şenlendiriyor. Sivas'ı yeniden o zarafete kavuşup, şenlenecek mi? Bekleyip göreceğiz.

Unutulmaya Yüz Tutan Bayram Geleneklerimiz

“Hz. Ömer, aldığı sırma işlemeli bir cübbeyi, bayramda ve heyetler geldiği zaman giymesi için Hz. Peygamber’e vermiş, o da kabul ederek, ona başka bir cübbe yediye etmiştir.”

Ramazan Bayramı'nı geçirdik, Kurban Bayramı'nı bekliyoruz. İki bayram arasında bulunuyoruz; bu sefer de geleneklerimizi ele alalım.

Türklerin "bayram" kelimesini bugün anlaşıldığı mânâda ne zamandan beri kullandıkları belli değildir. Kaşgarlı Mahmûd, bayram kelimesinin Arapça "îd" kelimesinin yerine geçtiğini, Türklerin İslamiyet'ten önce "bayram-îd" diye isimlendirilebilecek günlerinin olmadığını belirtir (Dîvân- Lugâti't-Türk, C. I s. 484, 3. baskı, Ankara 1992). Ancak Türklerin "şölen", "sığır" ve "yuğ" gibi, sâbit ve belli günü olmayan, ancak bugün anladığımız mânâda bayram kutlamasına benzer geleneksel törenlerinin bulunduğu bilinmektedir. Her toplumda olduğu gibi, Türklerin de o zamanki dinî anlayışlarına göre, ismi öyle olmasa da, bayramlarının olacağından şüphe yoktur. Göktürk asilzâdelerinin her yıl Ötüken'de, atlarının çıktığına inandıkları mağaraya giderek takdis merasimi yapmaları; halkın 5. ayın 3. günü Göktenrı'ya ve yerin ruhlarına kurban keserek bayram yapmaları; her yılbaşında Ergenekon'dan çıkışın anısına, hâkan başta olmak üzere, kızgın demiri örs üzerinde döğmek suretiyle bayram düzenleyip bayram yapmaları; Dede Korkut Hikâyeleri'nde anlatılan toylar bayram niteliği taşıyan olaylardır.

İslamiyet'in kabulünden sonra, belirtilen bayram niteliğindeki törenlerin bir kısmı az çok devam etmişse de, Türkler arasında onların yerini İslâmî bayramlar almıştır. İlk asırlarda az-çok devam eden bayram niteliğindeki eski gelenekler de zamanla unutulmuş, daha sonraki asırlarda iki İslâmî bayram olan Ramazan ve Kurban Bayramları kutlanır olmuş; o asırlardan günümüze kadar devam edip gelen bayram gelenekleri yerleşmiştir.

Yüzyıllardan beri devam edip gelen bu bayram gelenekleri, büyük ölçüde İslâmî esaslar çerçevesinde gelişmiştir. Hz. Peygamber'in bayramlardaki tutumlarıyla ilgili birbirini destekleyen ve tamamlayan çeşitli rivâyetler vardır.

"Sadece bir tören adamı değil; aynı zamanda derin tarih bilgisi, Mevlevî neşesi ve akıcı üslubuyla Osmanlı'nın son dönem içtimâî hayatını ve şehir kültürünün eserlerine nakşeden, kültür tarihimizin müstesna bir şahsiyetidir."

Hz. Ömer, aldığı sırma işlemeli bir cübbeyi, bayramda ve heyetler geldiği zaman giymesini için Hz. Peygamber'e vermiş, o da kabul ederek, ona başka bir cübbe yediye etmiştir. (Buhârî, İdeyn, 2; Tirmizî, Salâtü'l-İdeyn, 5)

Hz. Peygamber, Hz. Ayşe'nin iki câriyesinin, bayramda def çalmasına ses çıkarmadığı gibi, Hz. Ebû Bekir'in onları menetmesine karşılık, "Onları bırak." diye ikazda bulunmuştur. (Buhârî, İdeyn, 3; Müslim, Salâtü'l-İdeyn, 4) Ayrıca çeşitli oyunlar oynanmasına bir şey demediği gibi, Hz. Ayşe'nin onları seyretmesine müsaade etmiştir. (Buhârî, İdeyn, 5; Tirmizî, Salâtü'l-İdeyn, 5)

Bunlardan anlaşıldığı gibi Hz. Peygamber'in sağlığında, bayramlarda yeni ve güzel elbiseler giyilmesi, günaha yer verilmeyen eğlenceler düzenlenmesi, neşe ve sevinç içinde bayramların kutlanması âdetleri vardı. İşte memleketimizde, bayram günlerinde yerine getirilmesi gereken ibâdetler gibi, bayramların kutlanmasında yerleşmiş ve yüzyıllardır sürüp gelen gelenekler de Hz. Peygamber zamanından gelen âdetlerin zenginleştirilmiş şeklidir. Bizim toplumumuzda köklü bir bayram geleneği vardır.

Eskiden bayramların nasıl kutlandığına dair çeşitli şeyler anlatılır; "eski bayramlar" tabiri, eski günlerdeki bayram kutlamalarına dair özlere ifade etmek üzere sık sık söylenir. Bu söz genellikle orta yaşlıların eski bayram geleneklerine atıf amacıyla söylenir. Ayrıca İstanbul'daki belli bir zümrenin, bayramlar vesilesiyle düzenlenen eğlencelerdeki hayatlarını konu edinen

hâtıralar için kullanılır. "Eski bayramlar" denilince bu eğlence yerleri sembolize edilir ve o günleri yaşayanlar, bu sözle başlayarak, o günlere olan özlemlerini dile getirirler, bazı hâtıralarını anlatırlar. Halkımız arasında, yüzyıllardan beri devam edip gelen ve daha çok aile içinde geçen geleneksel bir bayram kutlama şekli vardır. Yörelere göre bazı küçük değişiklikler olmakla beraber, genel hatlarıyla aynı olan bayram kutlamaları şöyledir:

Evde bayram hazırlıklarına bayramdan önce başlanır. Önce ev birkaç gün önceden temizlenir; çamaşırlar yıkanır; her şey tertemiz yapılır. Evin ihtiyaçları için bayram alışverişine çıkılır. Yeni giyecekler alınır, yeni alınmayacaksa, aile fertlerinin hepsinin mevcut giyeceklerinin en iyisi bayram günlerinde giyilmek üzere hazır edilir. Bayram ziyaretine gelen misafirlere ikram etmek üzere ya şeker alınır veya baklava, börek, çörek gibi şeyler hazırlanır. Bazı yörelerde arife günü, çocuklara şeker, kuru yemiş ve evde yapılan çörek, tatlı şeyler dağıtılırdı. Özellikle bu âdetin yer aldığı küçük yerleşim yerlerinde, o yerin bütün çocukları ellerinde torbalarıyla dağıtılan şeylerden alabilmek için cıvı cıvı sesleriyle oradan oraya koşarlar, birbirleriyle yarış ederlerdi. Adağı olanlar, adaklarını arife günü keserler, ya dağıtılır veya yemek yapıp komşular eve çağrılarak ikram edilir.

Bayram günü erkenden kalkılır. Evin büyük erkekleri genellikle sabah namazını camide kılar. Sabah namazından sonra dağılınır. Bazı camilerde va'z edilir. Böyle camilerde sabah namazını kılan cemaatten bazıları eve dönmeyip bayram namazına kadar va'z dinler. Ailede bayram havası esas bayram namazı için gidiş hazırlığı ile başlar. Baba, erkek çocukları ile birlikte camiye gitme hazırlığı yapar. Abdest alınır, bayram için önceden hazırlanmış olan "bayramlık" elbiseler giyilir, güzel kokular sürünülür. Baba ile oğulları caminin yolunu tutarlar. Camiye giderken Ramazan Bayramı'nda gizliden, Kurban Bayramı'nda açıktan, "Allâhu ekber, Allâhu ekber, lâilâhe ila'llâhu va'llaâhu ekber" şeklinde tekbir getirilir.

Ancak günümüzde bu tekbir geleneğine pek riayet edildiği söylenemez.

Bayram namazı kılınıp bittikten sonra, cemâat cami içinde veya dışında, salavat getirerek birbirleriyle bayramlaşır; büyük bir halka oluştururlar. Ondandır herkes evine döner. Bayram namazından eve dönerken önceki yoldan başka bir yoldan dönmek sünnettir. Yine dönüşte de tekbir getirilir. Camiye gidenler dönünce, ev içinde, aile fertleri arasında bayramlaşma olur. Evde dede ve nine varsa, önce herkes onların ellerini öper. Sonra anne-baba birbirleriyle bayramlaşır. Onların arkasından çocuklar anne-babalarının ellerini öperler ve birbirlerinin bayramlarını tebrik ederler.

Bayamını tebrik eden, büyüğün elini öpen kişi, "Bayramın mübârek olsun." der. Karşılığında "Senin de bayramın mübârek olsun." denir. Büyükler küçüklere, "Allah çok bayramlar gösterebilir." diye duâ ederler. Büyükler genellikle çocuklara bayram harçlığı verirler. Bazı köy ve mahallelerde, yörelere göre değişiklik göstermekle beraber, evdeki bayramlaşmadan sonra erkekler, evlerinden köyün veya mahallenin camiine yemek götürürler. Camiin oturma odasında, avlusunda veya müsait bir yerinde büyük bir sofraya kurularak hep birlikte yemek yerir.

Durumu iyi olan ailelerde, aile fertlerinin ve yakın akrabâların birbirlerine bayram hediyesi alma âdeti vardır.

Ramazan Bayramı'nda evde bayramlaşma bittikten ve yenilip içildikten sonra akrabâ ziyaretine çıkılır. En yakın ve yaşlılardan başlanarak bütün akrabâlar evlerinde ziyaret edilir ve bayramları tebrik edilir. Bu ziyaretler, küçük yerleşim yerlerinde bayramın birinci günü bitirilir. Fakat büyük şehirlerde ilk günü bitirilmesi mümkün olmadığından ikinci üçüncü gününde tamamlanır. Bayram ziyaretlerinde komşular da ihmal edilmez. Ev sahipleri, ziyarete gelenlere şeker, baklava veya daha başka tatlı ikram ederler.

Yaşlılar bayram günlerinde evlerinden çıkmazlar, küçüklerin gelip kendilerinin bayramını tebrik etmesini beklerler. Ziyaretlerde anne-baba, amca, dayı, hala, teyze, abla, ağabey gibi yakın büyüklere öncelik verilir. Genellikle küçükler ziyarete gelmeden büyükler onları ziyaret etmezler. Ziyaret edenleri daha sonra onlar da ziyaret eder.

Kurban Bayramı'nda, bayram namazından ve evdeki bayramlaşmalardan hemen sonra kurban kesme hazırlıkları yapılır. "Nisab miktarı" denilen maddî imkâna sahip olanlar kurban keserler. Dinî hüküm olarak en az bir yaşındaki koyun ve keçiden, altı aylık gösterişli bir tokludan ya da iki yaşını doldurmuş deveden kurban olabileceği herkesin malumudur. Memleketimizde eskiden genellikle koyun ve keçiden kurban kesilir idi. Son zamanlarda sığır keçiden daha çok kesilmeye başlanmıştır. Yine eskiden Ege, Akdeniz ve Marmara bölgelerinin birçok yerlerinde keçi, özellikle "erkeç" denilen iki yaşındaki erkek keçi tercih edilir idi; bu kısmen devam etmektedir. Memleketimizde deve kesme âdeti hemen hemen yoktur.

Kurbanlık hayvan eskiden evlerde özel olarak yetiştirilir idi. Ancak son zamanlarda bu küçük yerleşim yerlerinde devam etse de yaygın değildir; genellikle kurbanlık hayvan bayramdan önce satın alınır. Şehirlerde, Kurban Bayramı öncesinde, çeşitli yerlerde kurbanlık hayvanların satıldığı pazarlar kurulmaktadır.

Yine eskiden yaygın olarak yapılan geleneklerden birisi de kurbanlık koçların süslenerek gezdirilmesi ve bazı yerlerde de iki koçu birbiriyile tokuşturma âdeti idi. Bunlar son zamanlarda yapılmaz olmuştur.

Kurban Bayramı'nda, bayram ziyaretlerine ancak kurbanla ilgili işlerin bitmesinin ardından, öğleden sonra veya ertesi günü çıkılır.

Sezai KARAKOÇ, bayramlaşmaların ve bayram ziyaretlerinin toplum açısından taşıdığı değeri şöyle izah eder:

"Bayram namazından sonra toplumdaki alınan güçle yüklü olarak eve dönülür. Evlerde bekleyen çileli ömrün hayat arkadaşı ve evlerin bin renkli çiçekleri çocuklar. İşte bugün bir tatlı söz işitmek için hayatın bütün ağırlığını paylaşmayı göze alan çileli eşler ve anneler ve evlerin canlı bayramları çocuklar.

Ve evlerden evlere barış armağanı, bir muştur haberi gibi gönderilen çocuklar.

Evlerden evlere taşınan armağanlar. Evleri taşıran armağandır." (Sütun I, s. 90, 91.

Memleketinden, anne-babasından ayrı yerlerde oturanların dinî bayramları anne-babasının yanında geçirmeye özen göstermesi dikkat çeken en önemli geleneklerdendir. Anne-baba da uzakta olan oğlu ve kızının bayramda yanında olmasından büyük memnuniyet duyar. Hatta bayramda gitmemek bazı kimseler tarafından affedilmeyecek bir hata olarak değerlendirilir. Bu yüzden dinî bayramlarda hareketli bir iç turizm hareketi görülür. Birbirini ziyaret edemeyen akrabâ ve dostlar da, eskiden tebrik kartları göndermek suretiyle bayramlaşırlardı.

İhtifalci Mehmed Ziya Bey Unutulamaz

“Mehmed Ziya Bey, toplumun değer verdiği şahsiyetleri ve tarihi olayları hayırla yâd etme geleneği olan “ihtifal” kültürünü sistemleştiren, hayatını unutulmaya yüz tutmuş değerleri yeniden hatırlatmaya adanmış bir vefa adamıdır.”

İhtifalci Mehmed Ziya Bey bir muallim, tarihçi, araştırmacı yazar ve pek çok vasfa sahip bir ilim ve kültür adamıdır. Ama onu geniş kesimler daha ziyade "İhtifalci" yönüyle bilirler. Zaten adından önce bu husûsiyeti ile yâd edilir. Peki, "ihtifal" ne demek? Genç okuyucularımız için îzah edelim: Hafele kökünden türetilen kelime toplanmak, bir araya gelmek ve kıymet, ehemmiyet vermek demektir. Yani toplumun önemseydiği şahsiyetleri, olayları, günleri, zaferleri yeniden hatırlamak ve onları hayırla anmaktır. Bugün Türkiye'de yaygın hâlde olan anma toplantılarını bizde başlatan kişi Mehmed Ziya Bey'dir. Dolayısıyla kendisine "İhtifalci" denilmiştir. O da bu sıfatı benimsemiş ve kullanmıştır.

Malûm, bendeniz de son 30-40 yıldan beri başta İstanbul'da olmak üzere bazı şehirlerimizde büyüklerimiz veya önemli günlerimiz hakkında anma toplantıları düzenliyorum. Özellikle Edebiyat Sanat ve Kültür Araştırmaları Derneği'ni arkadaşlarla kurduktan sonra bu tür çalışmalara ağırlık verdik. Bilhassa artık bir ekol olan "Bâbîâli Sohbetleri"nde umûmiyetle vefat etmiş büyüklerimizi andık, yaşayanlara saygı toplantıları düzenledik. Bu tür faaliyetler kültür sanat dünyamızda takdir gördü ve benimsendi. Bugün de ESKADER yöneticileri tarafından devam ettirilen haftalık "Bâbîâli Sohbetleri"nin toplam sayısı neredeyse 500'e yaklaşmıştır. Bu hakikaten bir rekordur. Şükürler olsun ki, bu toplantıları uzun yıllar düşünmek, paylaşmak, düzenlemek ve yönetmek nasip oldu. Şimdi de "Eyüpsultan'ın Ebedî Sakinleri", "Fâtih'in Ebedî Sakinleri", "İstanbul sohbetleri" ve "Sultanahmet Sohbetleri"ni tertip ediyorum ve yönetiyorum. İstanbul Sohbetleri'nde yaşayan yazarları, sanatkârları, âlimleri, yayıncıları, ilim, fikir ve kültür dünyamızın temsilcilerini davet ediyor, dinliyoruz. Sultanahmet Sohbetleri ise "Yazı Editörlük ve Medya Kursu"muza devam eden ve mezun olan öğrencilerimizle, gençlerimizle yaptığımız aylık toplantıdır. Eyüpsultan'da ve Fâtih'de düzenlediğimiz ilk iki toplantı ise tamamen "ihtifal" amaçlıdır. Sadece vefat etmiş

"Sadece bir tören adamı değil; aynı zamanda derin tarih bilgisi, Mevlevî neşesi ve akıcı üslubuyla Osmanlı'nın son dönem içtimâî hayatını ve şehir kültürünü eserlerine nakşeden, kültür tarihimizin müstesna bir şahsiyettir."

değerlerimiz hatırlanıyor. Osmanlı Devleti'nde ve Türkiye Cumhuriyet döneminde ilim, sanat, kültür, medeniyet, inanç, tasavvuf ve irfanımıza hizmet etmiş büyüklerimiz tek tek hatırlanıyor, kabirleri, türbeleri ziyaret ediliyor. Eyüpsultan'daki 81. toplantı yapıldı ve şimdi de diğer toplantılara hazırlık yapılıyor. Bu çalışmalarını örnek alan Gaziantep'te ve Sakarya'da da aynı isimde benzer toplantılar başladı. İstanbul'da yeni başlayan "Üsküdar'ın Ebedî Sakinleri" toplantıları büyük ilgi görüyor. Yakında başka şehirlerimizde ve ilçelerimizde de benzer faaliyetlerin yaygınlaşacağı müjdesini vereyim, hamdolsun.

Büyüklerin Verdiği Görev

Hakkında bir biyografi kitabı yazdığım merhum Mehmed Şevket Eygi Ağabeyimiz, teşvikleri ve yönlendirmesiyle "Bâbîâli Sohbetleri"ni başlattığımız sırada, lââyık olmadığım hâlde "Artık bugünün İhtifalcisi de sensin." diyerek fakiri teşvik etmişti. Sonra Beşir Ayvazoğlu benzer bir yakıştırmada bulundu. Rahmetli Osman Akkuşak Abimiz de Yeni Şafak gazetesindeki köşesinde bunu yazdı ve kendisinin de aynı kanaatte olduğunu belirtti. Peşlerinden Dursun Gürlek, Muhsin Karabay ve İrfan Çalışan dostlarımız da hak etmediğim bu payeyi verdiler. Bir bakıma bu vazifeyi üstlenmek mecburiyetinde kaldım. İnşallah o merhum büyüğümüze lââyık hizmetlerin içinde oluruz, en azından o yolda azimle yürürüz. Rabb'im mahcûp etmesin, hepimize hayırlı, faydalı, kıymetli hizmetler nasip etsin, âmin.

Kültür Hayatımızın Asıl Yüzü

İstanbul'daki tarihî eserler hakkında geniş araştırmalar yapan, İhtifalci Mehmed Ziya Bey'in kısaca hayat hikâyesine bakalım. Daha geniş malûmat edinmek isteyenler, Diyanet'in İslam Ansiklopedisi'nde merhum Semavi Eyice'nin kaleme aldığı "İhtifalci Mehmed Ziya" maddesine müracaat etmelidir. 1866'da İstanbul'da Süleymaniye semtinde doğan İhtifalci Mehmed Ziya Bey, Galatasaray Lisesi'ni 1886 yılında tamamladıktan sonra Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nü bitirdi. Çeşitli okullarda öğretmenlik ve müdürlük yaptı. Millî günler ile şair ve yazarların vefat yıldönümleri dolayısıyla birçok toplantı düzenlediği için "İhtifalci" adıyla meşhur oldu. Kültür ve tarih konularında yaptığı derinlemesine incelemelerle de tanındı ve sevildi. 27 Mart 1930 tarihinde vefat etti ve Eyüpsultan Mezarlığı'na Bahariye Mevlevîhânesi haziresinde bulunan Dedeler Mezarlığı'na defnedildi. Neşredilmiş olan eserleri şöyle: Âlem-i İslâmiyet (1900), Kâriye Camii Şerifi (1910), Yenikapı Mevlevîhânesi (1913) ile İstanbul ve Boğaziçi (2 cilt, 1920-1928), Târîh-i Sanâyi' (İstanbul 1893), Vesâik-i Kadîme-i Edebiyye (Bursa 1923), Resimli İlm-i Nebâtât (İstanbul 1922), Âlem-i İslâmiyyet: Açe Tarihi (İstanbul 1900), Rehber-i Usûl-i Tercüme (İstanbul 1909), Konya Seyahati Hâtıratından (İstanbul 1912), Bursa'dan Konya'ya Seyahat (İstanbul 1912), Merâkiz-i Mühimme-i Mevleviyyeden Yenikapı Mevlevîhânesi (İstanbul 1329), İstanbul ve Boğaziçi: Bizans ve Osmanlı Medeniyetlerinin Âsâr-ı Bâkiyesi (I-II, İstanbul 1928), İstanbul'daki Âsâr-ı Atîka Hakkında Muhtasar Mâlûmat (İstanbul 1338), Siyer-i Nebî (İstanbul 1340).

Semavi Eyice'ye Göre İhtifalci

Semavi Eyice makalesinde şöyle demektedir: "Mehmed Ziya Bey'i meşhur eden bir özelliği de Türk tarihinin önemli olaylarının veya iz bırakmış kişilerin ölüm yıldönümlerinde ihtifaller düzenlemesi ve bu toplantılarda konuşmalar yapmasıdır. Türk milletinin üst üste gelen felâketlerin çöktüğü mâneviyatının düzelmesi ve halkın ken-

dine güvenini arttırması için millî tarihin çeşitli konularını anma törenlerinin bir dereceye kadar fayda sağladığına inanan Mehmed Ziya Bey'e bundan dolayı 'İhtifalci' lakabı yakıştırılmıştır. II. Meşrûtiyet'ten sonra Meclis-i Meb'ûsan başkanlığına çektiği bir telgrafla 'İstiklâl-i Osmânî'nin resmî ve millî bayramlar arasına girmesi kararının alınmasını sağlamış, Barbaros Hayreddin Paşa, Sokullu Mehmed Paşa, Mimar Sinan, Şeyh Galib gibi devlet adamları ve sanatkârların ölüm yıldönümlerinde, Cumhuriyet'ten sonra da İstanbul'un kurtuluşu gibi önemli tarihlerin yıldönümlerinde anma toplantılarının düzenlenmesi, bu toplantılarda günün mânâ ve ehemmiyetini belirten konuşmaların yapılması geleneğini başlatmıştır. Ziya Bey, bu yönüyle İstanbul halkı kadar devlet erkânına da kendini kabul ettirmiştir."

Onu Bâbîâli Sohbetlerine Anmıştık

Pîrimiz olarak kabul ettiğimiz İhtifalci Mehmed Ziya Bey hakkında anma toplantısı yapılmaz mı? Bu herkesten ziyâde onun hakkı değil miydi? Çünkü bütün bu hizmetlerin başlatıcısı, öncüsü ve yol açıcısıydı. Nitekim sohbetlerimizin 50'ncisinde onu da rahmetle yâd ettik. 31 Mart 2011 Perşembe akşamı düzenlediğimiz bu toplantıya mühim şahsiyetler iştirak etmişti. Osmanlı ve Bizans sanat tarihçisi meşhur Prof. Dr. Semavi Eyice Hoca, kıymetli gazeteci yazar büyüğüm Mehmed Şevket Eygi ve gazeteci yazar Osman Akkuşak Ağabeyimiz de bu meclisimize katılmıştı. Bugün üçü de âhîret yurduna göç etti. Rahmetle anıyorum. Konuşmacılar arasında kültür tarihçimiz Dursun Gürlek Hoca da vardı. Kalabalık bir dinleyici kitlesi iştirak etmiş, iyi bir program gerçekleşmişti.

Toplantının açılışını yaparken, Osmanlı'nın son devrinde ve Cumhuriyet döneminde çeşitli anma toplantıları düzenleyen ve bundan dolayı "İhtifalci" adıyla yâd edilen İhtifalci Mehmed Ziya Bey'in çok değerli bir kültür tarihçisi, yazar ve organizatör olduğuna, unutulmuş birçok değeri hatırlattığına dikkat çekmiş, "Ömrünü hayırlı işlere adanmış olan böyle bir kültür ada-

mını ve yazarı iyi ki anıyoruz. Sabahleyin Eyüpsultan'daki mezarını ziyaret ettim. Ne yazık ki perişan vaziyetteydi. Fark edilemeyecek kadar kuytu bir yerdeydi. Bu durum kültür hayatımız bakımından hüznendiricidir. Değerlerimize ne kadar lakayt kaldığımızı da göstermektedir." demiştim. Dursun Gürlek, İhtifalci Ziya'yı sevdiğini, eserlerini okuduğunu ve istifade ettiğini belirterek, "İhtifalci Ziya hakkında ilk defa böyle bir toplantı yapılması çok sevindiricidir. İnşallah bu kadirşinaslıklar devam eder, unutulmuş müellifler, şairler, yazarlar, sanatkârlar her zaman hatırlanır, hatıralarına sahip çıkılır. ESKADER bu konuda üzerine düşeni yapıyor, yöneticilerini kutluyorum." demişti.

Semavi Eyice, konuşmasında "İhtifalci Mehmed Ziya Bey değerli eserlere imza atmıştır. Bil-

hasa İstanbul ve Boğaziçi isimli eseri şehrimizi en iyi anlatan kaynaklardandır." dedikten sonra bu konuda ilk yazılarının 1950'lerde yayımlanmaya başladığını anlatmış, eserleri üzerinde tek tek durmuştu. Eyice, Mehmed Ziya Bey'in Mevlvî olduğunu, Bursa'dan Konya'ya Seyahat adlı eserinde Mevlvî şeyhlerinden bahsettiğini, İstanbul ve Boğaziçi adlı kitabının da Osmanlı ve Bizans tarihini öğrenmek için başvurulacak temel eserlerden biri olduğunu ifade etmişti. Mehmed Şevket Eygi ve Osman Akkuşak da İhtifalci Mehmed Ziya Bey hakkındaki müspet kanaatlerini belirtmiş, irfanımıza büyük hizmetlerde bulunduğunu söylemişlerdi.

Hakkındaki İlk İhtifali Oğlu Yapmıştı

İhtifalci Mehmed Ziya Bey'in eczacı olan oğlu

Celâl Ergun, babası hakkında vefatının ikinci senesi münasebetiyle bir ihtifal düzenlemiştir. Davetiyede şöyle denilmekteydi: “Muhterem efendim. Pederim merhum Millî ihtifaller reisi, Mehmet Ziya Bey’in vefatının ikinci senesi münasebetile 27 Mart Pazar günü Fatih Camii Şerifi’nde Hafız Burhan ve Hafız Sadettin Beyler tarafından kırâat olunacak Mevlid-i Nebevi’ye teşrifiniz rica olunur efendim. Mahdûmu Celâl Ergun.”

İstanbul Ve Boğaziçi

İstanbul ile ilgili en kapsamlı eserlerden biri olan İhtifalci Mehmed Ziya Bey’in İstanbul ve Boğaziçi, Bizans ve Osmanlı Medeniyetlerinin Ölümsüz Mirası adlı kitabı, 76 yıl sonra gün ışığına çıktı. Eser, İstanbul’un kapsamlı bir envanteri niteliğinde. Harf İnkılabı’ndan bir süre önce Osmanlıca harflerle yayınlanan ve bu tarihten sonra pek çok teşebbüse rağmen Lâtin harflerine çevrilemeyen eser, Bika tarafından İstanbul’un fethinin 551. yılına armağan olarak 2004 senesinde hazırlandı ve neşredildi. İstanbul tarihine dair Türkçe kaynaklar arasında Evliya Çelebi Seyahatnamesi’nden sonra en değerli eserlerden biri olarak nitelendirilen İstanbul ve Boğaziçi’nin ilk cildi, 1920’de Maarif-i Umumiye Nezareti, Telif ve Tercüme Dairesi yayını olarak basılmıştı. Kitabın ikinci cildi ise Cumhuriyet döneminde 1928’de yayımlandı. İstanbul’un tarihi hakkında en hacimli bilgileri veren yerli kaynak niteliğindeki 700 sayfalık İstanbul ve Boğaziçi şaheseri, şehrin yaklaşık 2000 yıllık geçmişine ışık tutuyor. Eserin müellifi İhtifalci Mehmed Ziya Bey, Bizans döneminden başlayarak 1920’lere kadar İstanbul’da yaşanan mühim hadiseleri, şehrin kültürünü, mimarîsini, mahallelerini, meşhur simalarını, ağızdan ağza dolaşan efsaneleri anlatıyor. Pek çok eski resim, gravür ve fotoğrafla süslenen eserde her fotoğraf tarihî birer belge özelliği taşıyor. Geçen yıllar içinde yıktırılan nice binayı, yok edilen nice kabrin korunması için büyük bir gayret gösteren Mehmed Ziya Bey’in hizmetleri elbette unutulamaz. O emekleri unutulmayacak büyük bir kültür sanat

tarihçimiz olarak gönüllerde taht kurmuştur. Kültür mirasımızın korunmasında en büyük pay sahiplerinden biridir. Toplum olarak ona şükran borçluyuz.

Bursa’dan Konya’ya Seyahat

Müellifimizin belirttiğine göre Bursa’dan Konya’ya Seyahat adlı bu eser, Bursa’da bulunduğu yıllarda neşvünemâ bulmuş bir arzunun sonucudur. Bursa hakkında edindiği derin tarihi bilgiler, müellifi Konya’ya doğru seyahate yöneltmiştir. Bunda müellifin Mevlevîliğe olan meylini mutlaka anmak gerekir. Eser Osmanlı Devleti’nin son dönemlerini gündelik hayat çerçevesinde ele alan güzel bir kaynaktır. Döneme içtimâî açıdan bakmak isteyen yol hikâyelerinden hoşlanan ve seyahatname meraklıları için muhakkak görülmesi gereken bir eserdir. Mehmet Ziya Beyin Divan edebiyatına olan vukufiyeti, yaptığı nakiller ve Mevlevîlik tarihinden aktardığı anekdotlar, akıcı ve sürükleyici bir dille yazılmıştır. Eser, bilgilendirici ve zevkle okunacak bir seyahatname şeklinde ortaya çıkmış, takdir edilmiştir.

Eyüpsultan’da Yeniden Anış

İhtifalci Mehmed Ziya Bey’i vefatının 96. yıldönümü münâsebetiyle 1 Mart 2026 Pazar günü Eyüpsultan’da yeniden andık. Yeni Dünya Vakfı’nda “Eyüpsultan’ın Ebedî Sakinleri” programında rahmetle yâd ettiğimiz İhtifalci hakkında Doç. Dr. Harun Tuncer çok kıymetli bir konuşma yaptı. Hayatını ve eserlerini mükemmel biçimde inceleyen Tuncer’den bir İhtifalci Mehmed Ziya Bey biyografi kitabını bekliyoruz. İnşallah böyle bir eser kültür tarihimize kazandırılır. Bu vesile ile zor şartlara rağmen mevlidler de okutan İhtifalci Mehmed Ziya Bey’i rahmetle anıyoruz. Rûhu şâd, kabri nur, mekânı cennet, menzili mübarek, makamı yüksek olsun. Onu unutmayan/unutturmayan vefalı ve kadirbilir sevenlerine ve okuyucularına da teşekkür ediyorum. Sağ olsunlar, var olsunlar.

Bizim Dağlar

Beyazlara bürünmüş bak
Bizim dağlar, bizim dağlar
Gelin gibi görünmüş bak
Bizim dağlar, bizim dağlar

Çamları var uzun uzun
Renk cümbüşü olur güzün
Cennete benzer gündüzün
Bizim dağlar, bizim dağlar

Yaylaları barındırır
Havamızı arındırır
Yaz gelince serin durur
Bizim dağlar, bizim dağlar

Ceylanları koşar durur
Pınarları coşar durur
Bulutları aşar durur
Bizim dağlar, bizim dağlar

Vâdîlerden çaylar akar
Yücesinden kartal bakar
Lâle, sümbül, nergis kokar
Bizim dağlar, bizim dağlar

Buz gibidir pınarları
Asırlıktır çınarları
Fundalıktır kenarları
Bizim dağlar, bizim dağlar

Şükrü ÜNAL

Veli, Öğretmen ve Öğrencilerle İletişim

“Öğrenciyi kazanmanın ve potansiyelini harekete geçirmenin en kısa yolu ona sevildiğini hissettirmek ve sorunlarını cankulağıyla dinlemektir; zira iletişimin temeli saygı, özü ise karşımızdakinin penceresinden bakabilmeyi sağlayan empatidir.”

Öğretmen; velilerle kuracağı sıkı, samîmî ve etkin bir işbirliği sayesinde istediği sonuca ulaşabilir. Öğrencilerde görülen başarısızlık ve davranış bozukluklarının sebeplerinden en önemlisi aile içi sorunlardan kaynaklanmaktadır. Okulda öğrencilere kazandırmak istediğiniz olumlu davranışlar aile tarafından desteklenmiyorsa istediğiniz sonuca ulaşmanız mümkün olmayacaktır.

Öncelikle kılık kıyafet düzgün olmalı, saygı ve nezaketle selâmlaşma, güler yüzle karışılma, yer gösterip ikramda bulunma, saygı ile hitap etmek önemlidir. Konuşurken sağa sola bakmak, başka şeyle uğraşmak karşımızdakine saygısızlık sayılabilir.

Veliye güven verebilme, konuşmaları dikkatle dinleme, gerektiğinde kısa ve akıllıca cevaplar verip dinlediğimizi söz ve davranışlarımızla belli etme, söylenenleri onaylama da önemlidir. Söyleyeceğimizi kısa ve öz olarak söylemek gerekir. Gerekli durumlarda izin alarak görüşmeyi not almak, sorularını cevaplamak, istek ve görüşlerini almamız da önemlidir.

Velilerin sorularına cevap verirken söz ve davranışları ölçülü ve doğal olmalı, sorulan soruya cevap verilmeli, cevaplar kısa ve tutarlı olmalıdır. Cevabını bilmediğinizi belirtmeli, biliyormuş gibi yapmamalı, görüşmeyi nezaketle bitirirken görüşmekten duyduğunuz memnuniyeti belirtmeli, teşekkür ederek her zaman görüşmeye hazır olduğunuzu iletmelisiniz.

Öğrencilerinize onları sevdiğinizi söyleyin. Bu şekilde öğrenciler sizi memnun etmek için ellerinden geleni yapacaklardır. Yeter ki sizi sevsinler. Bu durumda aranızdaki ilişkilerde problem yaşanmaz, anlayış ve yardımlaşma artar, iletişim zirveye çıkar. Sevimliliğinizi artırmak, gönüllere girmek mi istiyorsunuz?

O halde yapacağınız tek şey; yüzünüze koyacağınız içten bir gülücük, öğrencinizin yanağına konduracağınız bir öpücük, dilinizden akan bal gibi sözcüktür. Bu da sizin başarınızı artıracaktır. Sevilen neşeli, dürüst, adaletli, başarılı bir öğretmen

“Öğrencideki davranış bozukluklarının ve başarısızlığın kaynağı çoğunlukla aile içi sorunlardır; bu nedenle kalıcı bir başarı için öğretmen, veli ile samimi bir iş birliği kurmalı ve okulda kazandırılan olumlu değerler mutlaka aile tarafından desteklenmelidir.”

olarak tanınmaya ve anılmaya çalışın. Öğrenciler sizin onlara değer verdiğinizi bilirlerse, kendi davranışlarını kontrol etmeye çalışırlar.

Öğrencilerinizi sabırla dinleyin. Sabır becerileri geliştirir. Sabrın en önemli kısmı dinlemektir. Öğrencinizi dinlerken ilgiyle, kulağınızla, hatta daha da önemlisi kalbinizle dinleyin. Gülümsemeyi unutmayın. Zamanınız kısıtlı da olsa dinlemeye zaman ayırın. Göreceksiniz, dinlediğiniz kişinin hayatında özel bir yer edineceksiniz.

Etkili bir öğretmen olmak ve dersi anlamlı kılmak istiyorsanız öğrenciyi ikna etmek, bilgilendirmek ve dersi eğlenceli, zevkli bir hale getirmek zorundasınız. İkna etmenin en iyi yolu hikâyelerle konuyu kavratmaktır. Bilgilendirmede dikkat edeceğimiz husus dersi anlaşılır hale getirmektir. Zevkli hale getirmek, dersi eğlenceli yapmak için mizah, şaka ve esprilerle süslemektir.

Öğretmen mesleğini severek yapmalıdır. Öğretmen başkalarına yardım etmenin zevkini yaşamalıdır. “En hayırlınız insanlara en yararlı olanınızdır” Hadis-i Şerifi ne kadar anlamlıdır. İnsanlara yardımcı olmak bize zor gelebilir. Fakat unutulmamalıdır ki bir işi başarmanın en zor yanı ilk adımı atmaktır. İçimizdekileri değiştirmeden dışımızdakileri değiştiremeyiz. Bildiklerimizi uygulamazsak bu bilginin ne anlamı kalır. Uygulamadığımız bilgi açılmayan paraşüt, binmediğimiz otomobil gibidir. Bilgimizi verirken yapacağımız bir gülümseme karşımızdakine ilaç gibi tesir eder. Hem de bu ilaç sermayesizdir. Unutmayalım, gü-

lümsemek için on iki kasa, surat asmak için yüz üç kasa ihtiyaç olduğunu uzmanlar söylemektedir. Bilgimizi kullanıp, hayatımıza uygulayıp davranışa dönüştürdüğümüzde bir anlam kazanır.

Öğrencileri öğrenme sürecine katmak istiyorsak nerede, ne zaman, niçin, ne, nasıl, kim, hangisi vb. sorularla dikkat uyandırır. Sorular onları düşündürmeli ve derse katılmalarına zemin hazırlamalı. Sorular diyalogu geliştirir. Öğrenmenin öğrencinin istek ve arzularına bağlı olduğunu unutmamalıyız. Öğretmen öğrenmeyi gerçekleştirecek kişi değil, sadece bir rehberdir. Rehber olursak hem daha az yoruluruz hem de daha fazla etkili oluruz.

İletişim; kişilerin birbirlerinin duygu ve düşüncelerinin karşımızdaki insanda meydana getirdiği anlamı bilme sürecidir. İletişimin temeli saygı ile başlar. İletişimde en önemlisi empatidir. Kısa karşıımızdakinin penceresinden bakmaktır.

Bilginin değerini bilmeli ve öğrencilerimize bilginin önemini anlatmalıyız. Bilginin değerini anlatan şu sözlere dikkatinizi çekmek istiyorum.

Bilmeyen ve bilmediğini bilmeyen aptaldır. Bilmeyen ve bilmediğini bilen öğrencidir. Bilen ve bildiğini bilmeyen uykudadır, onu uyandırın. Bilen ve bildiğini bilen akıllıdır, onu izleyin."

Öğrencinizdeki potansiyeli harekete geçirmek için çalışın, onların hayal güçlerini küçümsemeyin. Zengin bir hayal gücüne ulaşmaları için onları destekleyin. Hayatın bir kuralı var. Daha fazlasını beklediğiniz zaman daha fazlasını elde edersiniz. Hayatta bazı fırsatlar vardır, bunlar sadece bir kez elinize geçer, değerlendiremezseniz uçup gider ve asla geri gelmez.

Öğrenciyi bir sonraki derse motive etmek için konu ile ilgili hikâye anlatmak, ilginç ve düşündürücü sorular sormak veya sözler söylemek gerekir. Öğrencilere yardım etmenin en güzel yollarından biri onu dinlemektir. Problemlerle öğrencilerle konuşurken onları konuşturmak için ilgi alanlarını bilmemiz gerekir. Ayrıca kişisel sorular sorarak bilgi almamız gerekir. Aslında iyi bir dinleme en güzel hediyedir. Öğrenci için sevdiği, hoşuna giden şeyleri onlarla paylaşmamız, ona tebessüm etmemiz, hal ve hatırını sormamız onlara yapılacak iyiliklerin en başında gelir. İletişimi güçlü olanlar her zaman başarıya yakındır.

Bahar

Ba'sü ba'de'l mevti gör bekleme kıyameti
Küçücük bir çiçekte hisset sonsuz rahmeti

Özünde gizli hayat meyveye durur hemen
Bir kula gıda olmak belki onun cenneti

Renklerin menbai ne hepsi birden coşuyor
Gözlere hoş görünmek cümlesinin gayreti

Bâd-ı sabâ esince ruhlara şifa verir
Şiirden daha tatlı sînedeki lezzeti

Göklerin maviliği zemin olur yeşile
Çok şükür temâşânın ödenemez ücreti

Yıldızlardan fazladır sürûr veren çiçekler
Yarışır semâ ile arzın eşsiz ziyeti

Saltanat kurar lale Emirgân'a serilip
Okunur gözlerinden güzellerin minneti

Bir hercai dilberdir menekşe elvan elvan
Âşıkları râm etmek sanki gizli niyeti

Dâvetkâr bir nazardır Boğaz'da erguvanlar
Temsil eder dâimâ bir devlet asâleti

Elbette güldür gülüm her bahârın sultânı
Zîrâ ki ebedîdir gönüllerde devleti

Kâfî gül için bekler baharlar gelsin diye
Esrâr yüklü şiiirdir gülle gece sohbeti

Ekrem KAFTAN

Nasihah Takvimi

ARTIK CEBİNİZDE!

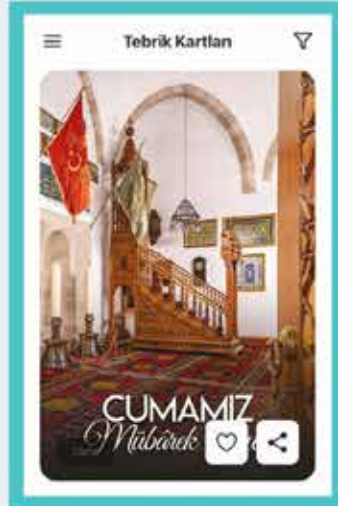
Nasihah Takvimi Mobil Uygulamasını Android ve iOS için indirebilirsiniz.

NASİHAT TAKVİMİ

Nasihah Yayınları tarafından hazırlanan Nasihat Takvimi'ni mobil telefonunuzdan takip edebilirsiniz.

- Namaz Vakitleri
- Bilgilendirici İçerikler
- Tebrik Kartları
- Dini Gün ve Geceler
- İmsakiye
- Kible Bul

DİVÂN-I HULÛSİ-İ
DÂRENDEVÎ'NİN SESİ

Divan Radyo

YAYIN HAYATINA
DEVAM EDİYOR

HULÛSİ AŞK

Gülzar-ı
Muhabbet

HALİL NECİPOĞLU

Nasihat

MEHMET EMİN AY
Hulûs-i Kalb

okut
indir

Divân
RADYO

www.divanradyo.com

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı'nın yayın hizmetlerinden biri olan Divan Radyo yayın hayatına başladı. Radyomuzda Osman Hulûsi Efendi'nin Divân-ı Hulûsi-i Dârendevî adlı eserinden ilahi ve şiir dinletileri başta olmak üzere dinî ve tasavvufî yayınlar yapılmaktadır. Radyomuzu web sayfamız üzerinden ve telefonunuza yükleyeceğiniz mobil uygulamalar ile dinleyebilirsiniz. İlginiz için teşekkür ederiz...

